

Ona

Quadern de debat

Número 81 - novembre 2000 - 600 pta - 3,61 €

►► El dilema energètic:
buit legal
i excés
de consum

OBJECTIU 3 DE L'FSE

*Contribuir al desenvolupament de l'ocupació impulsant l'ocupacionalitat, l'esperit d'empresa, l'adaptabilitat, la igualtat d'oportunitats i la inversió en recursos humans.

Eix 6: Participació de les dones en el mercat laboral

RECERCA DE FEINA

Lloc: Fundesba

Duració: 35 h.

Inici: 27 de novembre de 2000

Acabament: 15 de gener de 2001

Horari: dilluns, dimecres i divendres de 9,30 a 12 h.

Requisits: dones que vulguin incorporar-se al mercat de treball o millorar la seva situació laboral

CONSERVACIÓ I PROTECCIÓ DEL MEDIAMBIENT

Lloc: Fundesba

Duració: 35 h.

Inici: 27 de novembre de 2000

Acabament: 22 de desembre de 2000

Horari: dilluns, dimecres i divendres de 16,00 a 19,30 h.

Requisits: dones que vulguin conèixer com actuar per millorar el mediambient

Informació i inscripcions:

FUNDESBA

C/ de Francesc de Borja Moll, núm. 10 entl. b
Palma

Tel. 971 71 16 61. Fax 971 71 91 94

Cofinançat per

Unió Europea
Fons Social Europeu

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

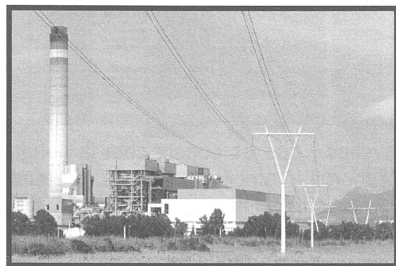
Conselleria de Treball i Formació
Direcció General de Formació

Quatre illes,
un país
cap frontera

4 hemeroteca i editorial

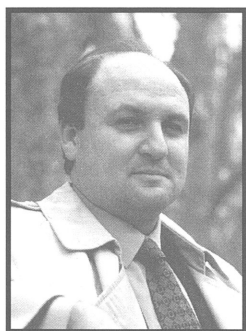
5 informe

Buit legal i excés de consum.
Sebastià Verd.

10 el dilema energètic

Emocions elèctriques.
Entrevista a Misericòrdia Ramon, per Gina Garcías.

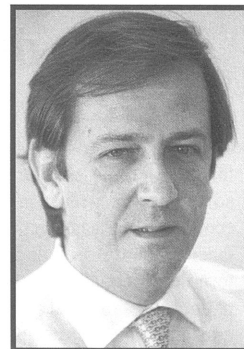
16

Preus i costos.
Entrevista a Bartomeu Reus, per Constanza Forteza.

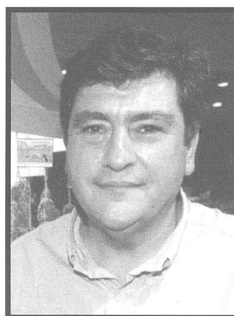
22

Per un canvi necessari.
Entrevista a Ferran Bescós, per Jordi Calleja.

28

Amb totes les nostres energies.
Taula Rodona amb Nicolau Barceló, Eugeni García, Joan Perchès i Jaume Reguart, per Magdalena F. Mulet.

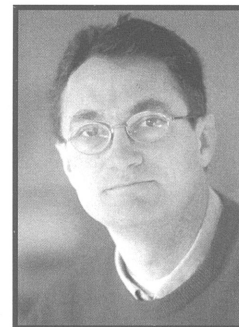

34

A preu d'or.
Entrevista a José Caldentey, per Maria Ferrer.

40

Contra la utopia del creixement.
Entrevista a Joan Rita, per Antoni Oliver.

45 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 81, novembre 2000

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg),

Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg),

Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque i Antoni Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.

Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes (3,61 euros) - Subscripció: 5.000 pta. (30,60 euros) per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, còpia aquesta tarja i adreça-la a **Fundesba, S.L.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o
telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

El dilema energètic

El consum energètic de les Illes Balears ha registrat creixements per sobre del 9% anual en els darrers anys. Certament, encara són lluny dels paràmetres de territoris més desenvolupats, però no hi ha dubte que l'augment és una seriosa advertència respecte a la idoneïtat o no de l'actual model de desenvolupament econòmic. El Pla energètic que ha impulsat el govern autonòmic, i que és a informació pública, tracta de donar una resposta satisfactòria al dilema plantejat entorn de l'energia, si més no de l'energia elèctrica, i es decanta perquè el gas natural substitueixi el gasoli com a combustible a utilitzar en les centrals elèctriques i per la construcció d'un gasoducte des de la Península. Amb aquestes i altres mesures relatives al transport i a la utilització de les anomenades energies alternatives el pla pretén garantir un subministrament suficient fins a l'any 2015. Per primera vegada les Illes Balears disposen d'una planificació, tot i que només sigui indicativa, sobre un dels nostres principals problemes: la necessitat de garantir un servei de qualitat i suficient per atendre la demanda d'una societat a la qual ja cal qualificar de serveis avançats, una societat que en el futur ja no es fonamentarà exclusivament en el turisme, sinó que a partir de les noves tecnologies podrà ampliar el seu ventall d'aplicacions.

Però per dur a terme els objectius d'aquest pla s'ha de superar primerament un greu obstacle polític, un obstacle que sorgeix fa tres anys amb la llei que liberalitzà el sector elèctric espanyol. La llei reconeix que la llibertat del mercat elèctric en els territoris insulars és una fal·làcia i, per això, preveu un desenvolupament legislatiu específic per a les illes que, fins ara, no s'ha produït. Les empreses elèctriques estan obligades a dispensar un servei de qualitat, però en el nostre cas, GESA ja no és una empresa pública sinó que ha de retre comptes davant el Consell d'Administració i dels accionistes d'ENDESA -i ben aviat, si es consuma la fusió d'ENDESA Iberdrola- la qual cosa fa que les inversions no només s'hagin d'ajustar a les exigències de la demanda, sinó que, endemés, han de ser rendibles. Una qüestió aquesta que, referida a sistemes insulars, és una missió que ja de per si és quasi impossible.

Realitzar la quadratura d'un cercle tan complicat com aquest exigeix d'un pes polític que les Balears, dissortadament, mai no han tengut. Només l'esforç col·lectiu, el consens entre totes les forces polítiques i els agents socials, juntament amb les empreses implicades en l'actual i/o futura producció i subministrament elèctric, farà possible articular un sistema que combini tots els interessos en joc, començant pel primer i més important de tots: definir el model de desenvolupament econòmic i social que més convé a cadascuna de les nostres illes. Només la unió i la claredat d'idees permetrà superar les mancances polítiques i convèncer, tant els agents que actuen a l'arxipèlag com els centres de decisió estatals i europeus, que les Balears necessiten no només els quaranta cinc mil milions de pesetes que costarà el gasoducte sinó molts de milers de milions més per adaptar les infraestructures insulars a un mercat que, obligatòriament, s'ha d'obrir a l'exterior sense per això haver de renunciar a les seves senyes d'identitat.

En aquest sentit, a pesar dels greus obstacles que s'han hagut de superar -treure endavant el Pla energètic ha costat molt- el més difícil encara ha d'arribar. Els ecologistes voldrien que el pla servís per canviar el model de desenvolupament i, per tant, perquè preveu que la demanda pugui créixer un 5% anual (la meitat del que ho ha fet els darrers anys) el qualifiquen de decebedor. Segons el GOB manquen mesures concretes per gestionar la demanda, de la mateixa manera que tampoc no s'aborda suficientment el tema del transport, quan la seva despesa energètica és un 60%. És per això que deim que encara falta el més difícil: convèncer la societat que ha de baratar els seus hàbits de consum i, en definitiva, viure d'acord amb un model més equilibrat. Els sectors més conservacionistes de la societat tenen raó quan afirmen que l'actual model és insostenible, però en el mig termini -i el pla observa fonamentalment aquest mig termini- no hi ha més remei que atendre la demanda amb l'esperança que paral·lelament vagi disminuint, gràcies a polítiques que afavoreixin l'estalvi i a la utilització d'energies alternatives.

Ho afirmava el director general de GESA després d'entrevistar-se amb la consellera d'Innovació i Energia. L'empresa garanteix que es faran les inversions promeses a les Illes sempre i quan no canviïn les circumstàncies, sempre i quan, per exemple, la demanda no abaixi per sota de les previsions. Tant de bo que la demanda es frenàs i que aquestes concretes inversions no fossin necessàries, no per motius d'una mala conjuntura econòmica, sinó per haver entrat en un sistema de major sostenibilitat. Tant de bo que les inversions de noves infraestructures només fossin per millorar el servei i no per incrementar la seva potència. Aquest i no altre és el dilema energètic. Al capdavant, respondre a una pregunta tan senzilla com aquesta: què volem fer del nostre país?

LA PLAGA DEL SEGLE

Si el 2000 és el primer any del segle XXI, ben bé podem dir que el començament ha estat nefast per a la fora vila. Primer va ser la sequera, després l'increment del cost del gasoli i, finalment, la gota que ha fet vessar el tassó: la plaga. Una malaltia vírica propagada per un moscard, que afecta les ovelles i que es coneix com la llengua blava. Ha afectat durament a Menorca i, també, a Mallorca. En total han mort o han estat sacrificats quatre mil animals.

El problema és molt greu, com recollia l'*Última Hora*. No se sap si el mal podrà ser eradicat, però mentre duri no es podran exportar animals vius ni d'oví ni de boví. És quasi una sentència de mort per a la ramaderia de les Illes.

CARRETERES O AUTOPISTES

És clar que el govern del Pacte de Progrés es decanta pel desdoblament de carreteres, quan sigui necessari, en lloc de fer noves autopistes, però aquesta és una decisió que el Govern central -és a dir, el PP- no està disposat a admetre. Com llegim a la informació del *Diario de Mallorca*, l'executiu de Francesc Antich lluitarà per tal de convèncer Álvarez Cascos d'una cosa tan senzilla com aquesta: les carreteres insulars són competència de la comunitat autònoma i dels consells. L'Estat només ha d'aportar l'ajuda compensadora que va firmar en el conveni. Però una vena política fa que Madrid no ho vegi així i que encara defensi les autopistes.

CONTRA ELS PREUS DELS CARBURANTS

Els carburants continuen apujant de preu dia sí, dia també. Això ha obligat, segons diu *El Mundo*, que el Govern de les Illes Balears hagi passat a l'acció. El vicepresident, Pere Sampol, ha informat que es prepara una xarxa alternativa a l'actual. Segons

Sampol, a les Balears es dona una situació d'oligopoli que desdii del procés liberalitzador que empeny el Govern central. La solució poden ser uns nous dipòsits i una nova distribuïdora que, com a mínim, faci que hi hagi competència. Tal volta així la benzina ens pugui sortir una mica més barata.

LA INTEGRACIÓ DELS ESTRANGERS

És una de les assignatures pendents. Milers d'estrangers resideixen a les Illes Balears. Uns per oci i d'altres per fer-hi feina, però molts pocs s'han integrat a la societat i, molt menys, ho han fet lingüísticament. El coneixement del català és pràcticament excepcional entre la colònia forana, però ara un grup de residents estrangers s'ha posat mans a la feina per redactar un Llibre Blau que parlarà sobre totes aquestes coses. La proposta, com informa el *Diari de Balears* és de l'Associació Cercle Europa Balears que aviat celebrarà el seu primer congrés.

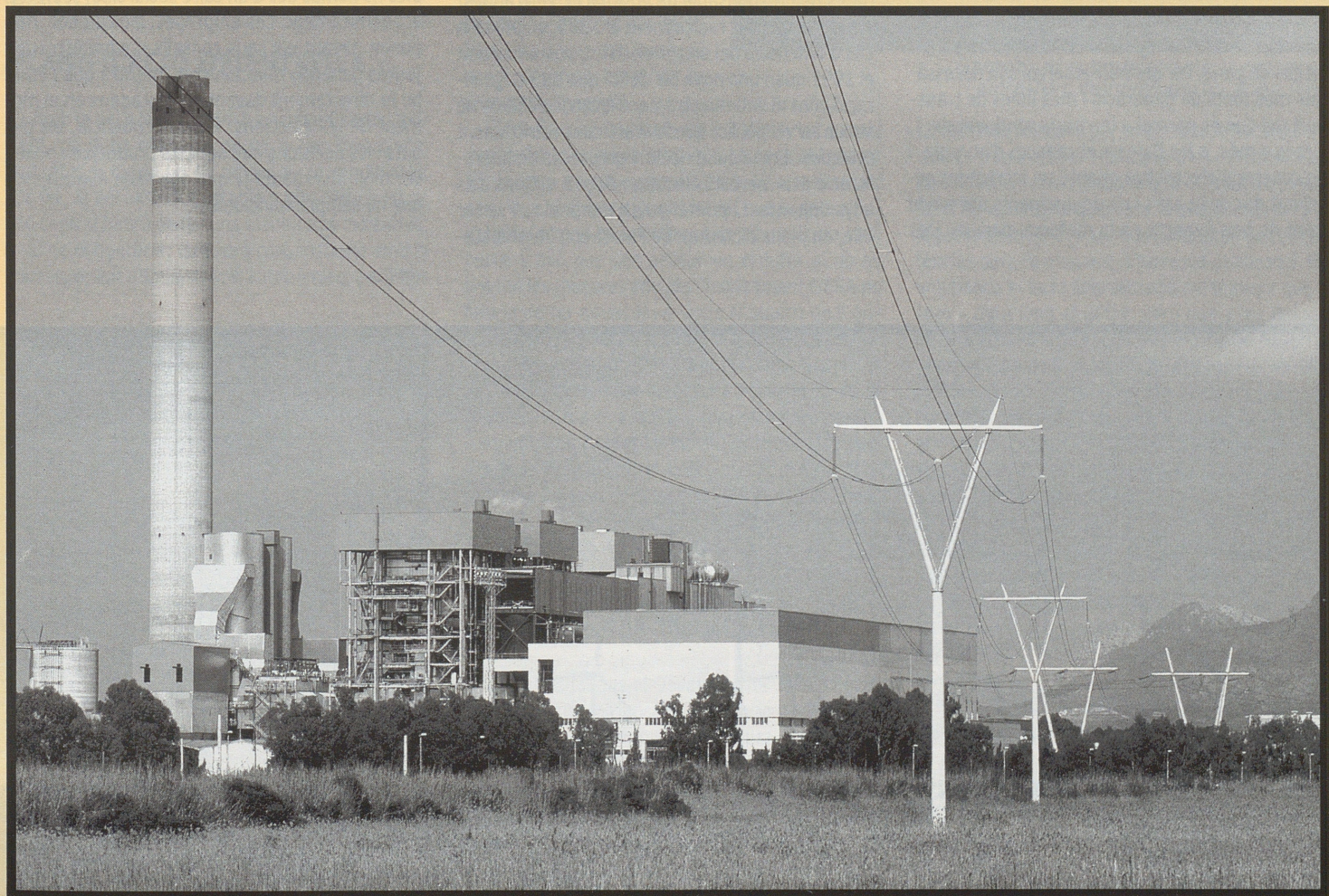
INFORME

Buit legal i excés de consum

per Sebastià Verd

La forta activitat econòmica que han registrat les Balears en els darrers anys ha desbordat moltes de les infraestructures existents i ha provocat, per tant, nombrosos desequilibris que la societat tracta de recompondre de la millor manera possible, un d'ells és el problema energètic i, en concret, l'elèctric que no ha deixat de ser notícia des del passat 15 de juny quan una gran pana deixà sense subministrament Mallorca

i Menorca. Va ser una pana fortuïta, però evidencià que les Illes eren a prop de la saturació i que, per tant, eren necessàries moltes inversions per tal de garantir un futur sense sorpreses. Però el problema sorgeix amb el finançament d'aquestes inversions, ja que l'article de la llei elèctrica que reconeix les peculiaritats insulars i en conseqüències les vies per obtenir finançament encara no s'ha desenvolupat.

Central d'Alcúdia a Mallorca.

El 15 de juny del 2000 serà recordat com el dia que Mallorca i Menorca quedaren a les fosques o, més ben dit -perquè la pana es va produir el matí- com la jornada en la qual tot el sistema elèctric va fer fallida. El dia en què es produí el temut "zero", la interrupció total del servei. Va ser a causa d'una avaria localitzada a l'estació de Llubí que desencadenà un efecte dominó sobre totes les centrals. Simultàniament, es Murterar, Maó, Son Molines i Sant Joan de Déu deixaren de funcionar. Era a començament de la temporada alta i els problemes no s'acabaren de solucionar fins el 4 de juliol. Vint llargues i espesses jornades en què els operaris de GESA feren tot el que era a les seves mans per reprendre la normalitat, a pesar de la qual cosa el prestigi de l'empresa restà malmenat. Es va dir que el subministrament elèctric havia tocat fons, que per mor de la privatització d'ENDESA i l'absorció de la companyia balear per aquella, s'havia descuidat el manteniment de les instal·lacions i, el que encara semblava pitjor, que en el futur no es podria garantir que es pot fer front a la creixent demanda. Era això admissible en una societat de serveis com la nostra? Era, en primer lloc, veritat? Tots els partits polítics, els agents socials i la totalitat de ciutadans semblaven tenir una resposta que, amb matisacions, era la mateixa: no, no ho era admissible. Una societat moderna, que viu del turisme, no pot quedar sense llum.

Els incidents de juny no es poden tornar a repetir. Cert, però per honorar la veritat, aquesta asseveració només és un desig i no una realitat. D'entrada cal recordar que els sistemes elèctrics insulars són tancats, és a dir, sense connexions exteriors que facilitin la reposició del subministrament en cas de pana. Per garantir el servei són necessàries més fonts de generació i més línies de transport del que és normal a territoris continentals. I, a més a més, a les Balears el consum d'energia, i en concret d'electricitat, manté un increment accelerat des de fa anys i els equipaments per fer-hi front no han avançat en la mateixa mesura. Des

de principis dels anys noranta s'ha repetit que és necessària una nova central. Qui té la culpa de la situació? GESA avisà fa temps, va advertir que era necessari disposar de nous recursos i millorar les xarxes de distribució, però la demanda no ha deixat de créixer i els permisos no han arribat. I, per afegit, un autèntic galimaties legal derivat de la liberalització del sector s'ha sumat als problemes de planificació i d'inversió. Com a conseqüència, hom pot dir que avui tothom, tota la societat, és la responsable de la situació a la qual s'ha arribat, però al mateix temps també es pot dir que ningú no ho és des d'un punt de vista estrictament jurídic. GESA, teòricament ha perdut el monopoli a les Illes -segons la llei des del primer de gener del 1998 qualsevol nova companyia elèctrica pot establir-se lliurement a les Balears- però de fet continua sent, amb petites excepcions, l'única empresa que genera i distribueix electricitat.

UNA RESPONSABILITAT DIFUSA

Per tant, qui és el responsable del subministrament elèctric de les Illes Balears? GESA-ENDESA?, el Govern central?, el Govern autonòmic? Fins fa poc aquesta era una pregunta òbvia. Malgrat la seva inscripció a l'Institut Nacional d'Indústria, l'antic INI o a ENDESA, GESA gaudia de pes específic propi, però es regia per un sistema elèctric estatal que planificava les inversions que creia necessàries i que les companyies havien d'executar. D'aquesta manera, si responem a la pregunta, l'Estat es feia responsable de la situació. Però aquest status va canviar radicalment el 1995, arran de la Llei d'ordenació del sector elèctric i, posteriorment el 1997 quan una nova llei definí que tant la generació com el subministrament elèctric deixava de ser un servei públic i quedava en mans estrictament privades. Era la culminació d'un procés de liberalització dels mercats elèctrics iniciat a mitjans dels anys vuitanta. El primer país a donar el sus va ser Xile, en plena dictadura de Pinochet i, immediata-

ment després, el Regne Unit de Margaret Thatcher. Un procés que s'estén ben aviat, no només per països governats, amb democràcia o sense, per forces conservadores sinó també pels països escandinaus, un bastió tradicionalment socialdemòcrata que d'aquesta manera s'apuntaven a la globalització i que ha estat seguit per la pràctica totalitat d'estats de la Unió Europea. En qualsevol cas, aquí és el Partit Popular qui donà la passa definitiva. L'Estat ja no és el tutor del sistema i la responsabilitat passa a ser de les empreses elèctriques encara que, això sí, sota la implacable disciplina de les lleis del mercat.

La llei elèctrica del 1997 significà una gran acceleració del procés. En pocs anys la legislació elèctrica espanyola s'havia liberalitzat per complet, de manera que avui es pot ben bé dir que és una de les més avançades, o liberalitzades, de tot el món. Però aquest procés ha deixat oberts una sèrie de buits legals que afecten d'una manera específica els territoris insulars, de manera que aquí la responsabilitat final queda diluïda, o fins i tot amagada per complet. Presumiblement som davant una responsabilitat compartida per diferents administracions i les empreses que històricament eren les competents en uns mercats tancats com el de les Balears, però la llei no ho concreta. El text legal que vigeix actualment no només diu que el subministrament deixa de ser un servei públic, sinó que ja no hi ha una planificació elèctrica global, de manera que cada empresa es fa responsable de les seves pròpies inversions, que han de ser rendibles no només des d'un caire social sinó, sobretot, econòmicament. Les empreses, lògicament, responen davant els seus consells d'administració i juntes generals d'accionistes, mentre que l'Estat ho fa directament davant els ciutadans en el moment de les eleccions. En conseqüència, els debats i les decisions que aquests produeixen poden ser molt divergents ja que obeeixen a interessos que no sempre coincideixen.

EFICÀCIA ENERGÈTICA I TAMBÉ FINANCERA

L'Estat ja no assegura a les elèctriques que recuperaran les inversions que facin, atès que cal suposar que aquesta és una resposta que donarà el mateix mercat. Les empreses no només s'han de comportar amb prou eficàcia i garantir un bon servei, sinó que també han de tenir suficient eficiència inversora per satisfer els titulars de les accions. Per això les empreses reberen un fons de compensació per enfrontar la competència, un pla d'ajuts que en el seu moment va ser molt criticat, però que tenia com a funció garantir el període de transició. Un període que es compleix, segons les previsions de l'executiu, però que si bé funciona per als territoris continentals, deixa desemparades les comunitats insulars, per a les quals les regles de la competència no tenen massa sentit. La mateixa llei, en el seu article 12, anuncia un desenvolupament específic per als territoris insulars. Però mentre la llei avança, aquest article roman intacte, tal qual va ser redactat i aprovat fa ja tres anys, sense que fins ara semblí haver-hi massa interès per completar-lo. El pes polític de les Illes Balears és tradicionalment escàs en el conjunt espanyol i, endemés, com a mercat elèctric són territoris massa petits perquè hi pugui haver competència. Llavors: qui es pot interessar a invertir-hi? És evident que la producció elèctrica a les Illes és més cara que a la Península i que, per tant, si s'ha de mantenir un mateix sistema de tarifes, qui ha de costejar el suplement?

PLANIFICACIÓ ORIENTATIVA

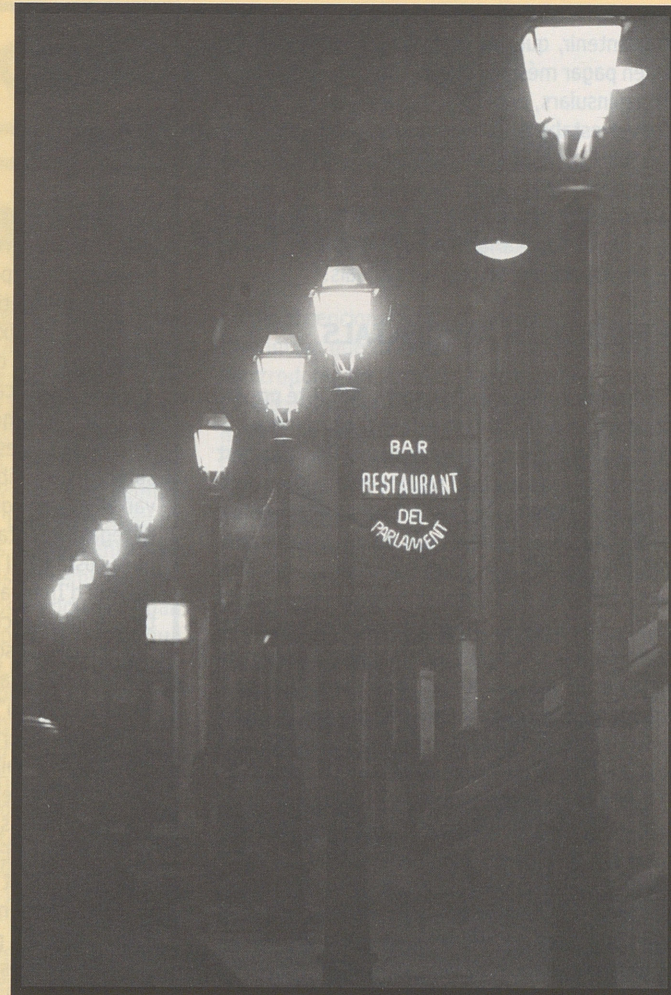
Amb la llei a la mà, no hi ha ni planificació i, per tant, no hi ha obligació de fer noves inversions, sobretot si ningú no en garanteix la rendibilitat. De fet, la llei elèctrica estableix que l'Administració central haurà de fer una planificació indicativa, mai no obligatòria, que serà consensuada amb la corresponent administració autonòmica, però fins

ara aquesta planificació és inexistent. S'ha redactat el Pla energètic de la comunitat, però no s'ha arribat a cap tipus de consens. Si la llei del mercat no funciona, és a dir, si la iniciativa privada no inverteix en la millora del servei, les administracions podran convocar un concurs per adjudicar les inversions necessàries i plantejar les compensacions que creguin adients, però en cap cas no es podrà acudir a la iniciativa pública. És a dir, si la llei funciona, si és aplicable sobre la realitat, doncs tot anirà bé, però: i si la inversió privada no és rendible, què pot passar? És el cas de les Balears, on ja s'han esgotat tots els terminis. Les obres d'una nova central o de noves centrals, segons sigui la seva capacitat productora, s'haurien d'haver començat fa estona, però ningú no s'hi ha posat al davant i GESA, que ho reclama des de fa més d'una dècada, sempre ha trobat impediments derivats de plantejaments ecològics que, per molt assenyats que semblin, no s'avenen amb el constant creixement de la demanda d'energia.

El fet és que, esgotats els terminis, tot pareix que ha fet crisi simultàniament. La pana del passat 15 de juny va ser, segons GESA, una casualitat, però la psicosis que provocà ha fet que la data s'hagi transformat en una fita, una advertència respecte a allò que pot passar en el futur si no es prenen les mesures adients. Teòricament GESA no hauria de fer noves inversions si qualcú no li garanteix que les podrà recuperar a través de les tarifes o de qualsevol altre sistema compensatori. Si ho fa és evident que necessita l'aprovació de la companyia mare, ENDESA, que no voldrà perdre competitivitat davant les altres Elèctriques i, a més a més, el vistiplau del mateix Govern, que ha d'actuar com a avalador davant el buit legal al qual ens hem referit anteriorment. Endemés, ENDESA és en procés de fusió amb Iberdrola, la qual cosa pot complicar encara més la situació.

COMPETÈNCIES ENFRONTADES

Un buit legal que el Govern de les Illes Balears tracta de tancar mitjançant l'aprovació del Pla energètic que ara és a informació pública. La comunitat autònoma ha desenvolupat el seu propi sistema legal que, a diferència de l'estatal, és essencialment intervencionista. Diu quines són les inversions que s'han de fer, el tipus d'energia que s'ha d'emprar -en aquest cas el gas natural, amb la qual cosa hi ha una absoluta coincidència amb

Garantir el subministrament requereix un esforç complementari a les Illes.

GESA- i els terminis per evitar que la societat balear es pugui trobar mancada d'un suficient subministrament. Una filosofia que és molt allunyada de la llei estatal, la qual cosa fa que, a més del buit legal esmentat, s'hi sumi una dualitat de competències que, de moment, s'ha resolt malament. Per una banda hi ha la liberalització del sistema que té com a data límit el 2003, però que a les Balears encara sols no s'ha iniciat a causa de no haver-se desenvolupat la legislació que reconeix la insularitat. Per l'altra, el Pla energètic, exigeix solucions concretes. Mentrestant, ENDESA-GESA s'han compromès a invertir 75.000 milions de pessetes en els pròxims cinc anys per garantir un subministrament elèctric de qualitat, una inversió que davant els dubtes va motivar una consulta de l'executiu balear al central amb una resposta satisfactòria del vicepresident econòmic. Rodrigo Rato va assegurar en un escrit dirigit al president Antich que el Govern central reprenia el desenvolupament de la llei del 1997 i que no hi havia obstacles per a les inversions.

No hi ha altra solució per sargir el descosit legal. La producció d'energia elèctrica és avui per avui entre un 30% i un 40% més cara a les Illes que a la Península i les tarifes que normalment paguen els clients són les mateixes, gràcies a les compensacions que fixa el Govern, però aquesta és una situació que podria desaparèixer el primer de gener del 2003. No obstant això, el règim es-

L'energia eòlica una més entre les alternatives de futur, tot i els seus costs mediambientals.

pecial de les Balears reconeix que les tarifes s'han de mantenir, que els residents a les Balears no poden pagar més per l'electricitat del que paguen els peninsulars, però fa ja tres anys que s'haurien d'haver establert les compensacions i encara no s'ha fet. Continua el sistema anterior que, si s'interrompés, com va dir el president de GESA en una recent taula rodona celebrada al Club Diario de Mallorca suposaria un cost afegit per als illencs de 15.000 milions de pessetes anuals.

SOBRE COSTS AMBIENTALS

Entre d'altres temes pendents, GESA té previst incrementar en 620 megavats la potència disponible d'aquí al 2004, un increment del 80%. Una part substancial dels 75.000 milions que el president d'ENDESA, Martín Villa, prometé al president Antich es destinaran a la instal·lació de dues noves unitats de generació per a Mallorca i Eivissa, amb tres noves turbines de 52 MW cadascuna i una quarta de 70, en el cas de Mallorca. Però encara hi ha molts d'altres problemes per resoldre. La mateixa pana del 15 de juny segurament hagués tengut una menor repercussió amb una nova línia d'evacuació entre es Murterar i l'estació de Llubí, una línia que l'executiu balear va desautoritzar el 1994 al·legant raons mediambientals. En aquest sentit és evident que els incidents d'aquest estiu han provocat un canvi de sensibilitat. Es continua exigint el màxim rigor ecològic, però al mateix temps es demana una solució del problema amb el menor cost mediambiental, tot donant per fet que aquest existirà. Els permisos per instal·lar les turbines de Son Reus es varen retardar més d'un any, però finalment arribaren. I el mateix ha passat a Eivissa on, a més a més, s'hi afegeix l'exigència de soterrament de les línies que travessen paratges naturals.

Aquest és un altre tema: els sobre costos mediambientals. El mateix Pla energètic n'és un exemple quan es decanta pel gas natural i per un gasoducte com a alternativa al subministrament actual. Ho són, també, les despeses suplementàries que s'haurien d'aplicar en cas de generalitzar el soterrament de línies, com s'ha demanat en alguns municipis. En molts de casos el problema elèctric no és tant de generació com de transport, ja que es nega o dificulta l'autorització. En un sistema totalment liberalitzat, com poden repercutir aquest tipus de despeses sobre les tarifes? És evident que es produirà un greuge comparatiu entre uns territoris i altres, entre zones que fan del medi ambient la seva senyera i aquelles que no tenen aquesta necessitat. En el soterrament de les línies elèctriques, per exemple, s'hi pot donar una rendibilitat social derivada de la millora paisatgística, però de cap manera una rendibilitat econòmica, no només pel fet que enterrar els cables és més car, sinó perquè la seva eficiència conductora és menor. D'alguna manera caldria dir que el soterrament és des d'un punt de vista energètic menys ecològic que les línies aèries tradicionals. Això sense entrar en altres qüestions, com és la prevenció de riscos. A Auckland, la capital de Nova Zelanda, es va produir una pana que trigaren cinc setmanes a reparar, perquè, precisament, els cables eren sub-

El gas natural, l'alternativa

El punt més destacat del Pla energètic de les Illes Balears fa referència al gas natural, combustible elegit per fer front al creixement del consum energètic previst en els pròxims quinze anys. Per això preveu la construcció d'un gasoducte que connecti la xarxa estatal amb Eivissa i Mallorca, una ambiciosa obra pressupostada inicialment amb quaranta-cinc mil milions de pessetes i que s'ha elegit davant altres solucions possibles, com era el transport en vaixell de gas líquid que necessitaria una planta regasificadora a un indret sense determinar de la costa o del port de Palma. Segons la Conselleria d'Innovació i Energia, aquesta alternativa, el gasoducte, s'ha escollit "perquè s'entén que és una solució segura, tecnològicament la més avançada, més neta i la més respectuosa amb l'entorn".

Des del Govern ja s'han iniciat contactes per estudiar la viabilitat de la proposta, contactes que es refereixen tant al gestor del sistema de transport de gas -que reuneix totes les empreses de gas de l'Estat- com a l'executiu central i a la Generalitat Valenciana, comunitat on ha de tenir l'origen el gasoducte. En una recent entrevista, el president valencià, Eduardo Zaplana, va mostrar la seva conformitat al president Antich, i salvà així el primer i un dels principals obstacles en la carrera a favor del gasoducte.

EL FINANÇAMENT, COM SEMPRE

L'altra gran trava és, evidentment, el finançament. El subministrament de gas topa amb els mateixos problemes legals que la generació d'electricitat. La Llei d'hidrocarburs es compromet amb la diversificació energètica, de manera que el gas pugui ser a l'abast de tot el territori estatal. Però en el desenvolupament de la xarxa gasística les Balears no varen ser tenguendes en compte a pesar que la llei també fa referència explícita a la insularitat. És per això que es pot afirmar que, una vegada més,

les illes són discriminades respecte a la resta d'Espanya i de la Unió Europea, on el gas natural és emprat amb normalitat tant per a la producció elèctrica com per al consum directe a les llars i a la indústria.

A les Balears la solució gas natural va ser defensada per GESA des del primer moment. La companyia s'integrà en un grup de treball format per ella mateixa, per la societat Gas Natural i pel Govern de les Illes Balears, durant la passada legislatura, per tal de trobar el millor sistema per dur el gas a la comunitat autònoma. Aquest grup de treball va arribar a una conclusió diferent de la del Pla energètic, ja que es decantava pel transport en vaixell per considerar-lo més segur i més econòmic. No obstant això, una o altra solució semblen tècnicament vàlides.

GESA I EL GAS

En aquests moments GESA fa pinya amb el Govern per avançar en la solució gasoducte, una solució que afecta directament l'empresa ENAGAS, convertida en gestora de la xarxa de gasoductes espanyols. Un cop més la qüestió és saber qui finançarà la instal·lació, si la societat gestora tot fent que la despesa repercuteixi sobre les tarifes estatals o via subvencions públiques de l'executiu central o de la Unió Europea.

De moment, l'empresa balear continua realitzant els treballs previs al gas natural a través de GESA Gas, hereva d'una ja llarga tradició gasística que s'inicià a Mallorca el 1858. En els darrers anys s'ha procedit a renovar tota la xarxa de gas ciutat per adaptar-la al gas propanat que se subministra actualment i que serà substituït pel gas natural tot d'una que sigui possible, s'espera que el 2005. Les obres ja han finalitzat a Palma, on hi ha 70.000 cases i 1.300 establiments comercials connectats, i ara la xarxa s'estén pels termes municipals de Marratxí i de Calvià.

terranis. Cal trobar, en definitiva, un equilibri, un equilibri que és molt difícil d'assolir si abans no s'han definit les regles del joc.

Però: quines són aquestes regles. En el recent debat organitzat en el Club Diario de Mallorca es va contraposar la necessitat de rendibilitzar econòmicament les inversions, que és cap on apunta la liberalització del sector, amb l'exigència d'un servei de màxima qualitat sigui quin sigui el seu cost. La consellera d'Innovació i Energia, Mircòrdia Ramon, arribà a afirmar que era just que el major cost de la producció derivat tant de la insularitat com de les necessitats mediambientals fos pagat per l'Estat, per compensar així altres inver-

sions públiques en infraestructures de les quals les Illes no se'n beneficien. Nosaltres -afirmà la consellera- no tenim cap AVE i, per contra, pagam a través dels impostos una part al·lòquota del seu dèficit.

EL PLA ENERGÈTIC

De moment, a l'espera que l'Administració central desenvolupi la seva llei, la comunitat autònoma és a punt d'aprovar el Pla energètic, un pla que tracta de resoldre la problemàtica energètica de les Illes que no només es limita a l'electricitat, sinó que abasta el consum de petroli o gas. Parteix

d'un fet innegable: el consum energètic de les Illes s'ha incrementat un 53,6% durant la dècada dels noranta, un creixement molt fort sobretot si es té present que els majors percentatges es varen donar entre el 1994 i el 1999, amb índexs de quasi el 10%, la qual cosa desborda totes les previsions. Això a pesar que el consum energètic per persona de les Balears encara és molt reduït respecte a altres economies més desenvolupades. El consum energètic per habitant a les Illes es xifra en 1.949 Kep, molt per davall de la mitjana europea, que és de 2.490 unitats o de la dels Estats Units que s'acosta als 8.000. Tot plegat fa pensar que el consum augmentarà, encara que sigui a un ritme inferior al dels darrers anys i que, per tant, seran necessaris nous recursos.

El pla pretén "establir les condicions d'índole territorial i ambiental que permetin assegurar el proveïment energètic futur de les Illes Balears en les més avantatjoses condicions ambientals i econòmiques possibles". Per assolir aquests objectius es té en compte la potenciació dels recursos energètics autòctons, les energies renovables i l'estalvi, la implantació de mesures que duguin a la millora de l'eficiència energètica, la diversificació de les fonts de subministrament i fer compatible el desenvolupament econòmic i social amb la preservació del medi ambient. El seu horitzó d'aplicació és de quinze anys, fins el 2015, amb revisions quinquennals per actualitzar les previsions i per adaptar la planificació als canvis tecnològics. En qualsevol cas, el Govern de les Illes Balears estableix ja tot un seguit d'actuacions estratègiques, la primera de les quals és la construcció d'un gasoducte que permeti l'arribada del gas natural com a principal font energètica futura per a la producció d'electricitat i per al consum de la població.

El Pla energètic preveu que la nova central s'ubiqui a Son Reus, on GESA ja ha instal·lat una bateria de turbines per fer front a l'increment de la demanda dels darrers anys i que utilitzi gas natural. També preveu que es pugin renovar i ampliar les centrals que ja són en funcionament. Aquest és el gruix per a la generació elèctrica, tot i que s'hi diu que "es fomentarà la creació de parcs eòlics i centrals fotovoltaïques", així com "la producció d'energia elèctrica a partir de la biomassa i dels residus". També indica quines són les línies de transport que s'han d'instal·lar, entre les quals una línia Es Murterar-Son Reus, la mateixa que no es va voler autoritzar el 1994, i unes adequades connexions amb les subestacions de sa Pobla, Pollença, Llubí, sa Vinyeta, Valldurgent i Calvià, així com la creació de sis noves subestacions i les corresponents esteses d'alta tensió que les facin operatives.

EL PROBLEMA DEL FINANÇAMENT

El problema és saber com finançar aquest pla, començant per l'elevat cost de gasoducte -quaranta mil milions de pessetes- a tenor de la tantes vegades esmentada liberalització del mercat. L'excepció dels territoris insulars ha quedat clara una vegada més durant els tràmits prevists a la fusió entre ENDESA i Iberdrola. Cap dels sistemes

L'economia pitja l'accelerador de la demanda energètica

A preguntes dels periodistes, després de l'entrevista amb la consellera d'Innovació, el director general de GESA, va manifestar que el procés de fusió d'ENDESA i Iberdrola no afectaria les inversions previstes a les Illes Balears, sempre i quan no hi hagués nous factors que alterassin les previsions. No sembla que això s'hagi de produir. El mateix Reguat informà que la demanda s'havia alentit una mica, que ja no arribava als extrems de l'any passat o dels primers mesos d'enguany, quan se sobrepassava el 10%, però que continua sent molt alta, la qual cosa obliga a mantenir el programa d'ampliació d'infraestructures per poder atendre el creixement futur.

El 1999 la demanda elèctrica de les Balears, mesurada en termes d'energia disponible, abastà quatre mil milions de quilovats/hora, amb un increment respecte a l'any anterior del 10,3% (un 10,2% pel que fa a Mallorca i Menorca, i un 11% a Eivissa i Formentera) amb puntes que arribaren a superar els 800 megavats. Aquests increments són molt elevats i se sumen als creixements similars d'anys anteriors, la qual cosa fa que puguem parlar d'un creixement de la demanda superior al 30% en només tres anys.

MAJOR NIVELL DE VIDA, MAJOR CONSUM

Comparativament el creixement de la demanda de les Illes Balears supera en quasi tres punts el de la Península (un 6,7% el 1999) que de per si correspon a un cicle expansiu de l'economia espanyola que a les Balears es veu multiplicat. L'explicació d'aquest increment de la demanda és que l'arxipèlag ha experimentat en els darrers cinc anys un creixement eco-

nòmic excepcional a causa del turisme, el consum intern que ha disparat la compra de nous electrodomèstics i d'aires condicionats, la generalització dels segons habitatges i, a més a més, la posada en marxa d'instal·lacions singulars, com les dessaladores, que són grans consumidores d'energia elèctrica. I tot plegat ha coincidit amb una rebaixa de les tarifes que s'han vist reduïdes un 25% en termes reals, és a dir, si tenim present la inflació, en el període 1997-2000.

Per fer front a aquest increment, GESA ha invertit en els dos darrers exercicis prop de 15.000 milions de pessetes per augmentar la potència de generació i 9.000 milions en la millora de la distribució.

ELS CARBURANTS I EL PREU DEL PETROLI

Però el consum d'energia elèctrica no deixa de ser una part del problema energètic de les Illes, ja que només suposa el 40% del total. El transport continua sent el sector que concentra la major part de les necessitats i és, precisament, el que ha experimentat un major creixement a pesar dels constants increments de preus a causa de la carestia del petroli i de la pèrdua de valor de l'euro en relació al dòlar. Així, l'any passat la demanda de carburant va experimentar un increment del 10%, passant dels 1.384 milions de litres del 1998 als 1.532 del 1999. L'aeroport de Son Sant Joan és el principal consumidor amb un total de 474 milions, una tercera part del total. La resta es destina pràcticament en la seva totalitat a engegar els motors del parc automobilístic més dens de tot l'Estat.

extrapeninsulars no s'ha inclòs en el paquet de possibles vendes, ja que es considera que són sistemes que actuen al marge de la competència. Són, s'insisteix, sistemes que mai no seran rendibles si s'apliquen les mateixes tarifes que a la Península, on sí que hi pot haver competència i endemés es poden optimitzar els recursos, perquè constitueix una suma de sistemes interconnectats. A altres illes europees, com Madeira, els costos de producció repercuteixen íntegrament sobre les factures dels consumidors. L'objectiu que es planteja a les Balears ha de ser, en aquest sentit, cercar una solució que compagini la voluntat política de mantenir les tarifes per sota del cost de generació amb les exi-

gències de creixents i legítimes necessitats de la societat balear quant a la qualitat del subministrament elèctric, qualitat mediambiental i estalvi en l'ús del territori.

Una qüestió aquesta que només és possible mitjançant el transvasament de recursos des de l'Estat a les Illes, la qual cosa exigeix desenvolupar la llei elèctrica i, al mateix temps, impulsar el règim especial de les Balears. En definitiva, definir les regles del joc no només pel que fa al mercat elèctric, sinó a la suma de relacions polítiques entre la comunitat autònoma i l'Administració central, entre els territoris insulars i el Continent, sigui la Península o el conjunt de la Unió Europea.

Emocions elèctriques

Entrevista a Misericòrdia Ramon

per Gina Garcías

Vint dies diu la consellera Misericòrdia Ramon que li varen bastar, en ple estiu del 99, per adonar-se de la fràgil situació energètica que pateixen les Balears i "posar-se les piles". Vint dies per saber les incertes conseqüències d'una tempesta, els equilibris malabars que fan els diferents centres per mantenir la producció. I un poc més per viure l'espant d'una apagada general que va paraitzar el trànsit infernal de les ciutats, els bancs, els quiròfans i les consultes hospitalàries... els telèfons de les centrals d'emergència... Res d'això no modificà el vocabulari sobri, ni les modulacions suaus de la veu de la consellera, que tampoc no s'alteraren quan, una mica més tard, una fallida energètica interna convertí l'aeroport de Palma en una gàbia... La seva és, sens dubte, la conselleria més emocio-nant, però ella sembla enèrgica temperància. I així, i amb tota cordialitat, diu que la privatització del sector energètic, les presses de la privatització, són les responsables de la situació que ara patim, i acusa el Partit Popular de no enfocar amb serietat el problema. Aposta per les energies renovables en el paradís del sol, tot i que precisa que ni que féssim un paraigua de plaques solars que cobrís totes les Balears no en tendriem suficient. Seria feliç si a les Balears hi hagués salts d'aigua o fes més vent, però tot i que confia en la innovació tecnològica per resoldre la situació, es resigna de moment a la dependència que patim, i defensa per als pròxims quinze anys el gas natural i el gasoducte com a solució bàsica dels nostres dèficits. Amb aquest tarannà s'ha embarcat ara en l'aprovació i posada en marxa del primer Pla energètic que tendran les Balears quan ja fa molts d'anys que Eddison va desco-brir l'electricitat.

*Amb la tesi "Estudi del polimorfisme enzimàtic en poblacions naturals de drosophila" la biòloga **Misericòrdia Ramon** (Reus, 1951) va aconseguir el doctorat en biologia per la Universitat de les Balears. D'això fa vint anys. Durant aquest temps, l'actual consellera d'Energia i Innovació Tecnològica s'ha acostumat que els temes que l'apassionen siguin acollits amb "cara de pòquer" per la majoria de la població i els seus dirigents. Però això no la desanima. Sap que la tasca de recerca és la mateixa que la dels corredors de fons, silenciosa i perseverant, com ha estat tantes vegades la trajectòria de les dones que no es resignen. Així es va fer especialista en genètica de poblacions i professora titular de genètica del Departament de Biologia de la UIB. Ha estat directora (1986-90) de l'Escola d'Infermeria Mare de Déu de Lluc, degana (1987-1994) de la Facultat de Ciències i vicerectora associada (1990-94) de la Universitat. El 1996 es va afiliar al PSIB-PSOE i el 1999 fou nomenada consellera d'Innovació i Energia del Govern de les Illes Balears.*

-Al darrer debat de l'Estat de l'autonomia, l'octubre del 2000, el president Antich va dir "em sap greu que en començar el segle XXI no tenguem infraestructures bàsiques de transports, carreteres, obres hidràuliques". No va citar les infraestructures energètiques. Va ser per no recordar la vergonya de l'apagada de l'estiu, o la que va patir l'aeroport durant sis hores d'un dissabte d'octubre?

-Jo no parlaria de vergonya. Però és evident que la situació no és bona. I a més, tenim un problema. Em demana per què el president no va citar la infraestructura energètica en el discurs, i li contest que va ser perquè les infraestructures energètiques són privades, el Govern no n'és responsable. De l'aigua, de

les carreteres, fins i tot de l'aeroport, els poders públics en són responsables. Del subministrament de l'energia, no. Era un sector públic que ha privatitzat el Partit Popular. Ens trobam en la situació que una infraestructura bàsica, com és l'energia, depèn d'una empresa privada, com si fos una sabateria. I l'interès del sector privat és només treure el màxim de beneficis. Les conseqüències han estat clares: el sistema tenia unes mancances, es precisaven inversions, i com que no totes són rendibles, no s'han fet. La privatització del sector energètic, les presses de la privatització, són les responsables de la situació que ara patim. Aquestes ànsies del PP per privatitzar les telecomunicacions o l'energia han fet que no es facin inversions que són bàsiques en un servei públic.

-Algú ha qualificat de tercermundista aquest servei públic.

-No, no. Jo no som tan exagerada. Tothom sap que les Balears no estan en una situació tercermundista. Els problemes que tenim es deriven del fet que les infraestructures no han millorat d'acord amb el creixement tan ràpid que hem tengut.

-Tampoc els governs no ha exigít fins ara a GESA aquesta adaptació, ni li han marcat les pautes que havia de seguir.

-Els anteriors governs autonòmics no varen prendre les decisions necessàries, ni varen fer cap previsió. Ara el Pla energètic que hem elaborat, i que és a informació pública, vol resoldre les nostres necessitats per als pròxims quinze anys. Perquè una infraestructura energètica s'ha de preveure amb molt de temps.

VINT DIES PER A L'ALARMA

-Vostè va arribar amb "les piles posades" quan va ser nomenada consellera, fa un any, o a poc a poc s'ha adonat de la gravetat de la situació?

-Ens en vàrem adonar molt aviat. Era a l'estiu, quan les puntes de consum arribaven al màxim, i vaig tenir vint dies, per adonar-me de com estàvem. I tot i que el primer estiu no vàrem tenir problemes greus, les mancances de potència eren evidents. És clar, el Govern de l'Estat havia fet una llei de tipus general, i no havia desenvolupat el reglament que precisaven les Balears per iniciar noves infraestructures. Per exemple: quina reserva de potència hem de tenir, perquè som unes illes que no ens podem "endollar" a cap altra comunitat si ens fallen els sistemes generadors. Madrid no ho ha previst encara, tot i que fa més d'un any que nosaltres els ho demanam. Però el Govern central es veu que està massa ocupat en les liberalitzacions i en les fusions. El Govern central està sobrepassat per la situació que ell mateix ha creat i, és clar, no té temps de pensar en els problemes d'unes illes petites com les nostres.

-L'energia es pot convertir, com li ha passat a l'aigua, en una arma de guerra entre les institucions, o els partits polítics contraris que les governen?

-Nosaltres no ho voldríem. Farem tot el possible perquè no passi.

El batle de Palma està a favor del gasoducte, i tot i que al Parlament hi ha diputats en contra, intentam arribar a acords amb el grup Popular... i amb el president de la comunitat valenciana, on hem de connectar el gasoducte, la conversa va anar bé... Jo crec que les necessitats energètiques són tan peremptòries que estam obligats a entendre'ns.

EL PERILL DE LA FUSIÓ

-GESA ja no és la que era des que va entrar a ENDESA. Com la pot afectar la possible fusió d'ENDESA amb Iberdrola o Repsol?

-Té una cara i una creu. Les empreses grosses tenen grans possibilitats d'inversió, però, en contrapartida, allunyen els llocs de decisió. Quan les decisions energètiques les prenien al passeig Marítim una persona que coneixia fins i tot la ubicació de cada torre, la situació era molt diferent a la d'ara. A ENDESA probablement li arriba molt disminuïda la sensació de fallida que patim nosaltres. Si es produeix la fusió haurem de vigilar perquè no davalli la qualitat del servei que rebem.

-Per ventura la fusió empresarial té com a conseqüència que GESA es vengui a capital local.

-No ho sabem. El Ministeri d'Economia va prohibir el passat juny que cap empresa no tengués més del 40% del mercat. Si ara s'autoritza la fusió, entre les dues companyies tendran un 80%. Llavors, han de vendre. Però no sabem encara què, ni a qui. Hi ha mercats i produccions que són molt rendibles. Però a les Balears no es pot fabricar energia amb salts d'aigua, ni amb el vent. Llavors, tampoc no crec que hi hagi ningú que vulgui comprar les empreses més poc rendibles... No se sap què passarà. Ni tan sols si s'arribarà a fer la fusió.

POCA AIGUA I POC VENT

-El Govern de les Balears aposta pel gas natural. Un combustible sotmès a les tensions i al mercat internacional.

-Per començar, nosaltres no tenim una font d'energia pròpia. No tenim salts d'aigua... Ni capacitat per subministrar-nos d'energia eòlica... A ningú no se li acut de demanar una font d'energia nuclear... No tenim tampoc la tecnologia que faci suficients les energies renovables. Un metre quadrat de placa fotovoltaica costa un milió de pessetes, i produeix un quilovat. Ni que féssim un paraigua de plaques solars que cobris totes les Balears, no en tendríem suficient. Ni tendríem doblers per pagar les plaques. Per exclusió, hem hagut d'optar pel combustible fòssil més net. En el Pla energètic optam per no estar en mans d'un sol combustible. La central d'es Murterar s'alimenta amb carbó. No volem tancar es Murterar, però tampoc no volem que s'ampliï. S'ha d'eliminar a poc a poc amb els anys. Volem que una part funcioni amb gas, l'altra (la de Menorca) amb gasoli, una altra amb carbó, per no dependre d'un sol subministrador. El gas natural és el combustible més net.

-Però el preu del gas natural va en relació al del petroli, i l'hem

de pagar amb dòlars... i ara els dòlars i el petroli pugen, i probablement mai no seran barats.

-Sí, és el problema de dependre de combustibles fòssils.

LA FISSIÓ ENS SALVARÀ

-Vol dir que al segle XXI no tindrem una millor font d'energia?

-No ho sabem, encara. Jo crec que l'energia solar canviarà molt les tecnologies. Ja podem encalentir aigua amb el sol. Aquesta és una gran aposta del Pla energètic. Volem que en un termini de quinze anys un 30% de l'aigua calenta s'obtingui amb plaques solars. El sol ho fa molt bé, i és molt barat. Ara s'investiga amb altres materials capaços de generar electricitat fotovoltaica. La matèria biològica, la natural, té molt poca capacitat fotovoltaica. No la necessiten més que les cuques de llum i alguns peixos abissals. Llavors s'investiga amb materials sintètics. Però necessitem anys per obtenir una tecnologia suficient i barata. També hi ha l'energia nuclear de fusió. Fa vint-i-cinc anys que sent dir que li falten vint-i-cinc anys per aconseguir-la. La de fissió és la perillosa. La de fusió té tots els avantatges de l'energia nuclear sense els seus inconvenients. Ara la Unió Europea ha llançat un programa per assolir-la. L'esperam.

-Quan la ministra d'Energia, Ana Birulés, recomanava a les Balears que no fossin tan dependents en qüestions energètiques, què devia pensar?

-No en tenc ni idea. Tant de bo, m'encantaria, però no entenc com ho podem fer. L'altre dia del Col·legi de Geòlegs em parlaven de la possibilitat de tornar a cercar gas al subsòl de les Balears... Nosaltres al Pla energètic ens comprometem a analitzar si podem obtenir energia geotèrmica. Estam disposats a cercar tota l'energia autòctona possible, posarem a Menorca la màxima energia eòlica viable, però continuam sense entendre a què es podia referir la ministra Ana Birulés. Si es referia a connectar-nos amb un cable elèctric a la Península, no sé quina independència és. Si es referia a fer una estació gasificadora i que venguessin els metaneros aquí... això tampoc no és independència i és una opció molt discutible, sobretot des del punt de vista de l'impacte ambiental.

EL GASODUCTE

-En qualsevol cas, fer un gasoducte suposa traslladar el problema d'impacte ambiental a altres comunitats.

-No, perquè ja hi ha un gasoducte que uneix la Península amb el nord d'Àfrica, i és previst unir l'altra part amb la xarxa europea

de gasoductes. Per tant, nosaltres podríem obtenir el gas de Noruega o d'Àfrica. Tothom ja té el tub fet. Ningú no hauria de suportar cap porqueria per culpa nostra. A més hi ha dos punts que tenen plantes de regasificació, Barcelona i Cartagena, perquè no els basta el gasoducte... I ningú no farà uns dipòsits per a nosaltres. A nosaltres ens bastarà xuclar del gasoducte general.

-I quan el Partit Popular de les Balears demana que el Pla energètic contempli, a més del gasoducte, l'alternativa del transport de combustible en vaixell, i demana que es reservin terrenys i que es prevegin instal·lacions de regasificació i dipòsits, i terrenys a Eivissa i Menorca per a la connexió i l'emmagatzematge.

-No es poden demanar les dues opcions alhora. M'han dit: "posi-ho al Pla energètic amb lletra petita, per si un cas... A mi això no em sembla seriós. Si apostam pel gasoducte ho hem de defensar amb totes les conseqüències. En qualsevol cas, si aquest pla no surt bé, es podrà modificar. Però mentrestant, jugar amb dues baralles no és seriós i no sol sortir bé.

-El PP els ha demanat com pagaran el gasoducte.

-Jo els deman: qui hauria pagat els dipòsits? Perquè és que volen donar la sensació que els dipòsits ens haurien de sortir gratis. Som conscients que el gasoducte és més car. Però és que Espanya és plena de gasoductes... a Andalusia, a Catalunya, a Galícia... Qui ha pagat els milers de quilòmetres de gasoducte que hi ha a Espanya? No entenem per què nosaltres no hem de tenir els mateixos drets. Que ho expliquin. Que expliquin també a quin lloc de la costa hauriem de posar els dipòsits, com i a quin preu evitariem el seu impacte paisatgístic, fer un gran pantalà... és insostenible. Ens diuen: "el posin al port de Palma." Per favor!, qui pot creure que una ment normal em deixarà posar un dipòsit de 50 metres d'alçada a un port petit, ciutadà i turístic com el de Palma! Si els hem d'enterrar sota l'aigua, ja no val vint-i-cinc mil milions de pessetes, ja és molt més car... Si sumam el que valen els dipòsits i la feina de reconstrucció mediambiental, ens surt més car que el gasoducte. No em sembla seriós que em diguin, vostè faci el dipòsit, i la consellera de medi ambient que pagui el disbarat.

MENORCA I LES PITIÜSES

-Esperen moltes al·legacions al Pla energètic.

-No ho sabem: hem parlat amb el GOB, amb Els Verds... Hem anat a Menorca i a Eivissa diverses vegades. Hem parlat amb els consells insulars, amb tots els batles... A Menorca hem de solucionar els problemes dels dipòsits de combustible al port de Maó... La manca de reserves quan hi ha tempestes, les tensions amb GESA. A Menorca el Pla preveu instal·lar una gran base eòlica, que pot produir la meitat de l'energia que necessiten. No podem fer-ne més, perquè quan no bufi vent, també han de tenir energia suficient. Perquè l'electricitat té un gran defecte, no es pot emmagatzemar. Menorca, se subministrarà amb l'eòlica i amb el cable, i no hauria d'ampliar la central.

-Quina és la solució proposada per a Eivissa?

-El gasoducte, que arribaria fins a Eivissa.

VIURE BIOCLIMÀTICAMENT

-Vostè habita una casa bioclimàtica?

-Tant de bo!

-Com seria?

-A l'Expo d'Hannover vàrem veure'n alguns models. Però a mi el que més em preocupa, més que fer cases bioclimàtiques, és promoure un grup que estudiï alternatives energètiques per al transport -que consumeix el 60% de l'energia total- i els habitatges. Són els sectors que consumeixen més. Per tant, estudiam les possibilitats legals i tècniques per estalviar energia sense disminuir la qualitat de vida. Volem ser capaços de plantejar unes normes per a l'edificació pública, unes normes per a la rehabilitació subvencionada d'habitatges. I volem ser capaços de difondre aquestes iniciatives i fer-les atractives a les noves construccions.

-Com ho faran?

-Volem divulgar-les a tots els arquitectes, als mestres d'obra, als instal·ladors, perquè les proposin als consumidors. Els llums, els grifons d'aigua, que s'obrin i es tanquin quan entres al bany o quan et poses sota la dutxa... Moltes coses ja estan inventades, només falta que aquí també es coneguin. Divulgar les marques i els models d'electrodomèstics que consumeixen més poca energia. Una gelera pot consumir tres vegades més poc que una altra i donar les mateixes prestacions. Una impressora, deu vegades més poc que l'altra. Hem d'acostumar la gent que a més del preu, la qualitat o el disseny d'un electrodomèstic valori també el seu consum abans de comprar-lo. Al Pla elaborarem les directrius d'energia solar tècnica i les previsions.

-La gent ja té consciència de la necessitat d'estalviar energia?

-Jo crec que les apagades que hem sofert també han ajudat a convèncer la gent dels costos de l'energia. La gent ja té molta idea de la necessitat d'estalviar: amb aïllament, control de la il·luminació, electrodomèstics...

LA RECERCA

-Fa uns anys, a l'Ajuntament de Palma, el PP va lligar en un mateix regidor la cartera de Cultura amb la de Pompes Fúnebres. Va ser una decisió molt coherent.

També ho és lligar Energia i Noves Tecnologies?

-És que els cementiris són un focus de cultura...?, o era una forma d'enterrar la cultura...? En el meu cas, aquesta conselleria té tres cames: la recerca, la innovació i l'energia. L'energia és privada. La meua conselleria no ha de treure reglaments, sinó aplicar tots els mecanismes d'investigació i d'innovació tecnolò-

gica. Sí, és lògic. El Parc Bit té programes energètics... A la Universitat promovem que hi hagi tesis sobre energies renovables. La investigació en energia no és barata, però feim coses.

-Quant a investigació, a les Balears som a la cua d'Espanya, i Espanya a la cua d'Europa. I s'ha sabut, a més, que la meitat del pressupost d'Investigació i Desenvolupament se'n va a projectes militars. El bluf és total.

-No hi ha hagut mai un pla de recerca propi a les Balears. Els investigadors de les Illes han hagut de competir amb els de l'Estat per obtenir recursos. Però és molt difícil dedicar-hi recursos, perquè en aquests moments estam en una situació en què les coses bàsiques van coixes. L'energia no va, no tenim aigua, la

sanitat té molts de dèficits... I quan les necessitats primeres no estan resoltes és molt difícil destinar recursos a la recerca. Per als pressuposts de l'any que ve hem de ser capaços d'augmentar els recursos, tot i que encara no deixarem d'estar a la cua. Preparam un Pla de recerca i desenvolupament que pretén tenir cinquanta becaris investigadors en el termini de quatre anys. Ara ja n'hem promogut deu, l'any que ve altres deu... Igualment invertirem anualment dos-cents o tres-cents milions en projectes, per consolidar-los i com que a temes militars no hi dedicarem ni un duro, esperam que en un termini de quatre anys puguem haver remuntat la situació. És un problema de la mateixa estructura de la nostra universitat, no només per les mancances que té, sinó també perquè tenim l'índex més baix d'universitaris d'Espanya, perquè aquí una beca de recerca per a un llicenciat és de 125.000 pessetes, mentre que la darrera categoria d'hoteleria paga més. S'ha de ser molt voluntariós per investigar a les Balears.

-Dues dones, una ministra i una altra consellera, dirigeixen la recerca i la innovació tecnològica, perquè són l'avantguarda dels governs, o perquè són les "maries"?

-Les dones som més corredores de fons, i aquesta és una feina de llarg recorregut. No crec que ni en el Govern central ni en el de les Balears la innovació tecnològica sigui una "maria", però també és veritat que tothom entén la necessitat d'una carretera o d'un hospital, i que en canvi és més difícil apostar molts de doblers per una recerca d'un títol indesxifrable per a molts. Els

costa molta de feina entendre la necessitat de la investigació bàsica, que és imprescindible per a la posterior recerca aplicada. Vivim a una societat que vol resultats immediats, i la recerca és una planta de creixement lent. Per això necessita una tasca constant, de corredor de fons.

-A vostè l'entenen als consells de Govern?

-Crec que he aconseguit convèncer el president de la necessitat de la innovació i de la recerca. El que passa és que el Govern té un pressupost molt limitat i moltes d'urgències endarrerides, com els parcs naturals o les carreteres que, a més, produeixen vots, perquè tothom les entén. Les meves demandes no en donen, de vots.

Preus i costos

Entrevista a Bartomeu Reus

per Constanza Forteza

Preus, preus, preus. Costos, costos, costos. Bartomeu Reus, president de GESA, té una obsessió professoral: vol explicar a tothom, i especialment a les institucions, que si no s'aclareix com es definirà el tracte especial que, segons llei estatal, han de rebre els ciutadans de les regions insulars espanyoles i si no es concreta qui aportarà les descomunals inversions previstes, aquí pagarem l'energia a preu de mercat, o sigui, a preu d'or. Durant l'entrevista, cada cinc minuts, Reus se'n va a la pissarra per explicar la mateixa lliçó. Energies renovables? Tot depèn del marc de preus que es fixi. Apagades tràgiques i responsabilitats? Depenen del marc regulador, avui inexistent, que ha d'impulsar les administracions, l'estatal i l'autonòmica. Seguretat? Que ens diguin què hem de fer, que ens donin una norma. I així successivament. El president de GESA té pressa, considera que la inexperiència del Pacte de Progrés els ha fet perdre una mica el temps i que l'avaria d'aquest estiu almenys ha servit per posar damunt la taula les raons econòmiques de la fragilitat del sistema energètic de les Illes. Així les coses i a pesar que l'apagada estival és considerada excepcional, la dura realitat és que, l'estiu que ve, sense anar més lluny, ens podem tornar a quedar a les fosques

-En quin punt es troben els programes de gestió de la demanda de GESA, els programes d'eficiència i estalvi energètic i d'impuls a les energies renovables?

Bé, hi ha una sèrie d'actuacions concertades des de fa molts d'anys entre les empreses elèctriques i l'Administració de l'Estat relatives al foment de les energies renovables, particularment l'energia solar tèrmica i de gestió de la demanda, per a l'estalvi i per a l'eficiència dels sistemes. En aquests moments, aquests programes es troben provisionalment paralitzats a causa de la reorganització dels ministeris, imagin que per problemes d'ordre menor ja que, segons la informació que tenc, la nova directora d'Energia, que abans era la directora de l'IDAE, l'Institut per a la Diversificació i l'Estalvi Energètic, vol incorporar totes aquestes competències. Hi ha un cert debat al ministeri en relació a aquests temes i imagin que el problema del retard es resoldrà prest.

-No hi haurà perill de desaparició d'aquests programes?

-No, és un problema de retard en funció de la nova fase ministerial. En qualsevol cas, el que és interessant és contemplar la qüestió de les energies renovables dins el funcionament global del sistema elèctric. En aquests moments, a les Balears, en energia convencional, tenim una potència instal·lada de 1.100 megavats. Si deixam de banda la consideració dels factors econòmics, totes les línies relatives a la cogeneració i d'energies solars o eòliques poden arribar a generar, com a màxim, un 10%

d'aquesta energia, per raons tècniques no es pot arribar més lluny. D'aquest 10%, devers 70 megavats podrien venir de l'energia eòlica, una energia que té uns límits d'aprofitament, perquè és una energia discontinua, que ha d'entrar dins una xarxa de transmissió sense crear

Bartomeu Reus Beltran va néixer a Inca l'any 1957. Llicenciat en dret (1980) per la Universitat Autònoma de Barcelona, només va exercir l'advocacia fins el 1983, any en què s'incorpora a l'Administració autonòmica per ser secretari general tècnic de la Conselleria d'Economia i Hisenda, càrrec que manté fins l'any 1993, quan passa a formar part de l'executiu de Gabriel Cañellas com a conseller d'Obres Públiques i Ordenació del Territori. Posteriorment, el 1996, és nomenat conseller de Medi Ambient, Ordenació del Territori i Litoral, etapa durant la qual la conselleria elabora el Pla energètic de les Illes Balears, pla que l'actual administració ha definit en funció dels nous

críteris i que ara es troba en període d'exposició pública. Reus va accedir al càrrec de president de GESA l'any 1997, en el període de canvis que ha obert la liberalització del sector elèctric. Casat i amb dos fills, Bartomeu Reus sempre ha mostrat certa resistència personal a veure la seva figura a les portades dels diaris, resistència inútil en funció dels seus càrrecs públics, de la seva presència a molts de casos d'aquests darrers anys, finalment, en funció de la presidència de l'empresa de Gas i Electricitat, plenament d'actualitat a causa de la convulsió i de les incògnites que pesen sobre el sector a les Illes i per la notorietat de les apagades que, com la d'aquest estiu, tothom ha patit.

oscil·lacions, aquest és el màxim que pot absorbir el sistema sense crear distorsions. Pel que fa a l'energia solar s'ha de dir que aquesta comunitat és, després d'Andalusia, la regió espanyola amb més metres quadrats instal·lats; es pot dir que, en aquesta matèria, s'ha fet un gran esforç, perquè les subvencions induïdes han aportat un grau de rendibilitat.

-Si el màxim tècnicament possible és un 10%, on som ara?

-Si considerem la generació energètica de TIRME a partir de la incineració de fems, parlem d'un percentatge aproximat del 3%.

-La mitjana espanyola és d'un 6%.

-Sí, però en el global estatal es comptabilitza la generació energètica de la força hidràulica, element amb el qual nosaltres no comptam.

INCERTESA PER A LES ENERGIES RENOVABLES

-Quan diu que és tècnicament possible que un 10% de l'energia del sistema vengui de fonts renovables però amb independència dels factors econòmics, què vol dir exactament?

-Vull dir que si volem generar cent megavats d'energia procedent de sistemes renovables, s'han de mantenir grups convencionals que, a la vegada, generin aquests cent megavats. No ens queda més remei, perquè es tracta d'energies discontinües i, a diferència de la Península, no tenim una cobertura general i hem de mantenir un sistema de seguretat amb grups latents darrera. Clar, un sistema insular com el nostre, que viu de recursos que no són nostres, perquè aquí el consumidor només paga el 60% de la factura elèctrica, el 40% que resta el paga el consumidor de la Península. Llavors, en un sistema com aquest, la necessitat de cada nou augment o de cada nova incorporació s'ha de sotmetre al debat general sobre els preus, per aconseguir que el consumidor peninsular pagui les nostres diferències. Si a les Balears hem de tenir 1.100 megavats per fer front a una demanda punta de 975 megavats, que es produeix en quinze dies del mes d'agost, i a més, hem de mantenir 100 megavats més en reserva per cobrir els 100 màxims que es poden generar de les renovables, és evident que s'han de calcular i debatre els costos, tots aquests factors s'han de tenir en compte. Pot ser que, a mig termini, la societat balear s'hagi de plantejar la possibilitat de pagar aquestes millores. Al final, com tot el debat que envolta la qüestió de l'energia a les Illes, som davant una qüestió econòmica.

-O sigui, de moment no hi ha programes de gestió de la demanda i, a la vegada, hi ha una incertesa sobre el futur de l'impuls a les energies renovables.

-Jo parl d'un determinat context econòmic que hem de considerar. Ara bé, totes aquestes qüestions no només s'han de mirar des de la perspectiva econòmica, s'han de veure des de la posició de l'autonomia energètica i també des de la banda de l'estalvi, de l'eficiència, de l'anàlisi sectorial, de la difusió de maneres d'actuar. Per un costat hi ha les energies renovables però, per l'altre, la gestió de l'energia. I he de dir que de cada any que passa hi ha més preocupació per la gestió energètica, especialment a l'àmbit de la construcció i de la promoció. En aquests moments, el Govern balear es planteja regular per millorar les condicions climàtiques dels edificis i l'estalvi energètic. També s'ha de dir que les mesures d'estalvi, dins les línies de consum energètic, poden tenir un pes important, encara que relatiu. Hem de pensar que el 45% dels augments de consum registrats per GESA al llarg dels darrers anys són motivats per un augment de la demanda de confort, fonamentalment per les instal·lacions d'aire condicionat o de calefacció. Clar, podem estalviar amb l'eficiència però, a la vegada, la gent consumeix més, per raons de qualitat de vida.

-En quina situació es troba el projecte de parc eòlic a Menorca, es fa o no es fa?

-Bé, ara hem vist amb satisfacció com la Unió Europea ens ha allargat el període per fer efectiva la subvenció atorgada per fer el parc. Perquè el procés de tramitació del parc ha estat tan llarg que hem estat a punt de perdre aquesta ajuda. Hi ha hagut una gran demora en el tema de l'avaluació d'impacte ambiental, i també problemes de coordinació i d'enteniment entre el Govern i el Consell Insular de Menorca, de fet, la Comissió Insular d'Urbanisme va haver de consensuar posicions distants. Clar, nosaltres no tenim res a dir a aquest àmbit de decisions, però el que és clar és que sense l'aportació de recursos europeus, aprovats des de l'any 1996, el parc no és viable. Aquest parc és petit, generarà devers 3,6 megavats per a un global de 130, el global de Menorca, però és la primera experiència important que feim quant a les energies eòliques. Si ho miram des de la part positiva, la concreció d'aquest projecte ha servit per obrir un debat, per avaluar la viabilitat de les energies eòliques a les Illes, per saber si s'han de fer a un ANEI o no s'hi han de fer, si un ARIP és un espai adient per a les instal·lacions, si l'impacte visual que té un parc eòlic és compatible amb la protecció del territori.

A pesar dels rànquings, la instal·lació de plaques solars a les Balears quasi és una iniciativa exclusiva dels grans hotels, als quals els pot sortir rendible, i de les institucions, per una qüestió d'imatge. Però les subvencions existents no serveixen de gaire al particular, que si instal·la renovables és per una qüestió de voluntarisme.

En aquests moments, només és rendible l'energia solar tèrmica sempre i quan s'assoleixi un nivell de subvenció del 30%. L'energia solar fotovoltaica mai no és rendible llevat dels casos dels habitatges aïllats en sòl rústic, on han de calcular què els costaria connectar-se a l'estesa elèctrica. Malgrat això, ara hi ha una nova regulació, i per al particular és més interessant fer energia fotovoltaica. Ajudarà molt a ajustar les xifres del particular perquè facilita el sistema d'aportar a la xarxa l'energia excendent que un senyor produeix a ca seva.

-Però quina viabilitat real té la venda d'energia, provinent de fons renovables, dels particulars al sistema?

-Si parlem de fer macroplantes fotovoltaïques per vendre energia, no veig l'eficàcia. Sí que té més sentit per a aquell que, a ca seva, instal·la una superfície, de deu o onze metres quadrats de panells fotovoltaïcs per a consum propi amb una inversió d'entre nou i dotze milions de pessetes. Si ven l'energia que li sobra a GESA, GESA li pagarà a 60 pessetes el quilovat, quan a nosaltres la producció ens costa 5 o 6 pessetes. Quin nivell d'inversió generarà això, com podrà aquest senyor rescatar la inversió feta? Miri, això són coses que s'han d'anar desenvolupant amb el temps, hem de veure com va. Clar, amb les consideracions que faig ara sembla que mantengui una posició contrària a les energies renovables quan lògicament mai no pot ser així. Pensi que la primera planta fotovoltaica de l'Estat espanyol la va construir GESA, que l'impuls pioner que Felicià Fuster va donar a aquests temes va ser impressionant i que aquesta línia es manté clarament. Però és que, ara com ara, s'han de tractar les qüestions de fons de la nova situació. Avui en dia està completament demostrat que l'energia que consumeix una planta de producció de plaques fotovoltaïques és major que l'energia que l'explotació d'aquestes plaques estalviarà. Tots aquests temes depenen de les decisions polítiques, de la voluntat que hi hagi darrera. A continuació, les empreses actuen. Però el problema final és de recursos. Si parlem a nivell econòmic real, les energies renovables no són eficients per a ningú, s'agafen uns doblers aportats pels consumidors al sistema i aquests doblers van a uns senyors, perquè empatin quan fan aquests processos, encara que globalment no millorin la rendibilitat del sistema. Si els consumidors energètics de les Balears reben una aportació global de 15.000 milions de pessetes anuals per part dels consumidors de la Península, perquè la nostra energia és més cara i la pagam igual que ells, llavors pensi que

l'extensió de les renovables ha de ser per augmentar aquesta aportació del consumidor peninsular, per posar més doblers sobre la taula perquè hi hagi gent que vengui energia feta amb un sistema més car.

-Però l'aportació renovable no es considera únicament en funció del rebut elèctric, es considera globalment i socialment en funció dels costos mediambientals i en funció de l'autonomia que genera en un mercat de combustibles inestable.

-Ah, clar, tot això és una qüestió d'equilibris. Però aquestes consideracions formen part de les decisions polítiques, les empreses tenim l'obligació de quadrar amb els factors que ens permeten. És evident que com més instal·lacions d'energies renovables hi hagi més s'abaratiran els costos. Però en aquests moments i per posar un cas, falten molts d'anys perquè una instal·lació d'energia eòlica sigui rendible. La gent coneix que els combustibles apugen, però potser no sap que en quatre anys, si sumam la baixada nominal i la de la inflació, l'energia ha abaixat un 25%. I del 2000 al 2002 encara abaixarà més. Aquesta reducció de marges ha obligat empreses com la nostra a fer grans reestructuracions, a aplicar polítiques internes per ajustar-nos molt dures, a fusions en el mercat..., però, clar, això té un límit. Jo no sé si arribarà el dia en què el consumidor haurà de pagar la factura elèctrica al preu amb el qual la pugui contractar. El consumidor espanyol encara paga avui l'energia en funció d'unes taxes fixades políticament. La pregunta és si en el futur es deixarà que els preus es fixin en funció de les lleis del mercat. Nosaltres avançam sistemes de control per incorporar als domicilis i per millorar l'eficàcia del consum, ens preparam de cara al futur. I si apuja molt el preu de l'energia -i basta pensar com augmenta el preu dels combustibles- potser sí que arribarà el dia en què les renovables seran rendibles i molta de gent es podrà

plantejar prescindir del sistema elèctric general. Crec que ens acostam a un moment de reflexió difícil.

Avui, l'aigua ja és més cara a les Balears que a la Península. Passarà igual amb l'energia?

LLIBRE VERD UE: IDÍLIC, PERÒ IRREAL

-Si és així, com s'entén que el Llibre Verd de l'energia de la Unió Europea parli de convertir les illes turístiques en zones experimentals per a la implantació massiva d'energia solar?

-Miri, record que quan era conseller de Medi Ambient, fèrem unes jornades sobre energia amb participació de les illes europees i representants de la Unió Europea. Jo, al final d'aquestes jornades, em vaig mostrar una mica agre i vaig manifestar la meua disconformitat total en relació a aquest plantejament. Es tracta d'un plantejament teòric, idíl·lic, molt agradable d'escoltar. Però ens parlaven de fer experiències, en un sistema que, per ser insular, ningú no s'imagina la fragilitat que té. Gestionar l'energia en un sistema insular és absolutament diferent a gestionar-la al continent, els nostres marges de seguretat són amplíssims si els comparam amb els dels sistemes peninsulars. I els nostres costos són ostensiblement més grans. Per l'amor de Déu!, que ens ajudin a defensar el sistema perquè no caigui. Dels factors que hem de primar, el primer és el de la seguretat en el subministrament. I nosaltres, a les Balears i a Espanya, encara tenim preus polítics, però les illes de Portugal no en tenen, i paguen l'energia a preu de cost, allà el problema que tenen és que la gent es rebel·la a l'hora de pagar; imagini, per tant, com han d'escoltar aquestes idees si ni tan sols tenen els problemes bàsics resolts. Si se soluciona el problema de la seguretat, ja ens preocuparem després del tema del preu i de la qualitat de la generació. I ja que parlem dels temes de seguretat vull fer una crida a les administracions, a l'estatal i a l'autonòmica, perquè regulin aquest tema. Perquè aquí s'ha parlat molt dels temes energètics des del punt de vista global, del consum, i també molt des de la visió ambiental, però encara no s'ha obert un debat seriós en relació a temes fonamentals com el dels preus i el de la seguretat.

-Si, tal com ha manifestat reiteradament, els marges de reserva del sistema elèctric de les Balears superen àmpliament els de la Península i els de qualsevol sistema i si així i tot s'han produït greus problemes com els d'aquest estiu, vol dir això que hem passat a figurar a la història dels rècords d'avaries?

-Que ha d'anar!, la setmana passada hi va haver una gran avaria a Canàries, a Gran Canària, on viuen unes circumstàncies molt semblants. Aquests són problemes dels sistemes insulars. Miri, nosaltres fèrem una anàlisi rigorosa, vàrem agafar antecedents, estudiàrem exemples d'altres illes i, finalment, pensàrem que era necessari tenir dos grups de reserva per fer front a qualsevol contingència. I ho dic molt clar, ningú avui en dia no ens pot exigir més. Ni més ni menys, perquè avui per avui no hi ha cap normativa que ens exigeixi tenir grups de reserva, és que per no haver, tan sols no hi ha una normativa que ens obligui a cobrir la demanda. Si un dia ens aixecam i deim: au!, anem a cobrir el 40% de la demanda, doncs, aquest disbarat seria possible amb la llei a la mà. Una conseqüència bona de l'apagada d'aquest estiu ha estat que ha servit per fer una aproximació real als problemes, per fer que la gent i les institucions entenguin la debilitat i la singularitat del sistema energètic balear. La nova regulació del sector elèctric del 1997 liberalitza el mercat. Però, a les Balears, un senyal de mercat tan clar com és el preu no existeix com a tal. Produir energia és aquí molt més car que a la Península i nosaltres la venem a un preu un 40% inferior al cost real, gràcies als 15.000 milions que ens aporten els consumidors de la Península. I bona part d'aquest sobrecost serveix per al manteniment dels nostres sistemes de reserva. Fins i tot, puc dir que no sabem si mai recuperarem moltes de les inversions que feim ara.

Programa "SA NOSTRA" amb la natura

Curs 2000/2001

Educar des dels valors
ambientals i humans

INFORMACIÓ I INSCRIPCIONS

MALLORCA

- **Escola del Medi can Tàpera i Sa Canova**
tel. 971 40 10 01 / fax 971 70 26 38
- **Museu Balear de Ciències Naturals i Jardí Botànic de Sóller**
tel. 971 63 40 64 / fax 971 63 82 49
- **La Trapa**
tel. 971 72 80 37 / fax 971 71 13 75
- **Observatori Astronòmic de Mallorca**
tels. 689 68 65 57 / 649 99 77 52

MENORCA I PITIÜSES

- **Biodiversitat. Les mil i una formes de la vida**
Pitiüses: tel. / fax 971 39 06 74
- **Les Balears abans dels humans**
Menorca: tel. 971 30 09 55 / fax 971 35 05 65
tel. 971 40 10 01
Pitiüses: tel. / fax 971 39 06 74
- **Actuam pel medi ambient**
Formentera: tel. 971 32 32 27
Ciutadella: tel. 971 48 06 86
Maó: tel. 971 36 68 54
- **La mobilitat sostenible**
Eivissa: tel. 971 30 52 39
Ciutadella: tel. 971 32 32 27

"SA
NOS
TRA"

Obra Social
i Cultural

www.sanostra.es

Tortuga marina
(Caretta caretta)

-En definitiva, que l'apagada es podrà repetir igualment l'estiu que ve.

-Com a empresa puc dir que cobrirem la demanda i que mantendrem grups aturats per fer front a l'avaria d'un grup major. Tot sabent, a més, que si no poguéssim cobrir la demanda i no poguéssim garantir aquesta seguretat ningú no ens podria dir res. I el que deman és que, per favor, es reguli el tema, que ens diguin clarament quina reserva hem de tenir.

-Qui l'ha de regular?

-El conjunt de les administracions amb un acord.

-Llavors quan vostè era conseller de Medi Ambient amb competències sobre energia, no ho havia d'haver regulat?

-No, jo vaig entrar aquí l'any 1997, quan encara hi havia un marc estable. Va ser el 1997 quan es va promulgar la nova llei del sector elèctric i es crearen les bases per a un nou marc. A partir d'aquesta llei, les empreses han de calcular les seves inversions en funció d'una taxa de retorn, en funció del mercat.

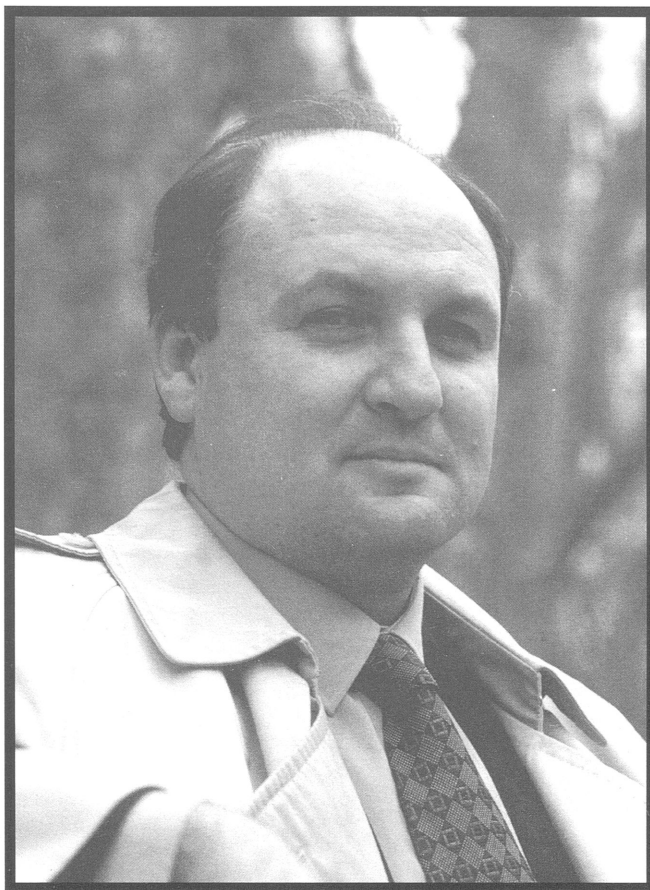
ILLES ENCARA DESPROTEGIDES

-Però quina traducció concreta té la singularitat de les Balears reconeguda en la Llei de règim especial i també en la Llei d'hidrocarburs, no és exagerat parlar en aquests termes quan sabem que s'haurà d'especificar un tracte especial per a les illes?

-L'article 12 de la Llei d'hidrocarburs, és a dir, un article bàsic, recull exactament l'article de la Llei de règim especial de les Balears, i diu que, ateses les singularitats de les illes per a qüestions estructurals, s'ha de reconèixer un equilibri bàsic. D'una manera genèrica, bàsica, hi és reconeguda la singularitat insular, fins i tot s'hi destaca que els sistemes insulars hauran de tenir els mateixos preus mitjans de la Península. Però aquest règim general hauria de tenir, ja des de fa temps, un desenvolupament. I no el té. I resulta que a les Balears un sector ja paga l'energia més cara que a la Península, un 25% de l'energia que venem ja costa un 16% més que a la Península. A tots ens falta saber si en el futur hi haurà o si no hi haurà una aportació de recursos per mantenir aquesta particularitat.

-Un debat encara més complicat en funció de les inversions necessàries per construir el gasoducte que preveu el Pla energètic balear. Per què GESA ara es manifesta neutral sobre aquest tema, després d'haver optat clarament per una planta de descàrrega?

-Vull dir que tècnicament és més rendible i més ràpid fer una planta de descàrrega. Ara bé, sigui una planta o sigui un gasoducte, si per fer-ho no hi ha una aportació de recursos públics, no es farà mai. L'aportació de recursos públics necessaris és de tal nivell que és igual que siguin 35.000 o 45.000 milions, a nosaltres ens és igual una solució o l'altra, i comprenc que el Govern balear hagi optat per una solució

mediambientalment més blana. Però el que sí desitjam és l'èxit del Govern balear a l'hora d'arribar a un acord amb el Govern central per facilitar, per la via del reconeixement de la Llei d'hidrocarburs, aquesta inversió.

-Si no hi ha fons estructurals de la Unió Europea per a aquesta inversió, si les empreses privades no se'n fan càrrec i si el Govern central, tal com diuen des del Govern balear, no es mostra especialment sensible, quin és el futur que ens espera?

-Jo pens que hi haurà una solució, sempre som optimista. Però s'ha d'entendre que aquest no és un problema d'A més B més C, la qüestió és complexa. S'han d'aclarir molts de punts. Hem de saber què passarà amb els preus, si han de ser o no iguals als de la Península. Si és que no, la gent de les Balears pagarà el valor energètic i la inversió del gasoducte es repercutirà. Però si el ministeri defensa una taxa equilibrada i hi ha inversió pública, la situació és diferent. Tenim pressa, volem que ens diguin què passarà en el futur. Jo crec en un futur per a les Balears amb una energia avalada per un major nivell de

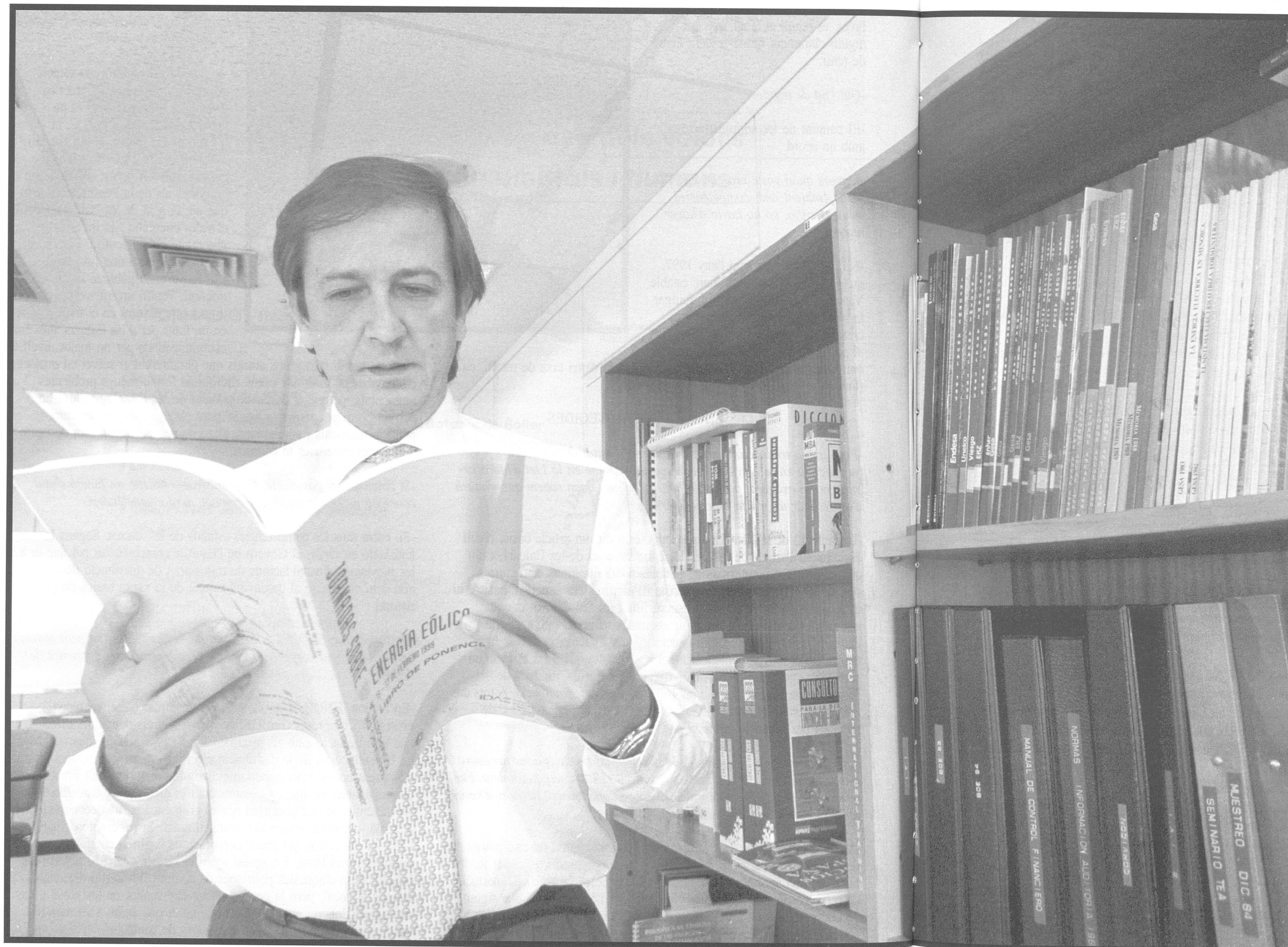
seguretat, amb més grups aturats que garanteixin el servei en qualsevol circumstància, amb uns preus equilibrats i amb menys problemes ambientals, perquè el desenvolupament de les tecnologies així ho permet. Però per arribar a aquest punt els diversos interlocutors públics, nacionals i autonòmics, s'han de posar d'acord, han de veure quines competències té cadascú.

-Si funciona un gasoducte, l'Administració balear, en funció d'una connexió a les xarxes transnacionals, perd competències.

-Sí, entra dins les competències estatals de les xarxes. Segons la legislació en vigor, el Govern de l'Estat té competències pel que fa a les previsions d'instal·lacions de transport i de distribució de l'energia, així com en relació al desenvolupament de la xarxa bàsica de gas natural.

-La fusió entre ENDESA i Iberdrola no fa que GESA, un petit sistema immers dins una corporació global, perdi encara més capacitat de decisió?

-En realitat, ENDESA no és més que un titular d'accions d'una diversitat d'empreses com GESA, que sí són els operadors directes, els que tenen relació amb els usuaris. El cas és que, abans, quan el marc de la producció i de la distribució elèctrica era estable, les polítiques d'empresa no eren tan importants. Però ara, quan ens han situat en circumstàncies de mercat, fusions com la d'ENDESA amb Iberdrola tenen sentit, perquè permeten que el grup entri en una economia d'escala, permeten una major competitivitat. Si les empreses han d'ajustar els costos, les grans corporacions faciliten comprar a nivells enormes i més barat. En aquest sentit és bo per a GESA, perquè ens beneficiarem d'aquestes polítiques de compra. La gestió del negoci elèctric és local, però la competitivitat ens vendrà de les possibilitats de compra dins un gran grup. La realitat és que anam a un món de supercorporacions, aquesta és la manera de competir.

Per un canvi necessari

Entrevista a Ferran Bescós

per Jordi Calleja

No és cap idealista. Reconeix amb absoluta sinceritat, que fa uns anys, abans d'entrar a dirigir el departament de GESA Diversificació l'any 1998, no tenia una inquietud especial pel que fa a la implantació d'energies renovables, tot i que convivia a la mateixa empresa amb alguns dels pioners d'aquestes aplicacions a Espanya. Es presenta sobretot com a un gestor i aquest és probablement el seu millor aval, ja que respon amb xifres concretes a cadascun dels dubtes sobre l'aplicació d'energies renovables a la nostra comunitat. Està acostumat a plasmar sobre el paper els avantatges i els inconvenients d'inversions destinades a aprofitar l'energia solar o l'energia eòlica i creu que ja s'ha aconseguit l'aprovació de la classe hotelera, que hi troba una alternativa als capricis del mercat del gasoli. Són molts els projectes que s'han de desenvolupar i és vital el paper de les noves investigacions en aquest camp. La tecnologia juga un paper determinant.

Ara bé, només hi ha una solució segura, per a Bescós la millor energia renovable és la que no utilitzam. Només l'autoregulació del consum evitarà els límits.

Ferran Bescós Dodero va néixer a Palma, El Terreno, l'any 1956. Va llicenciar-se en econòmiques per la Universitat Autònoma de Madrid i després de treballar a algunes empreses com a economista va arribar a GESA l'any 1982. Va treballar a l'Àrea d'Auditories i va dirigir l'àrea comptable fins que l'any 98 va accedir al càrrec de director de GESA Diversificació.

-Quina valoració pot fer de la situació actual de la diversificació energètica tant a ca nostra com a la Unió Europea?

-GESA ja ha estat una empresa pionera en la investigació i en el desenvolupament de tecnologies que permeten transformar les energies renovables en energies utilitzables a nivell domèstic, industrial, terciari i agrícola. Ja fa vint anys que treballam en tecnologies per a l'aprofitament de l'energia solar, col·lectors solars per a la producció d'aigua calenta sanitària i per a la producció d'aire calent. Hem analitzat tècnicament i econòmicament la viabilitat de la conversió fotovoltaica de l'energia solar per a la producció directa de l'electricitat i ja en els anys 80 desenvolupàrem un aerogenerador que fou bàsic per a la tecnologia actual.

Ara fa tres anys, el mes de novembre de l'any 1997, la Comissió de les Comunitats Europees va traçar a Brussel·les les línies mestres de la planificació del desenvolupament de les energies renovables. El Llibre Blanc per a una estratègia i un pla d'acció comunitaris va marcar-se l'objectiu d'aconseguir una penetració de les fonts d'energies renovables respecte al consum d'energia bruta de la Unió Europea del 12% abans de l'any 2010. Pel desembre del 1999 i amb l'objectiu de complir aquest repte va veure la llum el Pla de Foment de les energies renovables a Espanya. El disseny de les actuacions s'està fent dins el marc legal en què operen les instal·lacions de generació elèctrica i tèrmica amb fonts renovables. Un marc que, a les Balears ve definit per al Pla director sectorial energètic de les Illes Balears. Aquest pla determina les necessitats energètiques per als pròxims quinze anys. Analitza les possibilitats d'implantar mesures d'estalvi energètic i de racionalització de l'ús de l'energia, de diversificació energètica amb la introducció de gas natural com a font energètica per a la producció d'electricitat, i la implantació d'energies renovables i autòctones netes per tal de disminuir la repercussió sobre el medi ambient de l'ús de combustibles fòssils. Aquestes són les tres bases sobre les quals es treballa.

BALEARS 2015

-Parlam d'un treball a curt termini. Quines són les mesures que s'han posat en marxa gràcies a GESA Diversificació i quins són els objectius pròxims?

-Avui som conscients que serà molt complicat assolir el 12% d'energies renovables que promou el Llibre Blanc de la Unió Europea. Hi ha cinc tipus d'energies renovables reconeguts que són l'energia hidràulica, que ens proporciona l'aprofitament de l'energia potencial d'un gruix de l'aigua; l'energia eòlica i l'energia solar; la biomassa, que és l'aprofitament tèrmic o elèctric del conjunt de matèria orgànica d'origen vegetal o animal; i l'energia geotèrmica. D'acord amb els recursos naturals existents a la nostra comunitat autònoma, només podem parlar de la utilització d'energia solar directa, tèrmica i fotovoltaica, i d'energia solar indirecta, eòlica i microhidràulica.

Si ens remuntam al passat podem dir que l'any 1979 van iniciar-se les investigacions en el camp dels aerogeneradors per part de GESA. La primera unitat de fabricació pròpia va instal·lar-se a la central elèctrica de Sant Joan de Déu i era de 22 kW de potència nominal. Un segon prototipus de 30 kW va ser instal·lat a la serra d'Alfàbia i fruit de la investigació i del perfeccionament d'aquests aerogeneradors fabricats per Made van poder instal·lar-se a altres comunitats com Catalunya, les Canàries o a Corunya. Avui ENDESA participa, juntament amb Made, el Consell Insular de

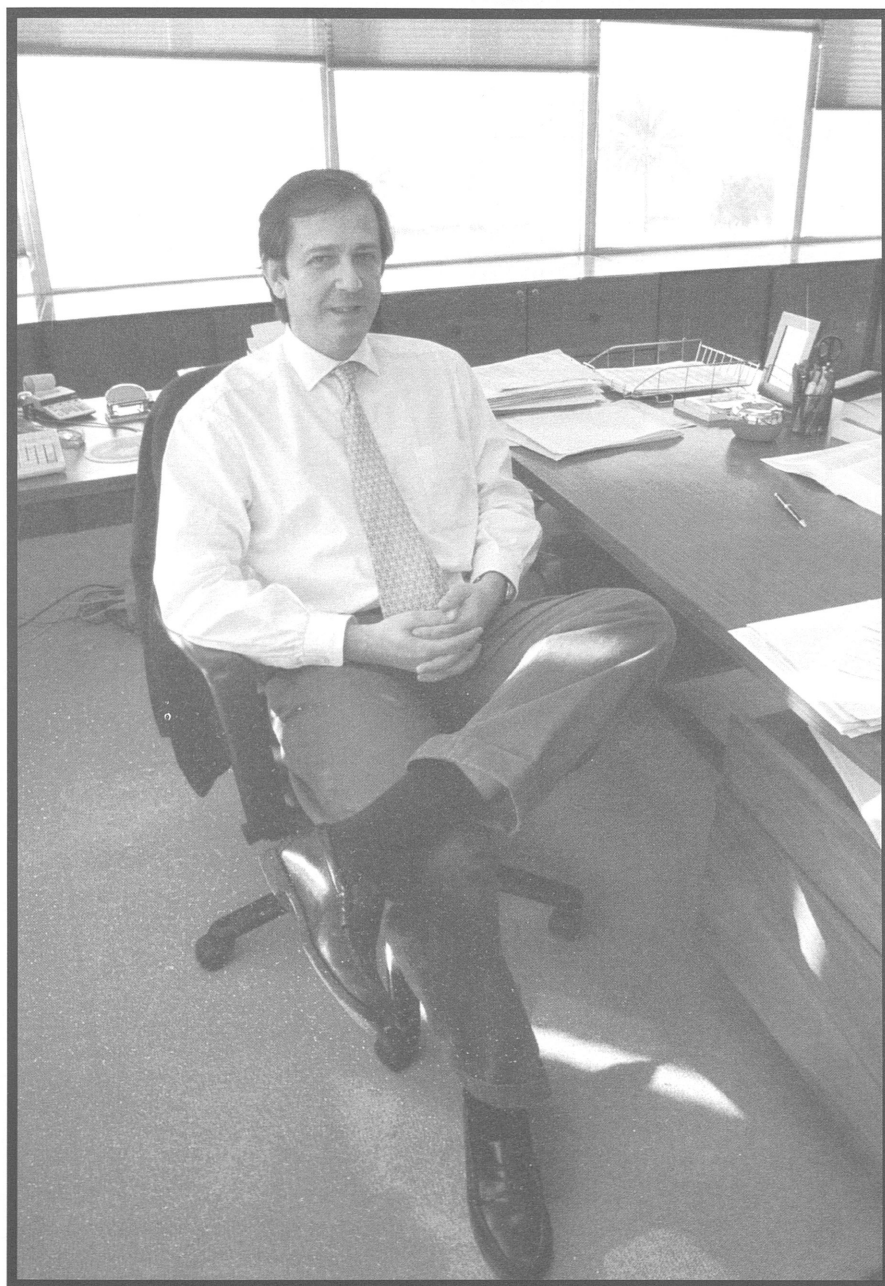
Menorca i l'Ajuntament de Maó en el primer parc eòlic de les Balears que se situarà a's Milà. Menorca reuneix les condicions mínimes per comptar amb un parc d'aquestes característiques ja que les tecnologies relacionades amb l'energia eòlica han evolucionat molt. Hem de tenir en compte que és necessari un vent amb una mitjana anual de 6,5 metres per segon perquè sigui rendible i la mitjana actual és de 6,2 metres per segon. És per això que serà un repte molt important per al desenvolupament de la tecnologia eòlica. Per una banda, el Pla director parla d'instal·lar 70 megavats, quan pensam que serà difícil superar els 50 MW d'aquí a l'any 2015. D'altra banda hem de tenir en compte la complexitat de posar en marxa les xarxes elèctriques de connexió amb les infraestructures de GESA.

L'altre gran sector aprofitable a la nostra comunitat és l'energia solar, dividida en l'energia solar tèrmica i l'energia solar fotovoltaica. L'energia solar tèrmica és la més desenvolupada a les Balears. L'any 80 GESA va començar l'activitat comercial i ja ha realitzat instal·lacions de col·lectors a més de dos-cents establiments turístics i a 2.050 particulars, amb més de 36.000 metres quadrats instal·lats. Les Illes Balears són amb molta diferència la comunitat més desenvolupada en aquest camp, ja que acumula una cinquena part de les instal·lacions solars per a l'escalfament d'aigua de tot l'Estat espanyol. GESA ha instal·lat el 60% dels col·lectors que representen un estalvi potencial d'uns 5,2 milions de litres de gasoli a l'any. Són necessàries les ajudes, però ja parlem d'una aposta sòlida que ja s'ha implantat dins el sector hotelier.

Pel que fa a l'energia solar fotovoltaica, el seu principal problema és el seu alt cost. Tecnològicament s'ha de desenvolupar molt encara per arribar a ser rendible econòmicament, avui un quilovat fotovoltaic costa un milió i mig de pessetes i per amortitzar-lo necessites més de vint-i-cinc anys. Tot i això, s'han realitzat quatre-centes instal·lacions, les més importants són a Menorca i a sa Dragonera. Són instal·lacions molt complicades que tenen el principal inconvenient del preu econòmic. Per posar un altre exemple, a una planta d'energia fotovoltaica el quilovat es ven a 36 pessetes per hora o a 66 pessetes per hora i a una planta normal, com la d'Alcúdia, només ens costa 7 pessetes. Existeixen projectes per a la utilització d'aquesta energia a l'Ajuntament de Calvià i a la UIB però ens referim a projectes més simbòlics que reals.

-L'evolució del consum energètic balear ha anat sempre lligada al turisme. Hi ha consciència per part de la família hotelera de la necessitat de limitar el consum energètic, així com ara parlem tant de fer-ho amb el consum d'aigua?

-Crec que en aquest sentit ens podem considerar una comunitat molt avançada respecte a la resta d'Espanya. Avui és fàcil convèncer un hotelier dels avantatges de les energies renovables. Per una banda, té un impacte positiu sobre els clients, no hem d'oblidar que els alemanys, els suïssos o els danesos són ciutadans molt conscienciats i sensibles en aquests temes. A més, hi ha una evidència econòmica. Avui tots veuen l'energia solar com una alternativa competitiva davant el preu fluctuant del gasoli. L'encariment del preu del gasoli fa que, comparativament, la inversió en energies renovables sigui rendible en només cinc anys. No estan condicionades a les fluctuacions del mercat i el seu manteniment és molt econòmic. Jo crec que pràcticament hauria de ser obligatòria, com l'antena de televisió o el telèfon. Si per exemple s'imposés per llei la implantació de plaques solars als habitatges de nova construcció podríem arribar a estalviar un 25% de l'energia primària.

ENERGIA SOLAR TÈRMICA, ESTALVI SEGUR

-Ha parlat abans del desenvolupament tecnològic en el cas d'algunes energies renovables. Quina aplicació ha tengut dins un sector tan important com el turístic?

-La més desenvolupada és l'energia solar tèrmica per produir aigua calenta sanitària. L'hoteleria consumeix grans quantitats d'aigua calenta sanitària, gairebé un 34% del consum total. Els informes de l'Instituto para la Diversificación y Ahorro de Energía (IDAE) conforma que els costos energètics constitueixen per als empresaris la segona partida de costos més importants després de les despeses de personal. Aquest institut xifra el potencial d'estalvi d'energia del sector al voltant d'un 25% amb els projectes d'aprofitament de l'energia solar tèrmica. L'IDAE permet aconseguir ajudes fins a 35.000 pessetes per metre quadrat d'una inversió total que no superarà les 60.000 pessetes per metre quadrat. Si un hotel consumeix un 34% d'aigua calenta sanitària i amb aquest sistema en pot estalviar un 70% d'aquest consum, parlem d'una inversió segura.

Les subvencions permeten amortitzar la inversió en cinc o set anys. A més, com he comentat abans, els preus del gasoli apugen i això fa cada dia més competents aquests sistemes. Les Balears són la primera comunitat autònoma en metres quadrats d'energia solar tèrmica per habitant i això és el que s'ha de promocionar.

-Ha parlat abans del grau de conscienciació del ciutadà europeu que ve a fer turisme. Què em pot dir de la població de les Balears?

-Crec que vivim envoltats de paradoxes increïbles. Per una banda podem parlar d'una sensibilitat creixent, estimulada també per la creació d'organismes com la Direcció General d'Energies Renovables del Govern balear. Som pioners en la utilització de l'energia solar tèrmica i en el desenvolupament de l'energia eòlica, però no podem parlar en absolut d'un consum equilibrat d'energia. Dic això perquè no fa falta demostrar que la millor energia renovable és la que no consumim, el que jo anomeno el "negavat". La desestacionalització és cada vegada més real i si abans podíem presentar una corba de consum energètic amb un màxim els mesos d'estiu i un consum regular a l'hivern, avui cada vegada som més a prop de tenir una línia recta de consum molt elevat. En els darrers cinc anys la demanda energètica s'ha incrementat un 40% i és molt difícil de controlar. L'única sortida viable d'aquesta situació és tot un conjunt de mesures per promoure l'estalvi i la utilització d'energies renovables. En qualsevol cas, és la gent la que ha de fer la primera passa per autoregular el seu consum. Tenim capacitat d'estalvi però l'hem de demostrar. No és possible que, per exemple, fem polèmica amb el cost de les dessaladores que per produir un metre cúbic consumeixen 4 o 5 quilovats l'hora i que després no tinguem cap problema per abusar de l'aire condicionat, quan el consum energètic és exactament el mateix.

EIVISSA, UN EXEMPLE A SEGUIR

-Hi ha diferències entre les illes en aquest sentit, en el grau de conscienciació i en la posada en pràctica de mesures per a l'estalvi energètic?

-Crec que sí. Eivissa és la més desenvolupada pel que fa a la utilització de l'energia solar tèrmica. Aquesta energia està instal·lada ja a un nombre molt important d'hotels i fins i tot GESA va arribar a un acord amb l'Ajuntament d'Eivissa per instal·lar aquest sistema a diferents instituts. A Eivissa hem trobat una convicció per part dels pobladors dels avantatges d'aquests sistemes, no pensen tant en la viabilitat econòmica, amb la qual també creuen, com en la necessitat de diversificar els usos energètics. Per altra banda, a Menorca també trobam un fort moviment ecologista, l'illa sempre ha estat pionera en els seus plantejaments, però no trobam un esperit tan pràctic com a Eivissa. Quan, per exemple, presentàrem el projecte del parc eòlic des Milà vàrem tenir problemes,

AJUDA'NS A SALVAR LES ANTIGUES IMATGES
DE MALLORCA

FENT

MEMÒRIA

Consell de Mallorca
Departament de Cultura i Joventut

Si tens pel·lícules o fotografies antigues, el Consell de Mallorca, a través de l'Arxiu del So i de la Imatge, t'ajuda a conservar-les.
Telefona al 971 249 409

perquè consideraven excessiu l'impacte mediambiental de la instal·lació. Es tracta d'una torre de 40 metres que pot generar 600 kW per hora. En el cas de Mallorca podem dir que la resposta de la classe hotelera ha estat bona, sobretot per tractar-se d'una fórmula que combina les possibilitats de vendre el seu establiment com a modelic en l'ús de noves tecnologies, i també per l'estalvi que poden aconseguir. La Direcció General d'Energies Renovables s'ha marcat una estratègia doble per reduir el consum, promoure la

És una construcció dimensionada per cobrir el 60% del consum d'aigua calenta de la nova terminal que depèn directament del flux de passatgers i dels locals de l'aeroport. El projecte futur és fer una derivació per posar calefacció a la xarxa i per això necessitem una inversió important. Amb màquines d'absorció i altres col·lectors especials podríem utilitzar les plaques solars per convertir l'aigua calenta en fred quan fos necessari. És un projecte ambiciós i esperam que sigui viable en poc temps. Avui l'energia solar tèrmica és viable i rendible per aconseguir aigua calenta sanitària, però pensam que amb desenvolupament de les tecnologies podem aconseguir que ho sigui també per a calefacció i aire fred.

-Existeixen altres fórmules per utilitzar energies renovables encara que no parlem d'una gran producció?

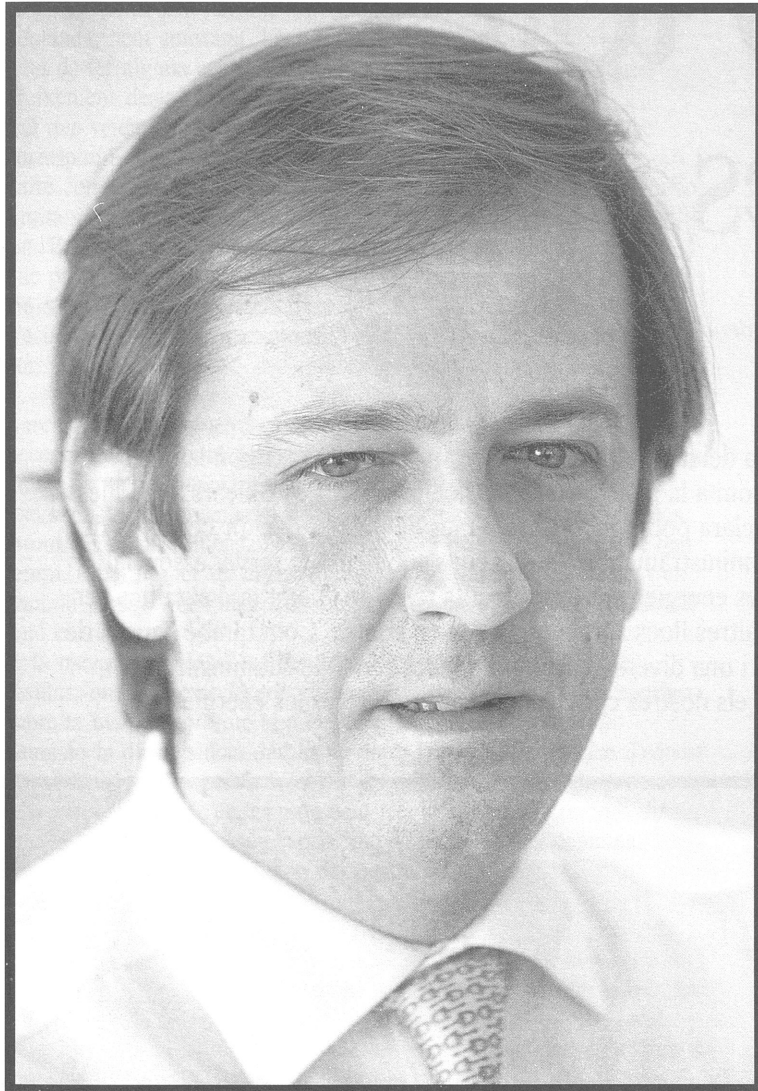
-És un tema en el qual també hi ha gent que fa feina. Ara, per exemple, estudiam la viabilitat del projecte d'un enginyer de la casa, Pep Pascual, que desenvolupa amb AENA la possibilitat que un molí tradicional del Pla pugui produir energia i que aquesta s'aboqui a la xarxa de GESA. Tindrà una potència limitada però es tracta d'un projecte interessant que permetria restaurar els molins i recuperar unes construccions tan característiques de la nostra terra. Es fa el projecte a Can Reviu i és una investigació nova que no serà rendible com altres, però que té també un valor simbòlic important.

-GESA va iniciar a la central des Murterar una experiència en activitats de piscicultura. Quins han estat els resultats?

-Es tracta d'un projecte d'estalvi energètic per aprofitament de l'energia residual de la central. Si per exemple l'orada és un peix que necessita una temperatura de 25 graus per desenvolupar-se més ràpidament, la podem aconseguir mesclant aigua de mar amb aigua calenta de la central. Aquest peix, que normalment es desenvolupa en vint-i-quatre mesos, ho farà en només dotze. La piscifactoria des Murterar ha normalitzat el cicle productiu i ha assolit unes vendes de més de 200 tones per any. Ara tenim l'objectiu d'instal·lar una unitat de producció i preengreix d'alevins en els terrenys de la central de Sant Joan de Déu amb l'objectiu d'arribar als tres milions de peixos anuals.

-Podem parlar en positiu del futur energètic de les Illes Balears?

-Crec que el futur passa per dos grans eixos. El principal és l'estalvi, hem d'aconseguir autoregular el nostre consum d'energia, perquè amb la famosa desestacionalització multiplicam el consum i això és molt perillós. La segona pauta que marcarà el futur és l'aplicació de les energies renovables i aquesta aplicació anirà estretament lligada a l'evolució de la tecnologia i la manca de combustibles fòssils. Les institucions poden marcar unes línies de comportament però la tecnologia definirà els costos i les possibilitats d'implantar aquestes noves formes de crear energia.

implantació d'energia solar tèrmica i promoure l'estalvi.

-El seu darrer projecte més ambiciós és a l'aeroport de Palma. Quines seran les línies mestres de la construcció més important de Mallorca?

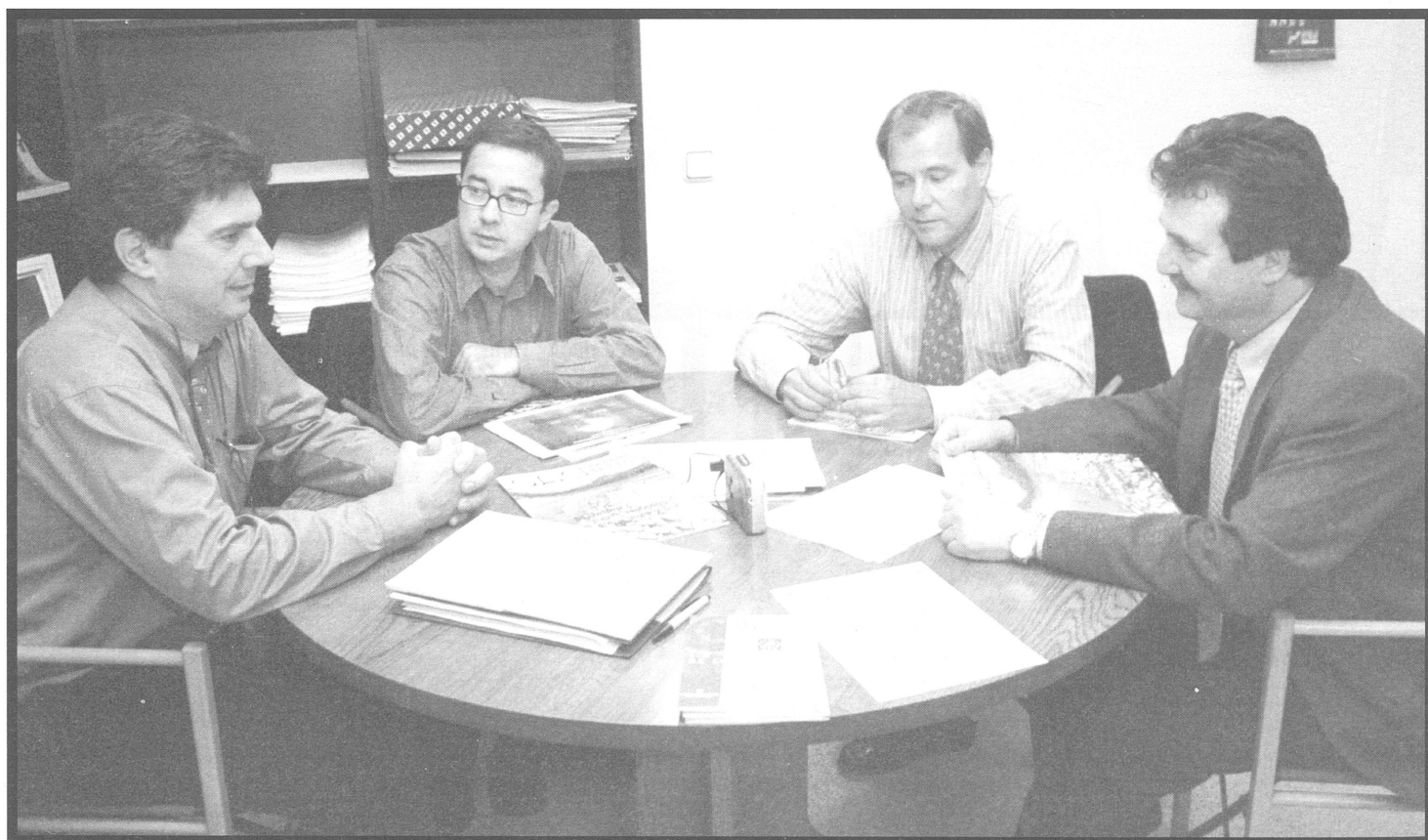
-Es tracta d'un gran projecte de desenvolupament de l'energia solar tèrmica a l'aeroport. Ja s'han instal·lat 400 metres quadrats i l'objectiu és aconseguir aire condicionat a partir de l'energia solar.

Taula rodona amb **Nicolau Barceló** (director general de Residus i Energies Renovables de la Conselleria de Medi Ambient), **Eugeni García** (vicerector d'Investigació i de Política Científica de la Universitat de les Illes Balears), **Joan Perchés** (director general d'Energia de la Conselleria d'Innovació i Energia) i **Jaume Reguart** (director general de GESA).

Amb totes les nostres energies

per Magdalena F. Mulet

La llei que ha regulat el mercat de l'energia elèctrica deixa a les fosques territoris com el nostre on la lliure competència i les lleis del mercat no poden aplicar-se com a la resta del territori peninsular. Les Balears, i les illes en general, no són competitives i només una regulació clara podrà fixar unes regles de joc per decidir com s'ha de donar llum als múltiples problemes que suposa el subministrament del que avui s'anomena un servei essencial. Una vegada més, les Balears han de posar totes les seves energies per explicar a la resta de l'Estat què significa ser un territori insular on els plantejaments que serveixen a altres llocs aquí se'n tornen en contra. Com també hauran de posar-les per aconseguir una reducció de la demanda i una diversificació quant a les fonts de subministrament, perquè el resultat final només podrà ser, segons els nostres convidats, la suma de totes les energies.

ONA: *Quan parlem d'energia elèctrica, com en el cas de l'aigua o d'altres béns necessaris, tothom hi diu la seva, i de vegades les opinions són ben divergents quan no contradictòries. Els ecologistes tenen plantejaments que sovint són rebatuts des d'instàncies empresarials. Podem començar per analitzar quina és la situació actual, per saber quin és el marc del joc?*

Perchès: Jo puc comentar el Pla energètic, actualment en elaboració i en fase d'exposició pública. El Pla energètic fixa una previsió de la demanda, encara que no en el sentit de gestió de la demanda sinó per esbrinar quina serà l'evolució de la demanda en els propers anys. La demanda, hem constatat, ha crescut moltíssim en els darrers anys i hem de fer alguna cosa, perquè en cas contrari continuarà aquest creixement desmesurat.

I el que veiem és que de cada vegada hi ha més demanda, la que correspon a una societat més rica. De cada vegada és més necessari l'aire condicionat, la calefacció, etc..., i això en un entorn de recursos limitats, és necessari que es freni. Ara, com fer-ho ja és més complicat. En tot cas podem cridar l'atenció sobre el fet, i intentar veure què passaria si això no es frenàs, si no hi hagués cap tipus d'intervenció sobre aquest creixement. Ara ja hi ha l'obligació de fer una sèrie d'estalvis i de racionalitzacions, d'utilització d'energies renovables, etc..

Barceló: El Pla energètic arriba a un moment que no només és necessari des del punt de vista tècnic i de planificació, sinó que també és un bon moment per establir un debat social. Ara, no crec que sigui la culminació del debat sobre el tema energètic a les Illes, en tot cas és un començament, perquè és el primer pla energètic que tenim, i mai no pot ser el resultat, sinó que és un començament i en aquesta perspectiva l'hem d'analitzar, no és una planificació acabada sinó el tret de sortida.

A la meua direcció general hem tengut l'experiència del Pla de residus, que s'aprova després de deu anys de polèmica sobre residus i sobre la incineradora, no així el Pla energètic. A mi em crida l'atenció la discrepància que hi ha entre l'oportunitat política d'aquest pla energètic i el poc debat que ha generat, el nul debat, ja que no se'n parla fora dels cercles purament tècnics. I per contra, vull dir que es tracta d'un tema de capital importància, és una columna vertebral de la nostra societat, del nostre futur.

PRENDRE DECISIONS

Reguart: No estic d'acord que no hi hagi interès i ni debat, si més no pel que fa a la part que jo conec, hi ha molt d'interès. GESA ha tengut contactes constants amb la Conselleria d'Energia i s'ha debatut àmpliament. Ara, el que passa és que ja es tracta de decidir i els representants de la nostra societat han de dir el que trobin i a partir d'aquí serà quan GESA, que és una empresa de serveis, s'ha de posar a treballar en la mateixa direcció del que demani la societat. Però en aquest moment el que passa és que no sabem aquestes directrius. Quant al pla en si mateix, en la meua opinió és voluntarista. No en el sentit de les hipòtesis de creixements o en l'aplicació d'energies alternatives, sinó que és voluntarista perquè no és la conseqüència o l'eina per aplicar el model de societat que volem, sinó que pretén o dona per fet un model que ara mateix no és el que tenim a les Illes. I no es pot imposar el model des d'un pla sectorial, un pla sectorial és per donar resposta a una demanda, i no a l'inrevés, no modifica la demanda. Per modificar la demanda s'ha de partir d'altres premisses. El Pla energètic fa unes previsions a la demanda que, com feim a GESA, tot s'ha de dir, són un poc atzaroses, i deim que "aniran per aquí", però hem d'anar més lluny i ens hem de demanar per què aniran per aquí i si ens convé que vagin per aquí, i això no és una reflexió que hagi de fer el Pla energètic, sinó moltes més coses juntes.

Quan parlem d'un increment del 7%, no analitzam per què apuja un 7%, i si aquest 7% és necessari. Perquè podria ser que per donar resposta al que vol la societat sigui realment necessari aquest 7%, i l'increment en què el basam?, no és una anàlisi seriosa dir que és perquè hi ha més aires condicionats. S'ha d'avaluar el que necessiten les Illes, però a partir d'un consens entre totes les forces polítiques, a partir d'una anàlisi d'aquesta societat. A aquestes illes no s'ha fet la reflexió de dir, volem això i això, tot sabent que ens costarà ics, en electricitat, en territori, en carreteres... Aquí és on falla.

UN PUNT DE PARTIDA/OBJECTIUS DEL PLA ENERGÈTIC

Perchès: Fan falta estudis energètics profunds i antics, no de la previsió, perquè ara mateix no tenim un estudi, ja no del que passarà, sinó de l'evolució del consum en els darrers anys. Imaginam que ha pujat pels aires condicionats, per això i per allò, però no tenim aquesta estadística rigorosa del que ha passat en els darrers anys en cada una de les aplicacions. Però en tot cas hem de partir d'un consens, que tot i que tal volta no seran molt ajustades, ens permetran establir uns objectius i iniciar uns camins per aconseguir-los. Clar que és difícil, però hem de partir d'un pressupòsit, com a metodologia de feina, el mateix pla diu que s'ha de revisar, i esperam que sigui a la baixa, per veure com es redueix la demanda.

ONA: *Fins ara hem parlat d'energia elèctrica, però també podem referir-nos a altres tipus d'energies, que tal volta siguin les que avui tenen més camins a recórrer.*

Reguart: Les benzines són un percentatge molt important de l'energia que consumim.

Perchès: Bé, però jo vull acabar amb el tema de l'energia elèctrica, perquè la situació ha canviat molt a partir de l'aprovació de la reglamentació vigent. Paradoxalment la liberalització del mercat elèctric fa que si més no des de les Balears estant, pel fet de ser un territori insular, ara es requereixi més vigilància per part de les institucions públiques, perquè ara hi ha lliure competència, però aquí el mercat no la regularà, perquè les condicions fan que no hi pugui haver competència. I això s'ha d'explicar. Ara el Govern ha de fer un esforç per intentar incidir, perquè la liberalització de l'energia ens ha dut a aquesta situació. El que abans era un servei públic i per llei les empreses, en aquest cas GESA, estaven obligades a muntar, instal·lar, etc... ara passa a ser un servei essencial i per part de l'empresa ja no hi ha les mateixes obligacions.

EFICIÈNCIA ENERGÈTICA

Garcia: El Pla no pot ser un pla de mínims, sinó que ha de donar resposta al pitjor dels casos, i el pitjor dels casos és una demanda creixent i incontrolada. S'ha d'explicar bé que el Pla d'una banda ha de preveure el pitjor dels casos, però a la vegada s'ha de fixar com a objectiu reduir les demandes d'energia. I això mitjançant propostes d'eficiència energètica, etc... i crec que no s'ha fet cap tipus de labor pedagògica per explicar a la gent que hi ha altres alternatives energètiques i que hi ha una possibilitat real d'estalvi perquè hi ha altres llocs on s'apliquen energies alternatives amb molta més intensitat i eficiència, tal volta llocs on és manco necessari. Aquí es podria fer molt més del que es fa en alternatives. Ara, també he de dir que percentualment l'energia que aquestes alternatives poden aportar avui per avui és baixa. No és molt significatiu, no ho és avui, la qual cosa no vol dir que no s'hagi d'anar en aquest sentit. Per a mi la labor pedagògica ha de ser vital, perquè per llei no es pot prohibir a la gent que gastí energia, només se la podrà convèncer que és més barat i més convenient fer les coses d'una altra manera.

Reguart: Jo estic d'acord. Jo no dic que el Pla energètic estigui mal fet, el que dic és que el Govern no té eines per fer-lo millor, i pel que fa a l'educació evidentment és molt important. Però l'anàlisi del que volem ser com a societat no la farà el Pla energètic, això seria començar la casa per la teulada.

Barceló: Evidentment, el futur de la nostra societat l'ha de determinar una reflexió més profunda que a la vegada ha de ser la suma de tots els plans sectorials i de tots els altres plans i això no s'ha fet, això és la mare de totes les batalles.

Jo no estic d'acord que el pla només hagi de complir la llei del territori i que hagi de dissenyar un model tècnic, un pla sectorial també du implícita política i decisions, i la memòria que l'acompanya no ha de ser una pura descripció d'una situació, sinó que ha d'anunciar uns objectius polítics. Ara, aquest debat, que no s'ha fet en molts anys, s'ha de fer amb el pla a la mà, el pla no pot ser posterior. Val més un pla amb unes limitacions que no una manca de pla.

Reguart: Hi estic d'acord, però els objectius pels objectius no modificaran la realitat actual, que és una forta demanda a la qual s'ha de donar resposta.

Barceló: Quant a les energies renovables, val més tenir uns objectius, encara que després s'hagin de corregir, que no tenir-ne. Perquè serà una referència. Ara hi ha unes ajudes de l'Administració a les energies renovables que són genèriques, i que no responen a uns objectius determinats de foment. Hi haurà d'haver un pla de foment de les energies específiques, no unes ajudes generals que no responen a uns objectius determinats.

OBJECTIUS DEL PLA ENERGÈTIC

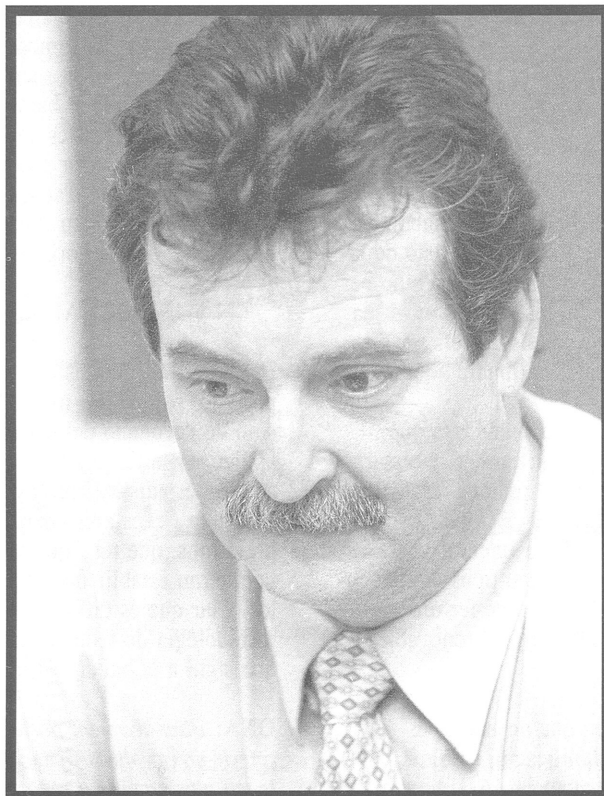
García: Als ciutadans no ha arribat aquest debat, la gent no sap que hi ha possibilitat d'energia renovable.

Perchès: Reguart diu que el pla és voluntariós, però un pla ha de dir el que volem que sigui i després s'han de desenvolupar les estratègies o el que li vulgueu dir per arribar a aquests objectius.

ONA: Quins són els objectius fixats?

Perchès: Els objectius són d'aconseguir 450.000 metres quadrats de col·lectors plans, 7.300 quilovats en fotovoltaica, 80 megavats en eòlica, 300.000 teps (tona equivalent de petroli) quant a estalvi amb mesures a les indústries terciàries, etc...

Evidentment a partir d'aquests objectius ens hem de posar a fer feina per aconseguir-los i és una tasca, com deia García, pedagògica molt important perquè hem d'aconseguir que la gent sigui còmplice, és l'única via. Ja hi ha plans per donar informació, per fer cursos, tot un seguit d'iniciatives que es volen canalitzar mitjançant un institut balear de l'energia, que s'ha de crear per poder fer tota aquesta tasca, ja n'hi ha una sucursal a Menorca i el mateix procés és a punt

Eugeni García.

d'iniciar-se a Eivissa. Aquests seran els braços executors d'aquestes línies d'actuació des d'on es podrà dur a terme aquesta tasca d'informar i de donar suport per anar aconseguint aquests objectius fixats.

Barceló: Supòs que quan Reguart ha parlat de voluntarisme es referia que el Govern fa el pla però que no marca el preu.

Reguart: Insisteix, encara que no voldria centrar tot el debat en aquest punt: les previsions del pla no estan basades en la demanda real, sinó en el que voldríem que passàs, i clar, GESA no té aquest paper, GESA ha de donar resposta al que passa no al que voldríem que passàs.

Perchès: L'evolució de la demanda actual ens du a una situació insostenible. Per tant, no queda més remei que incidir en la demanda, o millor partir de la premissa que es treballarà en aquest sentit, i llavors, avaluar els nostres objectius econòmicament, per poder saber que arribar a això ens costarà tant. I llavors ve la segona part

del voluntarisme, perquè hem de decidir quins doblers es posen sobre la taula. Per què 22 mil milions i no 50 mil milions per arribar a un estalvi que serà del 22% sobre l'actual consum?, doncs perquè si posam 44 mil milions no estalviarem el 44%. És tot un exercici de veure on podem incidir i amb quins doblers per aconseguir el màxim rendiment i d'estalvi, la millora de la situació energètica serà la suma de moltes coses. No hi ha una solució única i màgica.

Ara sabem que si aplicam els recursos a energia solar tèrmica, amb manco doblers aconseguirem més estalvi que si aplicam els mateixos fons a energia fotovoltaica, perquè és més cara. I tot i amb això introduïm el gas, que veiem com una energia necessària, el vector energètic que ens ha de permetre reduir el consum d'electricitat. Al conjunt d'Espanya els derivats del petroli suposen el 60% del total i aquí a Balears també, però el que passa és que a la Península hi ha un 30% que és la suma d'electricitat més gas... i aquí també!, però gas només n'hi ha a Palma, la qual cosa vol dir que aquí es consumeix molta més electricitat. I a Menorca (on no hi ha gas) aquest 30% és tot d'electricitat. Això vol dir que si tenim gas disminuïm òbviament l'electricitat de manera considerable. A Balears tenim molts de consums energètics que es fan amb electricitat i que en realitat són consums tèrmics i per tant es tracta de reconvertir-los, perquè no seria necessari cremar electricitat, que costa molt de generar a partir de la crema d'energia, (tres unitats d'energia primària per fer-ne una d'energia elèctrica, que després tornam a cremar per produir calor), això va contra totes les normes de la lògica de l'eficiència global.

EL GAS I LA COGENERACIÓ

Reguart: He de fer novament d'advocat del diable, perquè no es poden llançar les campanes per dir a la gent que el gas serà la solució. El gas és una mínima part de la solució. En tot cas, molt bé, que vengui el gas, però que vengui ara. El problema serà que el gas arribarà el dia del judici final. Perquè el gas no perjudicarà per a res el negoci elèctric, ans al contrari seria aportar lògica a l'esquema

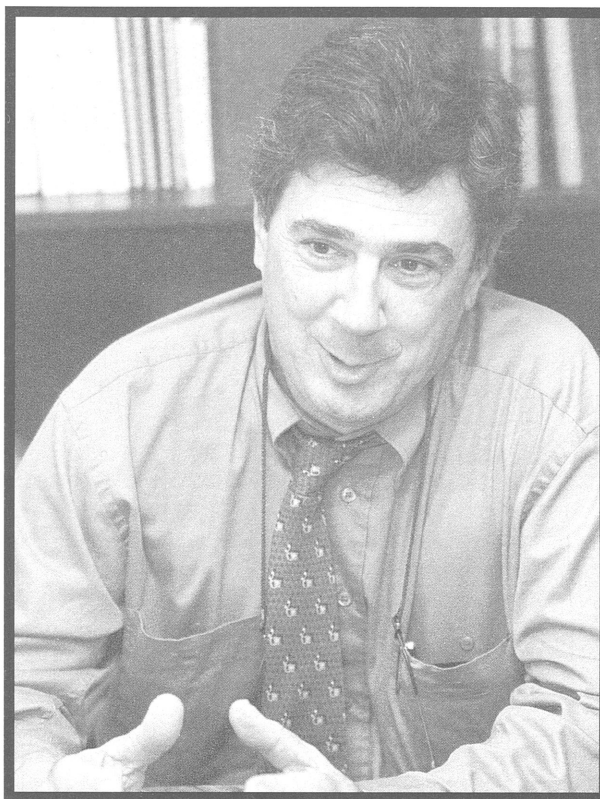
general, com bé explicaves. Ara, el gas, tot i que sigui obvi dir-ho, s'ha de dur. I a més, el 90% es cremarà a les centrals per produir electricitat, perquè la demanda és d'energia elèctrica. A les indústries de la Península les cogeneracions actualment se'n van en orris, perquè el preu del gas, lligat al del petroli se'n va pels níguls. Les cogeneracions actualment tanquen, per comprar electricitat, perquè a les indústries els resulta més barat comprar-la que produir-la, això és el que passa. Aquí les cogeneracions són gairebé impensables perquè no tenen sentit econòmic. El gas serveix per als consums domèstics, sobretot calefaccions, i aquí no fa fred, això és així. La ràtio de penetració del gas a la Península per zones va en relació directa al clima. Així, el gas és un negoci a Aragó però no ho serà a Balears. El negoci de GESA-Gas és molt lleuger, aquí no hi haurà demanda. El gas és ecològic, i és cert que es pot cremar de forma molt rendible i neta, i que ens prepara per al futur, perquè anam cap a les regulacions internacionals que ens obligaran a certs paràmetres mediambientals, però el gas no és la solució.

Perchès: És una part de la solució, perquè no n'hi ha i falta. Percentualment serà més o manco significatiu, tot dependrà de la penetració que puguem aconseguir, però hi ha, a més de la indústria, tot el sector turístic, hi ha molts d'apartaments que ara ho tenen tot elèctric, i aquest tipus de consum de la indústria turística pot aprofitar el gas natural si és no només assequible, sinó disponible. Quant a les cogeneracions, jo crec que les hem de facilitar, i que si no n'hi ha és perquè no hi ha gas natural. La cogeneració és adequada als llocs on es necessita consum d'electricitat i de calor, i aquests condicionats es donen a la indústria turística (hotels), també a hospitals. Perquè indústria que consumeixi calor no en tenim, només El Caserío a Menorca, i les teuleres, que ja tenen cogeneració. El gas natural permet cremar un combustible net, molt net si el comparem amb altres combustibles, i no contaminant. I per això hi ha molts de llocs on la cogeneració ha penetrat, a Catalunya, etc... Ara la situació conjuntural fa que la cogeneració no sigui tan rendible, perquè l'electricitat no ha pujat de preu, sinó que ha abaixat, i el preu del gas, que va lligat al del petroli, ha pujat, però això és conjuntural. És conjuntura perquè no té sentit que l'energia apugi de preu i l'electricitat abaixi, encara que tenguim una part d'energia hidràulica i una part d'energia nuclear, és més lògic pensar que hi haurà una consonància i que apujaran totes les energies, perquè ara són barates i estan per davall del valor que haurien de tenir, tot considerant els efectes que produeix el consum energètic dels del punt de vista mediambiental.

EL PREU ENERGÈTIC

ONA: *L'energia és barata?*

Reguart: Com a la Península, tot i que aquí és molt més cara de produir, l'única diferència entre els clients d'aquí i els de la Península és per als anomenats "clients elegibles", que són els grans consumi-

Joan Perchès.

dors que a la Península poden negociar amb els diferents subministradors els preus, i aquí encara no.

ONA: *D'acord, però això és barat?, ara parlaven de l'abaratiment de l'electricitat, és compatible amb objectius d'estalvi?, en el cas de l'aigua, per exemple, sovint es planteja com a possible mesura de dissuasió apujar el seu preu.*

García: El consum de les famílies està estabilitzat, i a més està per veure que apujar dugui a hàbits d'estalvi.

HÀBITS DE CONSUM

Barceló: La benzina apuja i apuja i ningú no ha canviat cap dels seus hàbits d'utilització del cotxe, i l'empram ben igual que quan la benzina era més barata. Incidir en el comportament i en els hàbits dels ciutadans és un tema que no hem comentat i que és molt interessant i important i, en la meua opinió, molt difícil.

Reguart: Jo crec que l'energia elèctrica és molt barata. I encara que apujàs al doble de preu seria baratíssima. El consum mitjà d'una família en electricitat és d'un paquet de tabac al dia. El que passa és que la pagam cada dos mesos, però si ho calculam per dies és molt barata.

Barceló: Jo vull insistir en una anàlisi més global, i és que en el tema energètic, com en el cas de l'aigua, o en altres tants, carreteres, etc..., no aconseguim bons resultats com a conseqüència de plantejaments puntuals i sectorials, sinó que la planificació dels diferents sectors ha de ser una conseqüència dels objectius generals. I que aquest debat ja s'ha produït, i que amb el canvi de govern hi ha hagut un punt d'inflexió, bé sigui per les seves polítiques o bé sigui perquè la gent s'ha adonat que no podem continuar així, ara no ho discutirem.

García: En tot cas, però, redistribuir i diversificar la indústria no produirà, ara parlem d'energia, un estalvi, perquè el turisme concretament no és una de les empreses especialment consumidores d'energia. Hi ha altres indústries de les anomenades punta, com per exemple la dels semiconductors que necessiten molta més quantitat d'energia i d'aigua. I mai no podran venir aquí.

ENERGIA SOLAR TÈRMICA

Barceló: Però aquestes indústries a altres regions europees també són les que aconsegueixen majors eficiències i estalvis als seus balanços.

Crec també que a la nostra comunitat aconseguir una reducció significativa serà per la suma de la reducció petita de molts de milers de ciutadans i això és el més difícil. En tot cas és molt difícil incidir-hi des de les administracions.

García: A la nostra indústria, que és la que és, hi ha moltes d'eines que ja avui podrien aplicar-se. L'energia solar tèrmica avui per avui és rendible, no així la producció d'electricitat, que només val la pena

aplicar on no arriba l'energia elèctrica tradicional. I vull dir una altra cosa, també és necessari donar suport des de l'Administració a la línia d'energies que avui no són rendibles econòmicament, però que un dia ho seran. Hem d'estar preparats i haver investigat i estar a punt per a la seva aplicació, aquestes energies que precisament no són rendibles sí que necessiten de suport, perquè obren camí i faran possible que un dia ho siguin i llavors tothom s'hi apunti.

Perchès: Arribar a percentatges significatius quant a producció d'energies renovables, i per tant, disminució de consum elèctric tradicional és difícil, el Pla vol multiplicar en deu anys per deu el que s'ha instal·lat fins ara en vint anys. Això implica muntar 30.000 metres quadrats per any i fins ara se'n muntaven 2.000, per tant és un canvi molt radical i el Pla de foment de l'Estat espanyol també ho preveu.

García: No hi ha especialistes per muntar tot això.

Reguart: Com a alternativa factible la solar tèrmica és la més possible i s'ha de fomentar. A Israel hi funcionen, però s'ha de fer, i s'ha de començar.

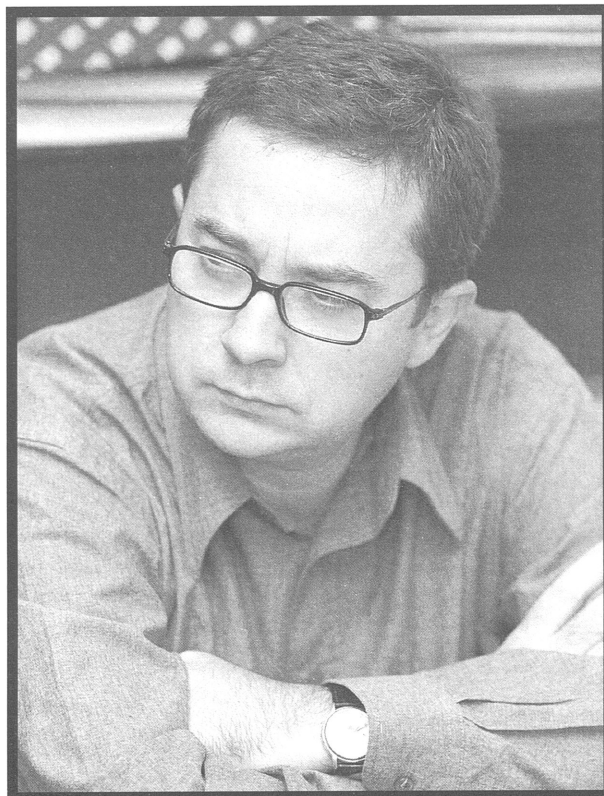
Perchès: Ja ens hem posat en marxa. I s'elabora un pla per començar per l'Administració pública, perquè és on podem incidir, a les administracions autonòmica, insular i local, perquè uneixin forces, i a empreses hoteleres grosses. I s'ha de parlar també amb els fabricants, i amb els instal·ladors perquè tot això no sorgirà espontàniament.

Reguart: Les iniciatives han de ser globals. Si es legisla, s'obliga, però si es legisla i s'acompanya la normativa d'uns ajuts i d'unes facilitats, ja no és una obligació, i això és el que s'ha de fer.

García: Per la via de l'obligatorietat no es poden fer estalvis, i manco a una societat que és rica i on l'energia és barata.

Barceló: Entre altres coses pel que deia abans, la nostra composició social i la nostra economia fa que l'estalvi hagi de ser la suma de molts de petits estalvis, i a casa seva cadascú fa el que vol i no es pot obligar, s'ha de convèncer. Des de la Conselleria de Medi Ambient enguany subvencionam 2.700 metres quadrats d'energia solar tèrmica.

García: El que passa és que invertir en aquests sistemes no té un benefici immediat, llevat de la solar tèrmica, per tant no es pot exigir als particulars que ho instal·lin, però sí que s'ha de mantenir un observatori que permeti estar al dia, experimentar i formar. Aquí la investigació, o en tot cas diguem-li la innovació, que sembla més assequible, ni tan sols no s'ha plantejat, i avui per avui en el camp de les energies noves no es pot mirar només l'aspecte mercantilista. A Alemanya hi ha instituts que investiguen les cèdules d'hidrogen, noves energies que un dia seran rendibles i llavors nosaltres no sabrem de què va.

Nicolau Barceló.

Barceló: No importa passar pena si ho fan a Alemanya també ho tendrem nosaltres!

Però, bromes a part, resulta que no podem estar aturats i fa falta voluntarisme, en el bon sentit de la paraula per engegar tot això.

Perchès: I la solar tèrmica només al cap de sis anys o set recupera el capital, i dic "només" perquè la gent, els hotelers, ho troba massa temps.

ONA: *Aquest és el drama de la nostra societat, només inverteix en el curt termini.*

Perchès: Si ho pensam bé, sis anys és un curt termini. Des del punt de vista social i mediambiental és un molt curt termini, però no ho veu així la gent.

LES REGLES DE LA COMPETÈNCIA

ONA: *Si haguéssim plantejat aquesta taula fa dos o tres anys els papers dels interlocutors haguessin estat totalment diferents: ara el pes de la taula ha recaigut sobre el representant del Govern, llavors hagués estat GESA que tenia tot el poder, fins i tot de decisió, que hagués dut el liderat. Avui quin és el paper de l'empresa GESA en la situació actual?*

Reguart: Si ens atenem a la llei actual que regeix el sector, GESA, o qualsevol empresa de subministrament a qualsevol part del territori nacional, no té l'obligació legal de cobrir la demanda al cent per cent.

ONA: *Però Balears no són "qualsevol part del territori nacional". Som unes illes, i...*

Reguart: Exacte, això és el que passa, que la llei no està pensada per a les Balears, sinó per a un territori peninsular on hi ha més subministradores i on s'estableix amb la liberalització una competència. Però Balears no tenen prou entitat, Balears és el 2,5% de l'electricitat espanyola. I les premisses que serviren per redactar i aprovar la llei actual no serveixen perquè no es donen a la nostra comunitat. Ara, si aquí hi ha unes condicions especials perquè és un territori petit i insular s'ha d'adaptar la legislació. Quant a la possibilitat de competència no serà possible mentre no hi hagi aquesta adaptació de la legislació que marqui les regles de joc, perquè les empreses són empreses. Vull dir amb això que han de guanyar-hi, no poden fer de quixots, tenen uns interessos legítims, i no els correspon resoldre aquest tipus de desajustaments. GESA ja hi és, i està fermada de mans, però empreses noves no podran ni pensar a venir. Per això fa falta adaptar i aplicar la legislació a la nostra realitat. I si aquí costa més fer electricitat, la diferència s'ha de saber ben clar qui l'assumeix i com. A la Península hi ha unes comercialitzadores d'energia elèctrica i a partir del 2003, la gent podrà comprar l'energia on més li convengui i les comercialitzadores faran ofertes, i veuran quins marges han de tenir, però aquí només serà possible si el Ministeri d'Economia

decideix fixar el preu de fabricació del quilovat/ hora, que no vendrà definit com a la Península en un règim de competència, perquè no n'hi ha. Les empreses no podran establir-se si no hi ha establertes les regles de la competència.

Aquí el Govern estatal ha de fixar el preu de compra d'energia per part de les comercialitzadores i dir si aquí el preu és o no el mateix de la Península.

Perchès: I el Govern reconeixeria així que el preu de fabricació és més alt que a la Península.

Ara som pendents de la regulació que faci equivalents les condicions de la Península amb les illes, i si l'electricitat aquí és més cara que a la Península s'hauran d'establir procediments de compensació.

No poden venir empreses perquè aquí fer electricitat els costarà més i si no està establert com es compensarà aquest cost, no poden venir sense saber si hi guanyaran o hi perdran.

Reguart: La legislació permet l'entrada d'empreses, però venir no és competitiu.

I demanam que es desenvolupi la legislació.

Perchès: I llavors podran venir les empreses.

Reguart: O ens n'haurem d'anar, i clar, això no és possible. Aquí sí que ha d'incidir el govern autonòmic. Perquè l'electricitat ara ja no és un servei públic, però en tot cas és essencial.

Perchès: I d'una manera o de l'altra s'haurà de garantir el subministrament, i establir si és necessari donar compensacions, perquè les tarifes que estableix el ministeri són en base a competència i aquí no n'hi ha, i a més els costos són uns altres.

DESENVOLUPAR LA LEGISLACIÓ

ONA: *Costos de la insularitat en diuen.*

Perchès: La llei ho preveu, però s'ha de desenvolupar.

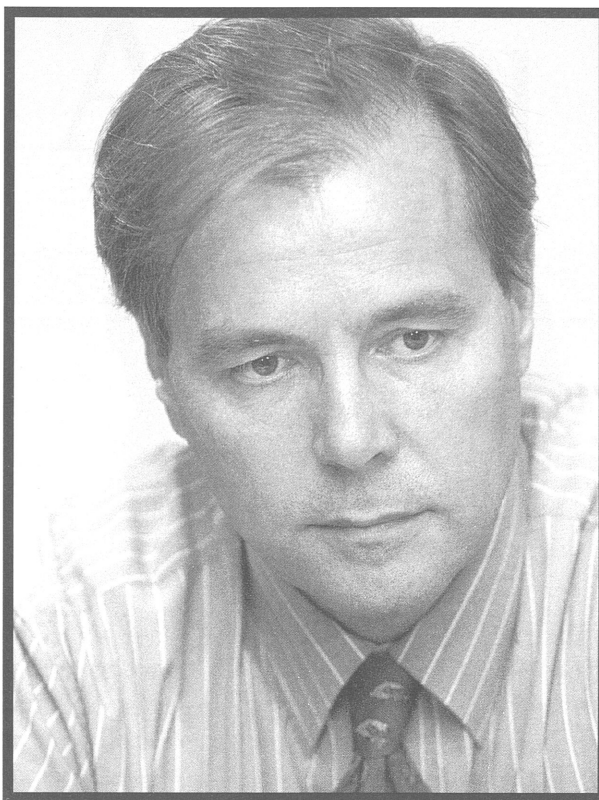
ONA: *També la llei de règim especial. I mentre, quan hi ha una pana, qui té la culpa?*

Reguart: La culpa anirà en funció de la responsabilitat de cadascú, i el responsable haurà de fer front a la seva responsabilitat, i valgui la redundància.

ONA: *I ara de qui és la responsabilitat?*

Barceló: La responsabilitat la té el model, perquè tots hi estam connectats.

Reguart: Si es desenvolupa la llei no es donarà la situació de falta de subministrament, perquè la llei liberalitza, però d'altra banda deixa obertes portes que s'han de desenvolupar perquè a un moment

Jaume Reguart.

determinat no pugui passar que no hi hagi electricitat o benzina.

La llei estableix també que hi ha d'haver una planificació indicativa, que és responsabilitat de l'Administració central amb aprovació de les administracions autonòmiques que seran les que garantiran que hi hagi subministrament.

Perchès: Fins ara sempre hi ha hagut zones on era difícil trobar electricitat. GESA no garantia que tendries electricitat a qualsevol punt on tu volguessis.

Reguart: Això no és així, les companyies de distribució d'aquest país estat obligades per llei a dur electricitat allà on el client la demani, ara, l'haurà de pagar, si tu vols electricitat a un casetó situat al puig Major, hauràs de pagar la línia.

Perchès: La llei liberalitza i implica forçosament un major control per part de l'Administració, perquè tot i haver deixat de ser un servei públic és un servei essencial.

Reguart: I ara s'hauran d'establir quins són els mínims de qualitat i de servei exigibles per part de les administracions i pels usuaris. I això ho determinarà un reglament que ara esperam.

García: No ha sortit el tema de la biomassa, i de la incineració també com a font d'energia, en tot cas es tracta de percentatges molt petits tot i que res no s'ha de rebutjar.

ONA: *No hem parlat tampoc de centrals i localitzacions.*

Perchès: Això dona per a una altra taula.

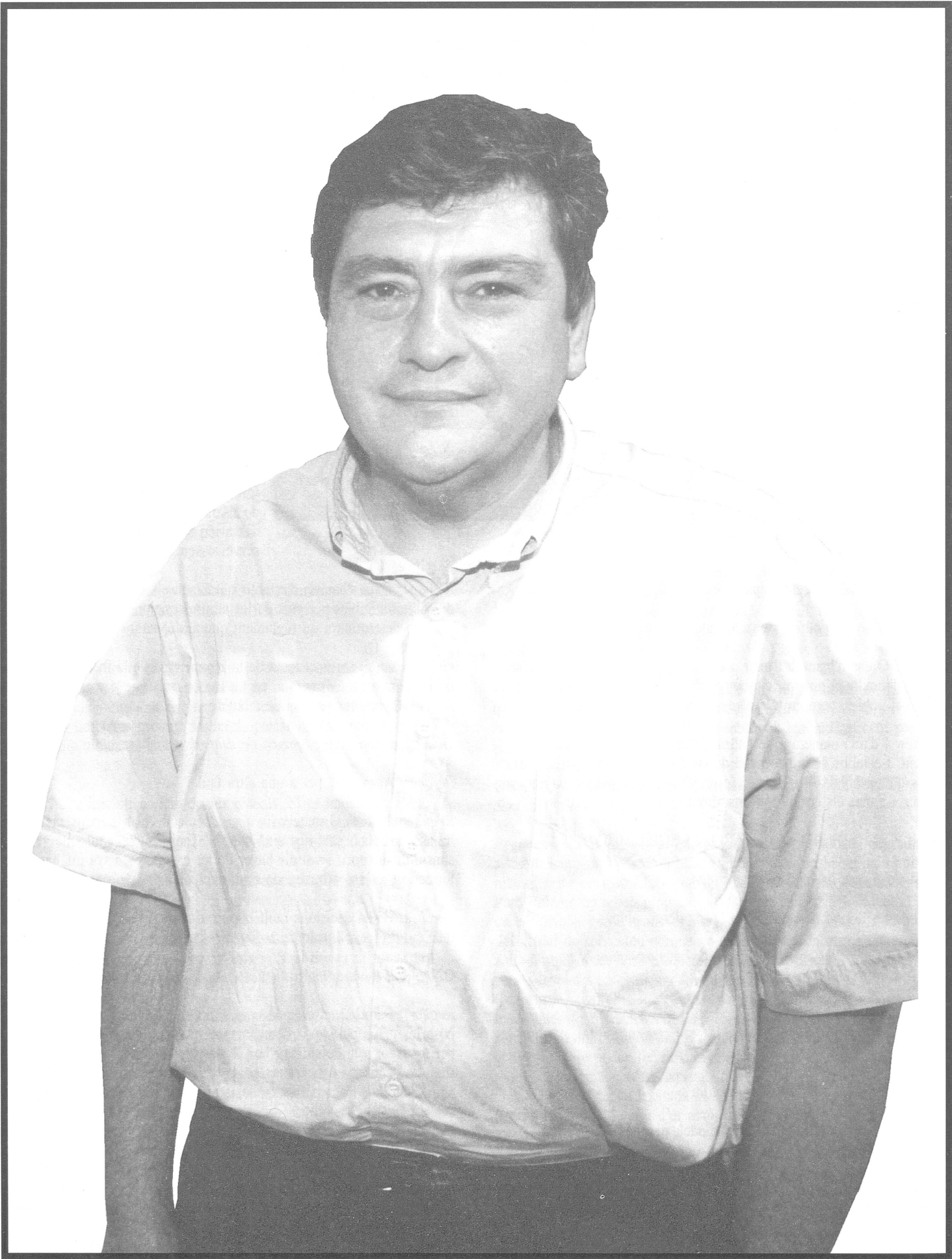
Reguart: Però és el mateix, la nostra societat vol i té, però encara no ha assumit els costos que això suposa. Tenir hotels, i turisme vol dir consumir territori, i vol dir haver de fer carreteres, i vol dir haver de fer centrals. Però a la vegada no ho volem i això no pot ser.

Perchès: Hi ha decisions molt importants, com la de dur el gas en tub i no en vaixell, o la de no fer més centrals.

ONA: *Son Reus és una central nova que ha entrat per la porta falsa.*

Reguart: Però bé!, el ciutadà vol qualitat de servei, i si no n'hi ha es posa les mans pel cap, i demana responsabilitats i dimissions, però per fer front a la demanda s'han de fer instal·lacions, i s'han de prendre decisions que llavors els ciutadans no volen, i ja em direu com es fa?, quan es parla d'aquests temes es produeix un fals debat, sense sortida. Una central: no pot anar a la costa, però resulta que hem de saber que si la situam a la costa seria molt més eficient, un 3% més de rendiment.

I no podem fer dessaladores, però no volem aigua salada. No volem serveis tercermundistes, però no permetem fer instal·lacions com cal, volem eficiència, però no podem fer les coses on convé perquè pugin ser més eficients!, és un contrasentit i això s'ha de dir.

A preu d'or

Entrevista José Caldentey

per Maria Ferrer

Serà una de les imatges d'enguany: la rebel·lió dels transportistes i dels pagesos de les Illes davant les portes de CLH al Coll d'en Rabassa que bloquejaren l'entrada i la sortida de camions de benzina i que crearen una greu situació que obligà a la intervenció de la Policia. La Companyia Logística d'Hidrocarburs es convertí en l'escenari d'una protesta realment destinada contra les empreses que tenen en les seves mans l'or negre d'aquest canvi de segle, el petroli, -que són, a l'illa, Repsol, Cepsa i BP-, la seva comercialització i l'escalada de preus que ha enrabiat els consumidors. En la següent entrevista, José Caldentey, responsable de les instal·lacions de CLH a Mallorca, analitza la situació actual del mercat i el seu futur. Molts d'interrogants especialment oberts a unes illes que encapçalen la soferta llista de tenir les benzines més cares del país.

-Un cop passat el temps, com analitza ara el bloqueig de les instal·lacions de CLH que va tenir lloc el setembre per protestar contra l'increment del preu del petroli?

-En primer lloc he de dir que jo no hi era, per tant, no li puc fer una valoració directa. Era per un tema econòmic que no afecta directament CLH, encara que aquí es va personalitzar, però era un tema de preus, i nosaltres no cobram als clients, no venem als clients. Nosaltres transportam els productes petrolífers a uns operadors, que són els que comercialitzen. CLH, per tant, és una petita part d'aquest preu. Durant les protestes, els camions que es bloquejaven, perquè no poguessin sortir no eren de la companyia, sinó dels operadors, que anaven a servir els seus clients, encara que també n'hi havia de nostres contractats per alguns d'aquests clients. Realment, les instal·lacions de CLH funcionaven perfectament, però no podíem treure aquests

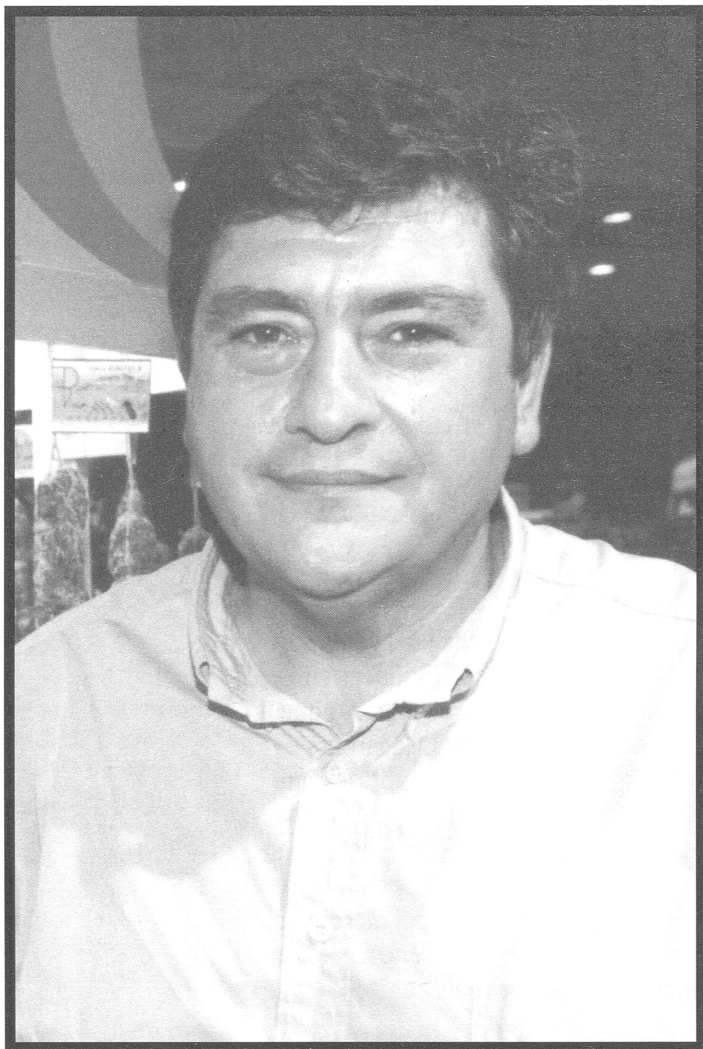
camions. Per tant, potser siguin aquests operadors els més indicats per fer aquestes valoracions.

TRANSPORT I EMMAGATZEMATGE

-Quina és exactament la labor que fa CLH?

-CLH es dedica al transport i emmagatzematge de productes petrolífers. Per exemple, una companyia qualsevol, que vol vendre productes petrolífers, té dues maneres de fer-ho: pot posar el seu sistema de transport, uns dipòsits i camions que duguin la benzina als seus clients, o pot optar per fer-ho a través dels sistemes de CLH. Què té CLH? Té canonades, té dipòsits i té una xarxa i una intercomunicació a la Península d'oleoductes entre els centres de producció i els de distribució. Llavors, si hi ha una empresa que vol vendre a Mallorca i té

José Caldentey fou nomenat delegat de la Companyia Logística d'Hidrocarburs (CLH) a Balears l'any 1983. En el 1992, amb la posada en marxa de les instal·lacions del Coll d'en Rabassa, hi hagué una reorganització interna que va suposar que es destinàs una persona a cada illa per fer-se càrrec de la companyia, Caldentey restà com a responsable de Mallorca. La companyia acaba d'arribar a un acord amb l'Ajuntament de Palma per cedir una part dels seus terrenys de Portopí a canvi d'uns solars. Al Coll d'en Rabassa, el projecte més immediat és l'ampliació del nombre de dipòsits per fer front al progressiu augment de consum.

una refineria al sud d'Espanya, li diu a CLH que li reculli el producte a la refineria i el dugui fins a Palma. CLH té els mitjans suficients, un oleoducte, uns vaixells i uns camions, per fer aquest transport. Lògicament, per fer-li el servei cobram una tarifa. I després aquesta empresa envia els seus camions aquí, ja siguin seus o contractats a una altra empresa, i proveeix els seus clients. La benzina, per tant, no és propietat de CLH, sinó d'aquests operadors que la duen als clients i són els operadors que posen preu. El client de CLH no és mai una benzinera o una persona que té una calefacció, són aquests operadors.

-De quins mitjans disposa CLH aquí a Mallorca?

-CLH disposa d'una flota de vaixells propis, que recull els productes a la Península, en el cas de Mallorca, fonamentalment a refineries nacionals, a Castelló, a Tarragona, a Cartagena i també una petita part a Algesires, però també de refineries estrangeres, perquè Espanya ja necessita importar productes petrolífers. Aquests productes són les benzines, de tres tipus, la 95 i 98 sense plom, i la 97 amb plom, que té tendència a disminuir i a desaparèixer; també hi ha tres tipus de gasoli, A per a automoció, B per a l'agricultura i pesca, i el C per a les indústries i les calefaccions; després hi ha JET A1 per a aviació; i dos tipus de fuel-oil. Tot això arriba al port de Palma, en vaixell, atraca al dic de l'Oest, a unes instal·lacions de la companyia

preparades per a aquesta càrrega. D'allà es descarreguen els fuel-oils directament a Portopí des d'on els camions el duen als clients, per una part GESA i les seves centrals tèrmiques, i per l'altra les fàbriques o els hotels. La resta de productes, les benzines, el combustible d'aviació o el gasoli, a través de dos tubs que fan un recorregut més o manco paral·lel a la via de Cintura, arriben al Coll d'en Rabassa i s'emmagatzemen als dipòsits que nosaltres tenim aquí. Un cop aquí, es carreguen als camions que envien les empreses que els comercialitzen, Repsol, Cepsa i BP, i AGIP.

EL CONSUM CREIX

-Com evoluciona a Mallorca el consum de combustible?

-Aquí hi ha productes que han disminuït en els darrers anys, com ha estat el consum de fuel-oil per mor de la retirada o de la posada en "stand by" de la central tèrmica de Sant Joan de Déu. Però en general hi ha un augment. Per exemple, el total de productes petrolífers que es consumiren a l'arxipèlag l'any passat fou de 1.532 milions de litres, un 10% més que el 1998. A Mallorca, l'augment fou del 9%, amb un consum, el 1999, de 1.254 milions de litres.

-L'evolució a la resta de comunitats autònomes espanyoles és similar?

-No, a les Balears l'augment és superior a la mitjana. A més, aquí s'incrementa quasi tot, mentre que a la resta de comunitats hi ha una tendència a disminuir o a mantenir-se tots els tipus de benzina i a pujar el gasoli. Això és per l'alt nombre de cotxes de lloguer que empen benzina sense plom. D'altra banda, a les Illes és importantíssim el consum de JET A-1 per a l'aviació, que va suposar un consum de 474 milions de litres l'any passat, en el cas de Mallorca, un creixement del 6%, i de 563 milions de litres a tot l'arxipèlag, un increment del 8%. Aquí es consumeix més JET A-1 que benzines o gasoli, per separat.

-Quina companyia és el principal client de CLH?

-Aquí és Repsol, després Cepsa i BP, si parlem de benzines i gasoli, perquè si parlem d'aviació hi intervenen més empreses.

DEL FUEL AL GAS NATURAL

-Quant al fuel-oil, la implantació definitiva del gas natural els afectarà sensiblement, perquè GESA, que tradicionalment ha estat el principal consumidor, deixarà de ser-ho.

-Sí, i perquè, previsiblement, altres consumidors podran diversificar el seu combustible. De fet, la situació ja ha canviat molt els darrers anys. La central tèrmica d'Alcúdia va passar de consumir fuel a consumir carbó fa bastants d'anys. Després quedava la de Sant Joan de Déu, que va passar de consumir un fuel normal a un menys contaminant, per motius mediambientals. En els darrers anys, aquesta central només ha funcionat per a casos d'emergència, fet que ha provocat una disminució dràstica del consum, que

Una dependència cada cop major

Com en la resta de recursos limitats, Balears consumeix cada cop més productes petrolífers, en totes les seves varietats. L'única excepció, lògica per la seva tendència a la desaparició, és la benzina super, la 97, que va disminuir un 15% del 1998 al 1999 a les Illes, segons l'estadística de CLH. En la resta, en diferents percentatges, hi ha forts increments que són superiors a la mitjana de la resta de l'Estat.

En termes generals, a Balears, l'entrada de combustibles creixé un 10%, un 9% només a Mallorca. Segons les dades només d'aquesta illa, el consum de la benzina sense plom 95 passà de 143 milions de litres fa dos anys a 165 milions el 1999 (+15%), mentre que en el cas de la 98, més cara, es passà dels 35 milions de litres als 38 milions (+10%). La creixent activitat de transport aeri es reflecteix també en aquestes dades, ja que el combustible destinat a l'aeroport, que representa gairebé la meitat del que consumim a Mallorca, va créixer un 6%.

Quant al gasoli, el destinat als automòbils va arribar fins als 242 milions de litres, un augment del 13%; el de calefacció als 101 milions de litres (+18%); i el destinat als pagesos i als pescadors a 47 milions (+26%).

va arribar a ser de 200.000 milions de litres. Encara així, l'estadística del 1998 al 1999 reflecteix un augment i passa dels 24 milions de litres a 47 milions, per mor que GESA ha hagut de recórrer més a Sant Joan de Déu pels problemes que va patir. Si el projecte de gas natural es fa, el consum, lògicament, serà zero.

-La importància del preu del cru ha quedat prou provada per les repercussions socials que han tingut les contínues pujades. Per què aquest augment tan fort?

-És mal de dir, és com si es demanàs per què la borsa puja o baixa. Possiblement per circumstàncies del mateix consum, de política estratègica, problemes a Orient Mitjà, fa molt mal dir. El que sí és clar és que els productes petrolífers són fòssils i per tant limitats. N'hi pot haver tot el que vulguin i més, i potser n'hi hagi tant que faci rendible cercar-ne, però litre que consumim, litre que perdem.

ENERGIES ALTERNATIVES

-Però no sembla que el debat sigui la recerca d'alternatives, sinó el manteniment o l'abaixament del preu.

-I comença a haver-hi alternatives, però no suficients. Hi hauria

d'haver més suport a les energies alternatives, perquè el desenvolupament del món occidental no depengués gairebé de manera exclusiva d'això. Però realment, encara, els nivells que es manegen no són suficients.

-Recentment, al Fòrum Formentor organitzat per la Fundació Repsol, es posava de manifest que, per exemple, a Mèxic, hi havia reserves de petroli per a només quaranta-vuit anys, i al Golf Pèrsic, per a devers vuitanta. Què passarà? Esperen al darrer moment?

-Jo crec que s'hi haurien de posar ja, perquè pensant-ho bé, els productes petrolífers que a vegades empram, una calefacció per escalfar la nostra aigua, per exemple, moltes vegades està escalfada per un gas o un líquid que prové d'un fòssil, i potser hauriem de pensar que aquell producte que empram per escalfar l'aigua, químicament, ens podria servir per fer altres substàncies molt més necessàries i no just per a energia pura per escalfar. Vull dir que potser arribarà una fase que hi haurà altres energies que substituiran l'energia actual per caldejar aigua per dutxar-nos cada matí, i d'aquests productes fòssils, i per tant limitats, en treurem o proteïnes, o medicines o d'altres elements químics més necessaris.

OBJETIVO 3 DEL FONDO SOCIAL EUROPEO

Contribuir al desarrollo de la ocupación impulsando la ocupabilidad, el espíritu de empresa, la adaptabilidad, la igualdad de oportunidades y la inversión en recursos humanos.

SERVICIO DE ORIENTACIÓN E INSERCIÓN LABORAL IFES·UGT

Es un servicio **GRATUITO** gestionado por **IFES-UGT**, en el marco del PLA ENLLAÇ, que se ha puesto en marcha este mes de noviembre de 2000 y donde a todas aquellas personas trabajadoras ocupadas o desempleadas en edad laboral, se les atenderá ofreciéndoles:

- **ORIENTACIÓN LABORAL** con itinerarios formativos y/o ocupacionales dependiendo de las necesidades de cada usuario y efectuando dicha orientación de forma **INDIVIDUAL**.
- **BOLSA DE TRABAJO** para aquellas **PERSONAS** que busquen un puesto de trabajo acorde con su perfil ocupacional y para aquellas **EMPRESAS** que tengan necesidades de contratación.
- **PRÁCTICAS EN EMPRESAS** a través de las acciones formativas de **IFES**.
- **LÍNEA 900** para poder contactar y pedir información al número: ☎ **900 502 637**.
- **PÁGINA WEB** interactiva donde se les aclarará cualquier duda posible y donde podrán insertar su propio currículum vitae.

Abarca las Islas de Mallorca (MANACOR, FELANITX, SÓLLER, EL ARENAL y MAGALLUF), Menorca (CIUDELA Y FERRERIAS) e Ibiza, disponiendo en estos municipios de los locales cedidos por UGT para la realización de las entrevistas individuales.

EJE 1. Inserción y reinserción ocupacional de las personas desempleadas.

EJE 3. Refuerzo a la estabilidad y la adaptabilidad.

EJE 6. Participación de las mujeres en el mercado laboral.

EJE 7. Integración en el mercado laboral de las personas con especiales dificultades.

Instituto de Formación y Estudios sociales

Para solicitar información
**SERVICIO DE ORIENTACIÓN
IFES UGT**
C/ Son Ferragut, nº 1, 07004. Palma
Telf.: 971-764758
Horario:
8.30-14.00
15.30-17.30

Cofinanciado por

Unió Europea
Fons Social Europeu

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Treball i Formació
Direcció General de Formació

Quatre illes,
un país
cap frontera

-L'alternativa hauria de ser per al transport, perquè com començava abans per a l'energia elèctrica ja hi haurà el gas natural.

-Sí, però és quasi el mateix. Hi ha pous de petroli i n'hi ha de gas natural. Hi pot haver més o menys reserves, però es poden esgotar.

-Com veu el futur del transport sense benzina?

-Es parla dels cotxes elèctrics, però és el mateix cas, perquè van amb una bateria que té corrent, perquè li dona una central elèctrica, que produeix l'energia o bé amb un sistema nuclear, que tots sabem els problemes que té, amb força hidràulica, o amb productes fòssils. S'han de plantejar alternatives.

NOUS DIPÒSITS

-Quins projectes de futur té CLH a Mallorca?

-En el cas de les instal·lacions de Portopí, encara que s'acabi el transport de fuel-oil per a GESA, quedaran els dipòsits per al consum d'aquest producte per part de determinades indústries. Són uns terrenys que CLH mantindrà, encara que hi ha una part que s'està negociant amb l'Ajuntament de Palma. Al Coll d'en Rabassa, ja tenim l'informe favorable de Medi Ambient i el permís d'Indústria per ampliar en quatre el nombre de dipòsits, per tenir unes reserves per fet insular i per l'augment del consum.

-L'ampliació es farà a terrenys de CLH?

-Sí, és al mateix solar.

-Quins inconvenients planteja la insularitat per a l'arribada del combustible?

-Tot és en funció de les distàncies i dels mitjans que es tenen. Un punt de producció de benzines connectat per un oleoducte amb un centre de distribució és més barat que no dur-les a un centre de distribució que és un port, on s'han de carregar a un vaixell amb un viatge que dura una nit o dotze hores. Després aquí descarregar al dic de l'Oest, des d'on la producció arribarà amb unes canonades que tenen un consum d'energia elèctrica a Son Banya. Aquí vendran uns camions, han de tornar a carregar, i duen les benzines a Alcúdia o a Inca, per exemple. Lògicament és més car. La comparació podria ser, allà on hi ha les refineries, a Castelló, de BP, a Tarragona, de Repsol, o a Algesires, de Cepsa, i des d'allà, per canonada, dur el combustible fins a València, per exemple. Des d'on arribi es carrega a uns camions i es du directament a la benzinera. És més barat.

-En quin percentatge s'encareix el preu?

-Hi ha llocs de la Península on el transport és igual o més difícil

que a les illes, per tant, també apuja el cost. És difícil saber en quin percentatge, això ho sabran millor els operadors.

-Com ha repercutit en la seva companyia l'increment de preus?

-No té cap incidència. Nosaltres transportam litres, que són litres més cars, és veritat, però són els operadors que paguen aquest extracost i lògicament ho han de repercutir.

-En un mercat liberalitzat, es fa difícil d'entendre que d'una benzinera a l'altra hi hagi, a Mallorca, una mínima diferència de preu.

-Jo crec que això no és només el cas de Balears, sinó que és general, a nivell nacional. Hi ha petites diferències en funció dels serveis que donen, del cost comercial de cada empresa, però no grans diferències. Hi ha excepcions, com quan s'ha venut a les grans superfícies.

-Vostè diria que la ruptura del monopoli és un fet a les Illes?

-Sí, la liberalització tengué com a conseqüència l'entrada al mercat comú i va dur la ruptura del monopoli de l'antiga Campsa i això ha estat positiu. Els seus actius es varen vendre a les refineries nacionals, en base a la capacitat de producció de cada refinaria. Els actius logístics i comercials es varen separar i així nasqué CLH i les distintes benzineres.

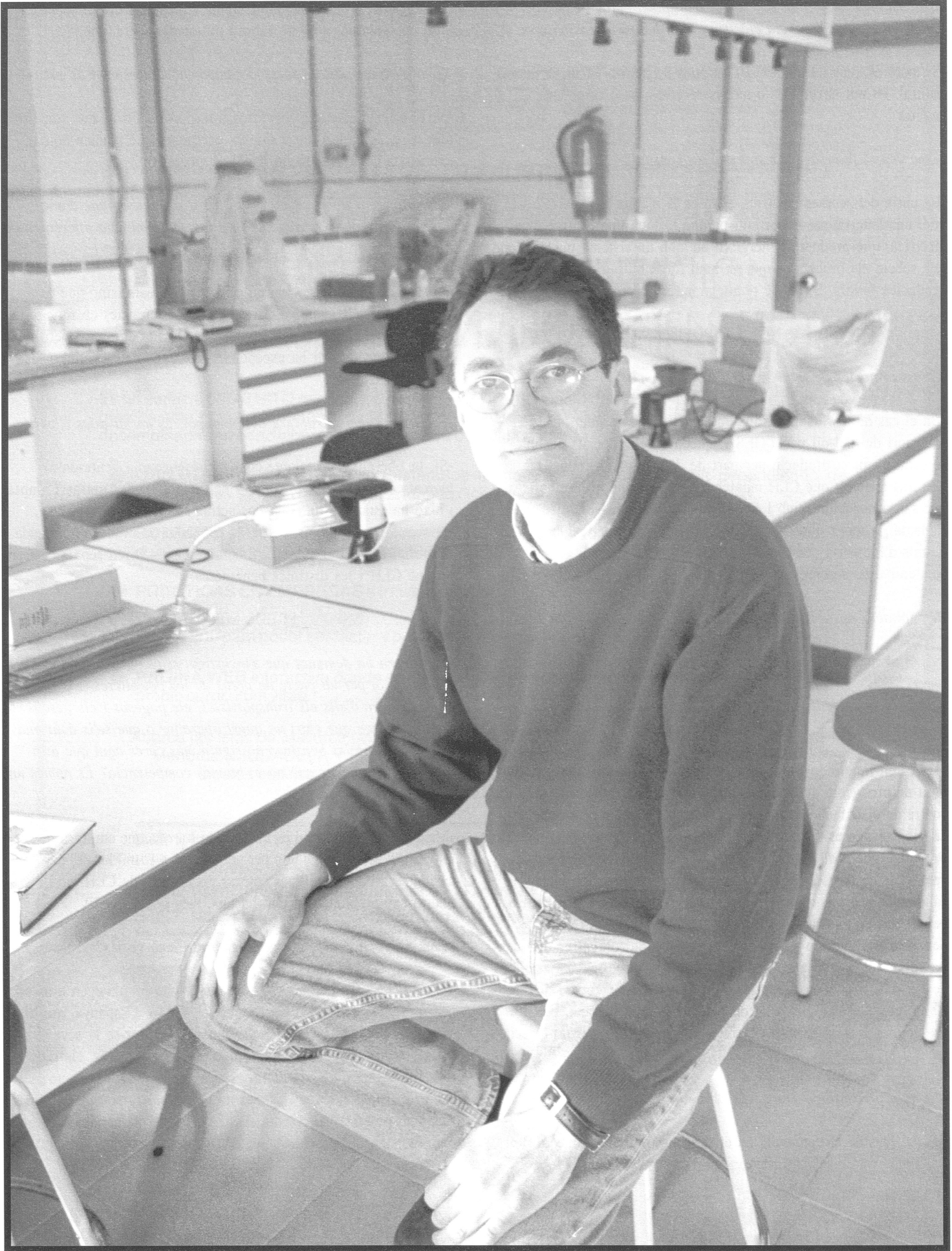
PREUS MÉS CARS

-El Govern ha demanat que s'investigui si es vulnera la lliure competència per un pacte de preus de les petrolieres. Els consumidors, entre d'ells els transportistes, els pagesos i els pescadors, demanen que entri un quart operador o que se'ls doni una solució perquè les benzines no siguin més cares aquí que a la resta de l'Estat. Per què no hi ha més competència? És només un problema econòmic?

-Mallorca és Mallorca i jo no sé si hi ha qualche empresa que tenguí els actius suficients per venir aquí a instal·lar-se, però en cas de ser així i si volgués emprar els mitjans de CLH, no hi hauria cap problema. Ja n'hi ha una, més petita, AGIP.

-S'ha posat en contacte alguna empresa amb vostès?

-Jo no li puc dir, perquè això són temes que es manegen a nivell central, però en tot cas, com a qualsevol part d'Espanya, qui hi estigui interessat té dues possibilitats. O muntar-se la seva infraestructura, que ho pot fer, amb els seus camions, els seus tubs i dipòsits, o bé contractar els serveis de CLH. Això no és exclusiu. Hi ha unes tarifes que no poden ser ni són discriminatòries amb ningú. El problema està en si hi ha clients abastament perquè el negoci sigui atractiu.

Contra la utopia del creixement

Entrevista a Joan Rita

per Antoni Oliver

Joan Rita (Barcelona, 1957) és actualment president del Grup Balear d'Ornitologia (GOB). Professor de botànica de la UIB, conscienciat de tots els problemes ecològics, pensa que a les Illes Balears no es pot continuar creixent d'aquesta manera i que si no es modifica l'actual ritme la situació pot acabar malament perquè "el que és utòpic no és frenar el creixement, sinó continuar a aquest ritme". El problema de l'aigua és greu, però també ho són el de la producció de residus, el consum de territori, el consum d'energia, i un munt de problemes més que fan que cada dia s'encenguin alarmes noves. La darrera, segons diu, un pla energètic que permet incrementar la potència elèctrica de les Illes en un 75%, la qual cosa equival a mantenir el mateix model de desenvolupisme que ha vigit fins ara. Però malgrat tot, Joan Rita pensa que tard o d'hora la societat reacciona més positivament del que pensen alguns, que té una consciència ciutadana i ecològica major del que s'esperava i això el fa ser un poc optimista de cara al futur.

-En aquesta entrevista voldríem que parlàs, sobretot, d'energia, però vostè diu que el principal problema és el de l'aigua. Doncs, comencen per aquí: com veu la problemàtica de l'aigua les Illes?

-Tots els problemes mediambientals van lligats. Tots tenen un pes important i això fa que no valgui dir aquest s'ha de solucionar abans que l'altre. Però sí, el problema de l'aigua aquí, a Mallorca, i també a les altres illes, és un símptoma del problema real. El problema real és un creixement que no contempla uns límits i com que l'aigua tampoc no es considera un límit, doncs creix el consum, no vull dir que sense cap tipus de control, però a una velocitat extraordinària. S'ha de tenir en compte que tenim una capacitat limitada d'aigua, sobretot en períodes secs, i ara es pensa que hi haurà unes sequeres més freqüents, com a conseqüència del canvi climàtic. Això suposa una problemàtica afegida a una manca de cultura d'aigua, una pèrdua de la cultura de l'aigua, perquè no s'aprofiten bé els recursos que tenim. A més de créixer a la velocitat que deia abans no hi ha una racionalització de l'ús, i això encara és més greu. Perdem el recurs d'una manera bastant absurda, molt beneïda diria jo, per manca de manteniment de les canonades, per no aprofitar l'aigua depurada, per un ús abusiu i sumptuari, etc. La solució del problema passa per la racionalització del consum d'una manera molt dràstica i per una aturada de creixement. En aquest moment consumim aigua dessalada i hem sobrepassat la capacitat de càrrega.

-Es poden fer més dessaladores?

-Fer més dessaladores és desaconsellable. La dessaladora és una inversió de final del procés, s'haurien de fer altres inversions prèvies, esgotar altres possibilitats, però el problema que tenen les

dessaladores és que traslladen el problema que ara és a l'aigua a l'energia de forma automàtica. També incrementam el consum energètic en un 8% o un 9%, això vol dir doblar la producció d'energia en set anys. La velocitat de creixement és tan gran que no hi haurà temps de construir les infraestructures, el que feim és crear dos problemes i agreujar altres problemes ecològics com són les emissions de CO₂. Sembla que no s'ha produït la Cimera de Kioto i que aquest tema no va amb nosaltres i sí que hi va i d'una forma ferma, perquè hi ha un compromís de la UE de reduir aquestes emissions un 8% d'aquí al 2012 i el que farem aquí serà duplicar aquestes emissions. Nosaltres som un país desenvolupat dins Europa i hauríem de ser els primers a reduir aquestes emissions i quan feim dessaladores el que feim és tot el contrari, incrementar-les. A la vegada també incrementam la dependència energètica, problema també greu i, en definitiva, considerar que l'aigua, o l'energia no constitueixen cap límit al nostre creixement... i sí que hi ha límits.

-A més de l'aigua, què marca el límit al nostre creixement?

-El territori, l'aigua, l'energia, seria un ventall de tots aquests temes, però sobretot l'aigua és un factor fonamental, perquè s'han hagut de cercar solucions ja bastant fora del corrent com va ser l'"operació vaixell", els polítics passen una penada cada vegada que s'apropa l'estiu i enguany ho hem vist una altra vegada. Estam realment limitats, el territori també és limitat i consumim territori, perquè cada vegada arriba més gent i això vol dir més carreteres, més edificacions, més consum energètic, més centrals elèctriques. També es nota que entre la gent de l'illa hi ha un malestar per aquesta saturació, es nota, hi ha gent per tot, és impossi-

Joan Rita (Barcelona, 1957) és doctor en biologia per la UIB amb una tesi sobre "Les comunitats herbàcies en medis secs", especialista en botànica i des del 1983 professor de botànica de la UIB. També és el coordinador del programa Menorca, Reserva de la Biosfera. Després de ser president interinsular del Grup Balear d'Ornitologia va ser elegit l'any 1998 president del GOB Mallorca.

ble anar a llocs on abans s'anava, platges abans idíl·liques i ara saturades, i hi ha una sensació que això està ple, una sensació psicològica de saturació. I no només és una sensació psicològica, perquè que no pots anar a determinats llocs, és real. Perdem per al nostre ús llocs on abans podíem anar. Hi ha molts de límits, hi ha molts d'indicadors en llum vermella on s'han encès les alarmes i tot va en el mateix sentit. Es creix per damunt del que seria admissible. Totes les variables, producció de residus, energia, consum d'aigua ballen entre el 7% i el 10%, en set anys es doblaran, hi ha un creixement exponencial, ara ja hem doblat des dels anys vuitanta i ara tornarem a doblar, perquè aquestes variables s'ha multiplicat quasi per quatre des dels inicis dels vuitanta. És molt difícil gestionar tot això.

ORDENAR EL TERRITORI

-Com creu que es pot desaccelerar aquest creixement?

-Les mesures urbanístiques són fonamentals. Encara hi ha una gran quantitat de sòl factible de ser urbanitzat, és a dir, edificable, molt gran. S'han de prendre mesures enormement dràstiques, encara que són molt complicades, perquè entra en joc tot el tema dels drets adquirits, però si no entrem en aquestes solucions som abocats a una situació molt pitjor. Pensar que podem créixer en consum energètic un 10% cada any és una utopia. Hi ha persones que pensen que nosaltres, els ecologistes, som utòpics perquè volem aturar el creixement, però no se'n adonen que la veritable utopia és continuar creixent a aquest ritme, a un 10%. Això té un final en si mateix, si controlam i regulam aquest final, l'aterratge serà pitjor. Llavors, les mesures de caire urbanístic són fonamentals. També és fonamental no incrementar la capacitat de les portes d'entrada i de sortida, és a dir, els aeroports i els ports que en aquests moments poden arribar a ser un punt de control de la gent que entra i surt. Donar més capacitat d'entrada als ports i als aeroports seria fomentar aquest creixement. Cada moment d'increment dràstic en el creixement urbanístic ha coincidit amb una ampliació d'aeroports, està absolutament relacionada una cosa amb l'altra. Aquestes dues solucions que he esmentat són totes dues molt difícils.

-El que preocupa és que encara que hi hagués una aturada dràstica es continuaria creixent durant molts d'anys a ritmes semblants als d'ara.

-Segurament, perquè les inèrcies són molt grosses i quant a la reforma de les DOT, les mesures preventives, en notarem els efectes d'aquí a dos o tres anys. És per això que fa tant de temps que el GOB i d'altres organitzacions ecologistes demanen aquestes mesures, perquè saben que no donen fruit d'una manera immediata. A més s'ha de tenir en compte que com més es torben a posar aquestes mesures en marxa més traumàtiques han de ser. Tampoc no es pot aturar l'economia, s'ha de fer d'una manera correcta. Uns dels problemes greus que hi ha hagut ha estat la manca de control polític sobre la construcció, en el sentit que es va qualificar una quantitat tan gran de sòl com a urbà per part dels ajuntaments, cada un per la seva banda, que, quan han decidit no anar tan ràpid, s'han trobat que no hi ha sistemes per controlar-ho. Un senyor demana una llicència i com que la concessió d'una llicència és un acte reglat, si tot és correcte li has de donar la llicència. Ara s'han trobat que la feina feta els anys setanta i vuitanta lliga de mans la voluntat política d'anar per una altra banda.

LA POLÍTICA DEL PACTE DE PROGRÉS

-Li sembla que la política del Pacte de Progrés ha estat adequada per als temes que parlam ara?

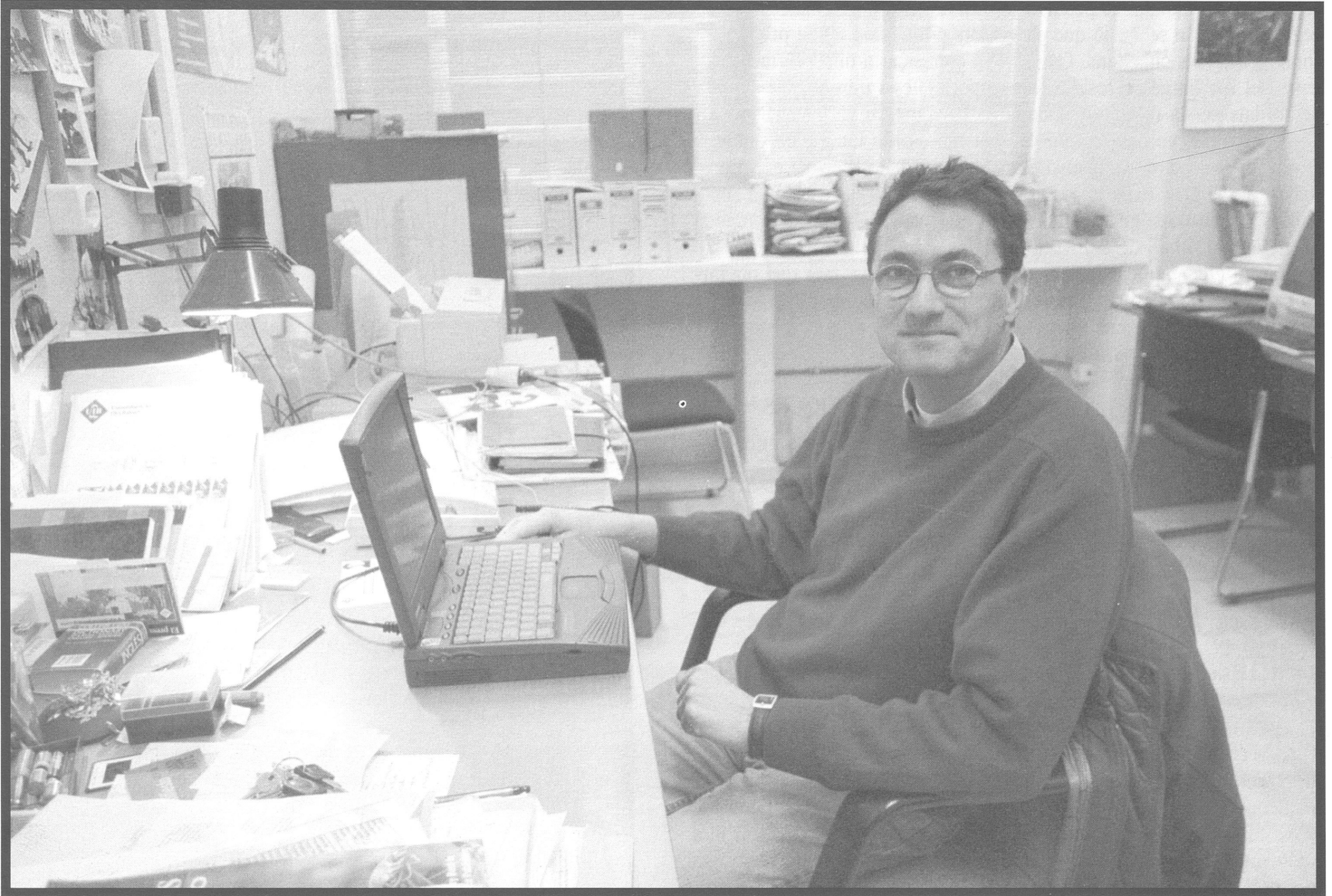
-S'haurien d'haver pres les mesures preventives molt abans i haurien d'haver estat més contundents. S'han torbat molt, ho han fet els consells insulars, cadascú d'una manera i a mi m'hagués agradat una actuació més ferma. D'altra banda tenen un pla energètic sobre la taula i, pel que se sap, el pla el que fa és assumir que s'ha de continuar creixent i no dóna cap solució restrictiva, simplement fa unes prospeccions i diu que ens imaginem que creixerem amb aquestes taxes de creixement, llavors necessitam tanta d'energia i aquesta és la manera de produir-la. Si no es creix tant, fantàstic, però, en principi, el Pla energètic permetrà un ventall de creixement. Aquest pla, d'alguna manera el que fa és restar credibilitat a les altres mesures preventives encaminades a frenar el creixement, perquè fa unes previsions de creixement a llarg termini, i clar sempre poden dir "vostès volen limitar el creixement, però contemplem un creixement en el Pla energètic d'aquí al 2015 com si no s'aplicassin mesures preventives ni es limitàs res". Sembla que no es creguessin que es pot frenar aquest increment de consum energètic i donen pista a qualsevol cosa. Encara que el debat sobre el tipus de combustible està tancat: serà gas, més aviat el que s'ha de decidir és quanta energia es vol produir i aquí és on no ho tenen clar. La situació de l'energia és molt semblant a la de l'aigua i el fet que estigui clar el tema del combustible és interessant, perquè el gas és un combustible més net, amb menys emissions, però el que preocupa és la producció d'energia, en lloc de substituir el consum de carbó i de gasoli. El que es consumeix ara per produir energia elèctrica es mantindrà igual, amb petites variacions, i el gas augmentarà la potència de producció elèctrica, hi haurà una nova central a Son Reus que utilitzarà gas. Nosaltres el que voldríem és que ja que es du el gas, es tanquessin els forns de carbó i així sí que seria una solució alternativa al que hi ha ara i es podrien reduir emissions. El carbó té una capacitat energètica molt baixa i la veritable solució alternativa és que aquest carbó es deixi de consumir i sigui substituït per gas. Ara, la solució que dóna el Pla energètic és d'afegir al consum de combustibles que hi ha actualment el gas. Des del GOB ja hem expressat que no estam conformes amb aquestes previsions.

-Amb quines altres coses no estan conformes de la política energètica o urbanística?

-En definitiva, ja he comentat algunes coses, i tot es resumeix dient que se segueix el mateix model de creixement i de societat. Es fan petits retocs, però se segueix el mateix camí. És clar que no es pot canviar radicalment de camí, és molt difícil canviar radicalment, les mesures que es posen sobre la taula el que fan són petits canvis de rumb, però el model és el mateix, en relació al consum energètic es gestiona la demanda d'energia, i quant al consum d'aigua, gestionam la demanda d'aigua, ara el que s'ha de fer és gestionar més eficaçment els nostres recursos, fer cas a la Cimera de Kioto perquè si no en feim ens obligaran i serà molt més traumàtic. Bàsicament es tracta d'això, de conservar el nostre patrimoni natural que és un patrimoni no només nostre sinó planetari.

-En definitiva el que fan és gestionar la crisi d'un model.

-El creixement continu no és possible, perquè al final els límits físics hi són i com més aviat es prenguin mesures millor i com abans s'expliqui a la societat aquest problema, també. Perquè la societat ha de saber que existeixen aquests límits. El nou govern diu que no és bo créixer a tanta velocitat, ho he sentit a dir al president Antich, però el que s'ha de fer és canviar de rumb, perquè aquest model és inviable, i aplicar mesures més fortes, sobretot en el tema del control urbanístic, s'ha de redissenyar un Pla energètic, en funció de les emissions de CO₂ no en funció de la demanda, no és bo que es facin més dessaladores, sinó que s'han de millorar les nostres conduccions i aplicar una política de fre al consum d'aigua, d'estalvi d'aigua, de reciclar aigües residuals.

UN MODEL EN CRISI

-Vostè creu que aquest model s'enfonsarà per ell tot sol, que es reconduirà la situació per via de la crisi?

-A mi m'espanta fer grans frases o dir-ne una de grossa, però objectivament aquestes taxes de creixement tan grosses, aquests ritmes no poden tenir continuïtat. Senzillament és impossible que puguin seguir així, no vull dir que no es pugui créixer, però no es pot fer a aquestes velocitats, perquè no podem absorbir tot aquest creixement, no ho poden absorbir les infraestructures actuals i tampoc no hi ha capacitat per fer-ne de noves a mesura de les necessitats. Si ens carregam el nostre producte és evident que la crisi vendrà. Els mateixos operadors turístics diuen que ens hem d'aturar, que no es pot continuar d'aquesta manera, perquè ells venen una cosa i el turista quan arriba se'n troba una altra.

-A vostè li sembla que la societat es pren seriosament tot això o que no hi ha una gran preocupació social per aquests assumptes, o passa com fa vint anys quan els ecologistes començaren a donar una veu d'alarma i ningú no els va fer cas?, realment alguns grups varen tenir una visió profètica.

-Hi ha indicadors que ens assenyalen que el tema preocupa, de fet el tema ambiental és un tema prioritari a les campanyes electorals i això no passa a altres bandes. Això indica que, realment, hi ha un interès social per aquest tema i que hi ha també una certa por al futur en aquest sentit, precisament, pel que es veu, bàsicament en els temes d'aigua i d'energia, la gent percep que aquí hi ha un problema. És a dir, hi ha una certa consciència i una certa inquietud sobre la situació objectiva del que passa, podem creure que hi ha aquesta

preocupació de la societat sobre el que succeeix, perquè troben que no està gaire controlat. També hi ha una preocupació sobre el futur, la gent es demana cap on anam. Ara, quan arriba l'hora de fer un negoci o de vendre una finca per construir, és molt legítim que tothom intenti fer el que pot i primer hi ha el benestar personal que la preocupació, això fins a un cert punt resulta raonable i, per exemple, si hi ha aigua es consumeix aigua, o energia o territori. No diria que hi hagi un passotisme social en aquests aspectes, d'una manera generalitzada, perquè si fos així els temes mediambientals no serien prioritaris a les campanyes electorals i ho són.

-Tal vegada aquesta preocupació no sigui real, sinó que els polítics fan un pensament políticament correcte i pensen que han de dir que els preocupen els temes mediambientals, els joves, les dones, etc. Una pura fórmula i s'ha acabat.

-Bé, però això és un altre tema, el tema de la incoherència amb el discurs que es fa. Pens, d'altra banda, que a la societat no se l'ha d'ofegar amb un discurs catastrofista i carregar-la de responsabilitats. Les institucions tenen la responsabilitat de facilitar als ciutadans que puguin fer les coses d'una manera racional, aquesta és una obligació ineludible de les institucions públiques. Per exemple, és clar que si no hi ha un transport públic bo la gent ha d'anar en cotxe, al ciutadà no li pots carregar sobre la seva consciència que vagi en cotxe, si no posen a la seva disposició una alternativa real. Si l'electricitat que consumeix li ve d'una central elèctrica que usa com a combustible el carbó, tampoc no n'és responsable el ciutadà, perquè no té altra opció ni tal vegada la possibilitat de posar energies alternatives i si no existeixen altres possibilitats què pot fer el ciutadà per molt conscienciat que estigui? S'ha de tenir més confiança en els ciutadans, en la seva reacció davant els problemes, perquè, normalment,

la reacció del ciutadà és positiva davant aquests problemes. A vegades hi ha la sensació que els sectors polítics no tenen prou confiança en els ciutadans. Quan es va començar a dur a terme el tema del reciclatge de residus, els responsables varen quedar desbordats per la reacció ciutadana positiva que hi va haver. No s'esperaven de cap manera que la gent reaccionés tan positivament. Varen fer una petita campanya d'imatge amb aquest tema i es varen trobar que la gent tenia ganes de fer les coses bé i la reacció va ser molt positiva. Això que coment passa amb molts d'altres assumptes. En definitiva, s'han de donar eines als ciutadans, alternatives, i confiar en ells, explicar-los per què es fan les coses, més que obviar-los i demanar-los després una responsabilitat que no és d'ells, sinó que és de les institucions que tenen l'obligació de posar els mitjans necessaris perquè puguin fer les coses ben fetes.

MÉS BONES INFRAESTRUCTURES PÚBLIQUES

-Per exemple, el tema del transport públic és un escàndol.

-Aquest tema és realment escandalós, sí que ho és! Tothom diu que la gent per poc que pugui agafa el cotxe, però és que no té altra possibilitat.

-Jo veig que, per exemple, el tren d'Inca s'utilitza i a les parades de Palma fa una funció de tren metropolità. És a dir, que la gent l'utilitza. Una altra cosa són els transports municipals que com que hi ha tants de cotxes són caòtics.

-Clar, si hi hagués un transport públic eficient i barat, la gent l'agafaria i es queixen, per exemple, que el tren d'Inca no té prou freqüències, no sé si és perquè les vies estan tan col·lapsades que no hi ha més remei, però de fet el transport públic ben organitzat és més còmode per a l'usuari. A les grans ciutats europees hi ha un bon transport públic, és més còmode i més barat.

En definitiva, el que deia abans, que s'ha de confiar més en la societat civil, en els ciutadans, perquè tenen capacitat de reacció i reaccionen bé, el que passa és que també s'han de posar al seu abast les possibilitats necessàries perquè siguin uns ciutadans bons i conscienciats i puguin utilitzar aquestes alternatives. Ara no es pot responsabilitzar la societat d'una determinada situació sense tenir les eines necessàries.

-A la força ofeguen, és a dir, que quan la gent vegi que s'apropa una crisi molt seriosa, veurà la necessitat de prendre mesures més dràstiques en tots els aspectes que comentàvem. Vostè ho creu?

-Això ja va passar als anys setanta i podria passar una altra vegada, encara que jo no som expert en aquests temes, però sí que hi pot haver uns símptomes. A la crisi del 73 es va veure que el món occidental era capaç de reaccionar ràpidament a la crisi energètica reduint consums. Hi va haver una reducció de consum, es varen fer motors molts més eficients, que reduïen la despesa energètica, i es varen desenvolupar tecnologies d'estalvi energètic, es varen potenciar energies alternatives. Tot això si es vol fer és possible, hi ha tecnologia per anar a un estalvi de consum energètic i, en tot cas, es poden investigar coses noves. Ara, si no hi ha un interès en aquests temes no es fa res. La indústria és capaç de produir cotxes amb molt menys consum.

-Li sembla que es podrà aconseguir algun canvi estructural, algun canvi, en definitiva, de model econòmic?

-Hi ha una postura més pragmàtica que, com he dit abans, pensa que ens carregam la nostra indústria. Ara, canviar models turístics és

difícil, perquè els hotels són els que hi ha, i ja hi ha molts d'espais ocupats. A vegades canviar de model vol dir consumir més espai, per anar a fer hotels o instal·lacions a llocs on abans no hi havia ningú. El que s'ha de fer és aplicar un eslògan de reciclatge, de reutilització dels espais que ja estan utilitzats, canviar models a llocs que ja estan alterats, i per fer les coses d'una altra manera, això és molt fàcil de dir i molt difícil de fer. Com més es tardi, pitjor. El GOB demana això des de fa moltíssims d'anys, fa deu anys que demanam moratòries i llavors eren més fàcils d'aplicar que ara, com més s'espera serà més difícil.

-Podríem donar un missatge optimista o no?

-Hi ha moltes coses que han passat, i molt de territori s'ha conservat, perquè la gent ha volgut. Això vist des de fora es veu clar. Per exemple, la central de l'Estalella no es va fer i era imprescindible, perquè sinó tot petava i es varen trobar altres solucions. Hi ha molt de territori desurbanitzat, la serra de Tramuntana, sa Dragonera, espais de l'interior, perquè hi ha hagut una feina molt forta de conscienciació i la gent ha volgut conservar els espais i ara tenim una illa molt millor de la que tendríem si s'hagués pogut fer tot el que es volia fer. És d'agrair que aquesta societat a un moment determinat es mobilitza. Gràcies a aquesta capacitat de lluita per preservar el territori tenim unes Balears en general molt millors de les que tendríem si no hi hagués aquesta capacitat social d'oposar-se a algunes coses.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

Cent deu mil persones pateixen marginació social a les Illes Balears

(pàg. II)

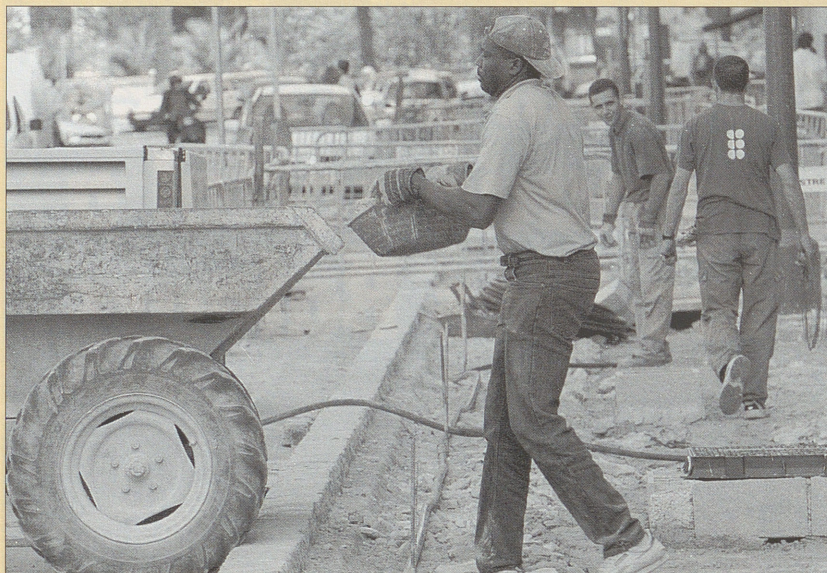
**La Llei de consells i la
moratòria urbanística
reforcen el
protagonisme polític
del CIM**

(pàg. IV)

**El Govern inicia
una nova
ofensiva cap al
reconeixement
de la
insularitat** (pàg. V)

Cent deu mil persones pateixen marginació social a les Illes Balears

Segons un informe de l'Obra Social de "SA NOSTRA", el 14% dels residents a les Illes Balears pateixen qualche tipus de discriminació social. És l'altra cara de la moneda d'una societat pròspera que, a pesar d'això, no resol bé els problemes socials. Una altra prova n'és la continuïtat d'un sistema laboral injust. Cada any quan arriba el final de la temporada alta, l'atur real s'incrementa en prop de setanta mil persones.

S.V.

En termes econòmics ortodoxos hom considera que un alentiment sempre és negatiu i, de fet, presenta aspectes que ho són - l'increment del nombre d'aturats per exemple - però en el cas de les Illes Balears l'anunci d'un creixement inferior del PIB ha estat rebut amb un alè. L'inici d'una època de menor activitat significa quelcom tan difícil d'explicar com és la sostenibilitat: viure igual o millor sense provocar impactes mediambientals sobre un entorn que en el nostre cas és enormement fràgil. És evident que en els darrers anys les Illes han patit un nou desenvolupament que ha dut beneficis a les empreses, però que ha incrementat els desequilibris ecològics i socials que van molt més enllà d'una sobreocupació territorial, que és el desequilibri que més sovint és denunciat. L'alentiment pot ser l'oportunitat, o almenys aquest és el desig majoritàriament expressat entre els dirigents de la societat, per reconduir el model de desenvolupament i per aconseguir que la qualitat de vida no sigui cap tòpic.

A partir d'ara, amb creixements més moderats, és probable que es pugui mantenir prou activitat per conservar el nivell de benestar actual i que aquests desequilibris no s'incrementin, però també és l'hora d'actuar sobre ells per fer-los desaparèixer. Per exemple: a principis del segle XXI no es pot admetre que el 14% de la població resident a l'arxipèlag pateixi qualche tipus de marginació social, tal com acaba de revelar un informe de "SA NOSTRA".

CONFLICTES SOCIALS

Aquest informe fet conèixer pel cap de l'Obra Social i Cultural

de l'entitat, Andreu Ramis, xifra en més de cent mil les persones que són víctimes de situacions injustes o que estan mancades de solidaritat a les Illes Balears. Una xifra que inclou un col·lectiu de deu mil immigrants extracomunitaris que viuen en situació d'absoluta irregularitat, sense permisos ni de treball ni de residència i que, per tant, són víctimes propícies de qualsevol girada dels vents econòmics i, en aquest sentit, l'anunciat alentiment econòmic evitarà que continuï sent imprescindible "importar" mà d'obra forana per mantenir el ritme d'activitat. Certament es pal·liarà un dels principals problemes de les Illes, l'increment de la pressió demogràfica. Però al mateix temps pot provocar un autèntic conflicte social, o com a mínim moral, ja que ningú no pot preveure el futur que espera als treballadors immigrants que perdin el lloc de feina. Hauran de tornar als seus països?

És un problema sense resoldre que se suma a un altre vell problema sense resoldre, el de l'estacionalitat, que any rere any condemna més de setanta mil persones a només poder fer feina durant sis o com a molt vuit mesos a l'any. Ho hem tornat a veure a principis de novembre, quan davant els portals de l'INEM s'han format immenses cues de persones empeses a viure del subsidi fins a la pròxima temporada. És una situació estranya que fa que, com diu el director general d'Economia, Antoni Montserrat, com més feina hi hagi a l'estiu, més atur es registrarà a l'hivern". Potser aquesta sigui una solució acceptable per a l'economia, però: ho és socialment? A finals d'octubre el nombre d'aturats a les Balears pujava a quasi vint mil. És molt probable que a finals d'aquest mes la llista d'aturats s'acosti als trenta mil, un xifra a la qual s'haurien de sumar els anomenats fixos discontinus, encara que només fos com un indicatiu social.

FINAL DE CICLE

Amb el final de la temporada s'ha repetit el cerimonial de cada any, amb la desfilada dels treballadors temporals per les oficines de l'INEM, però enguany hi ha un nou factor: l'economia ha iniciat un procés de desacceleració. Un alentiment que es produeix no només com a conseqüència d'un menor ritme de l'economia europea - subjecte a les pressions del preu del petroli i de l'euro que afecten el turisme - sinó perquè el turisme canvia els seus hàbits de comportament i perquè la societat balear ha pres consciència que cal reformar el seu model, la qual cosa equival a frenar l'urbanisme i la construcció, que és l'activitat que més mà d'obra immigrant ocupa. Un canvi de cicle pot significar pèrdua de llocs de feina, precisament dels menys qualificats.

Lògicament, aquest fet pot provocar situacions socialment conflictives. La societat balear no té cap dret a expulsar els treballadors que sobrin, ni a marginar-los, però tampoc no els pot donar més feina. La solució no és fàcil. La situació, segons les dades de "SA NOSTRA", remou les consciències i fa pensar que la societat podria actuar amb una absoluta deslleialtat ètica respecte als nouvinguts. L'exemple el tenim en el comportament amb els altres col·lectius marginals. El director de l'Obra Social, Andreu Ramis, definia així el comportament dels illencs: "A les Balears les persones pobres són rebutjades, com en altres indrets del món, perquè són incòmodes, resulten molestes, fan nosa, susciten mala consciència, constitueixen una manifestació inquietant del desordre de l'ordre establert (...) en el marc general de prosperitat que es viu a les Illes, el rebuig que susciten els casos d'exclusió social i de pobresa és més greu i més dolorós que en altres indrets de l'Estat".

La Llei de consells i la moratòria urbanística reforcen el protagonisme polític del CIM

Dos fets varen coincidir el passat octubre, l'aprovació en el Parlament de la Llei de consells insulars i la moratòria urbanística de Mallorca, amb la qual el Consell de Mallorca vol començar a definir quin ha de ser el model territorial de l'illa. En ambdós casos el resultat polític immediat és un major protagonisme de la institució i dels polítics que la dirigeixen.

ONA

La Llei de consells insulars aprovada en el Parlament és fruit del Pacte de Progrés firmat a l'inici de la legislatura entre totes les forces que formen l'executiu autonòmic i Unió Mallorquina que presideix el CIM, però també és el reconeixement de la diversitat territorial de l'arxipèlag. Aquesta és una reflexió que han fet simultàniament les tres presidentes, Maria Antònia Munar de Mallorca, Joana Barceló de Menorca i Pilar Costa d'Eivissa i Formentera que, d'aquesta manera, han vist com els poders insulars sobrepassaven els límits de l'Administració local i guanyaven protagonisme polític. Conseqüentment, de la nova llei cal esperar un major apropament de les decisions i de cap manera la instauració d'una nova administració que en lloc d'agilitar els processos incrementi les traves burocràtiques i provoqui nous problemes polítics. Així es va dir, des del mateix Pacte i d'una manera especial tant des del Govern com des de la presidència del Consell de Mallorca des d'on s'ha volgut desmentir qualsevol sospita.

LA MORATÒRIA

Però la sospita hi és, empesa, sobretot, pel Partit Popular que acusa el Pacte d'haver-se deixat entrapar per Unió Mallorquina, davant el creixent protagonisme de Maria Antònia Munar en àmbits polítics que fins fa poc eren exclusius dels conservadors. Un fet que no pot passar desapercebut, però més enllà d'aquesta circumstància allò que mou el Pacte és, es va dir al Parlament, apropar el poder als ciutadans. Cal fer desaparèixer les sospites, i la millor manera d'eliminar-les és seguir de prop l'evolució de la institució insular, els seus projectes i els seus acords. Per exemple: la moratòria urbanística. Una moratòria que respon a una autèntica voluntat social de canvi, de limitació urbanística, encara que deixi insatsfets l'un i l'altre costat del ventall polític. El Partit Popular es va abstenir i el GOB, si bé considera que és una passa endavant, dubta que la norma sigui suficient per aturar l'actual creixement urbanístic.

En qualsevol cas, la coincidència de l'aprovació de la Llei de consells al Parlament i de la moratòria urbanística al Consell Insular de Mallorca constitueix una prova de com les dues administracions, l'autonòmica i l'específicament insular han d'actuar coordinadament. La paralització temporal de nous projectes urbanitzadors dins dels límits establerts per la norma preventiva respon perfectament a aquesta voluntat del Pacte de Progrés que, d'altra banda, és obligada per les matemàtiques dels vots. La moratòria és una resposta a un sentiment que en els darrers

anys s'ha generalitzat, la creença que cal posar límits al desenvolupament urbanístic i reduir la pressió demogràfica sobre el territori. Un sentiment que, no obstant això, és interpretat de moltes diferents maneres. Per això la conveniència que aquesta moratòria gaudeixi del màxim suport social, com afirmava el portaveu del CIM, Miquel Nadal.

CONTRA LES GUERRES INSTITUCIONALS

Aquests darrers mesos les Illes han patit massa sovint els enfrontaments entre administracions, tot i que sigui entre l'Administració central i l'autonòmica. En la qüestió de l'aigua, les dessaladores i les carreteres. I, en canvi, és impossible pensar que hi pugui haver models ja no diferents, sinó divergents en cadascun dels territoris insulars. En aquest sentit és imprescindible que totes les institucions es posin d'acord i que ho facin des d'una òptica insular. Això és, justament, el més difícil d'aconseguir. El problema és saber quina de les institucions gaudeix de la capacitat de liderat. Correspon al Govern? Correspon als consells? Podrà ser un liderat compartit? D'altra banda, per aprovar una llei o una moratòria potser n'hi hagi prou amb una majoria, però per fer que siguin uns instruments vàlids per impulsar un nou model de desenvolupament fa falta quelque cosa més, fa falta capacitat de diàleg.

Amb la Llei de consells s'ha perfilat un nou model polític per a les Illes i, a Mallorca, la moratòria, que afecta tres mil hectàrees de sòl urbà i impedeix la construcció de tres-centes mil noves

Consell de Mallorca.

places residencials, és el pròleg d'un nou ordre territorial. No obstant això, ni la Llei de consells insulars ni la moratòria són objectius en si mateixos, sinó instruments cap a una fita que encara no està totalment definida. És hora, doncs, d'intensificar aquest diàleg amb la societat, entre partits i entre institucions. El camí iniciat l'octubre passat pot ser l'adequat, però li manca confiança. La moratòria urbanística ens la dóna, encara que és millorable i, en canvi, la Llei de consells insulars obre algunes incògnites que convé aclarir tan aviat com sigui possible.

- CONJUNTURA -

Les darreres dades econòmiques anuncien un període d'alentiment

ONA

Segons les dades econòmiques presentades per la Conselleria d'Hisenda, les Illes Balears han entrat en un període de major estabilitat econòmica en relació a la dinàmica dels darrers anys. Una desacceleració que enguany gairebé no s'ha notat, però que a partir del 2001 repercutirà en un menor creixement de la construcció, la qual cosa pot significar una disminució dels llocs de feina.

Enguany el producte interior brut s'incrementarà un 4,3% i l'any que ve un 3,5% segons les previsions fetes per la Conselleria d'Hisenda. El ritme de creixement és inferior al dels darrers exercicis, però això, en opinió del conseller, Joan Mesquida, no és dolent, perquè un excessiu escalfament de l'economia de les Illes era perjudicial.

De fet, el PIB és encara superior a la mitjana espanyola i europea, amb un 9,3% a la construcció, un 4,1% en els serveis, un 3,8% a la indústria i un descens a l'agricultura del 4%.

L'alentiment és, d'altra banda, una de les conseqüències de les alteracions econòmiques que viu Europa a causa de la cotització de la moneda única i de l'increment de preus dels carburants. Davant aquesta situació els ciutadans de les Balears han reaccionat amb desconfiança, la qual cosa ha fet disminuir les expectatives de consum i, en canvi, ha incrementat l'estalvi davant la por que venguin temps pitjors.

Segons els experts no hi ha motius d'alarma, el consum continua creixent, encara que amb un ritme inferior, perquè enguany encara hi ha hagut més ingressos. Segons dades de "SA NOS-TRA", la renda familiar d'enguany ha augmentat un 5,5%, és a dir, que hi ha més doblers que l'any anterior però la proporció destinada al consum és inferior.

Segons dades del Banc d'Espanya, en els darrers tres anys els crèdits s'havien disparat a les Balears i havien passat d'1,3 bilions de pessetes a dos bilions, mentre que els dipòsits en els bancs només havien pujat 300.000 milions.

PRODUCTE INTERIOR BRUT ILLES BALEARS (previsió)

2000	+ 4,3%
2001	+ 3,5%

Font: Conselleria d'Hisenda

PIB ILLES BALEARS (2000)

Agricultura	- 4,0%
Indústria	+ 3,8%
Construcció	+ 9,3%
Serveis	+ 4,1%
Total	+ 4,3%

Font: Conselleria d'Hisenda

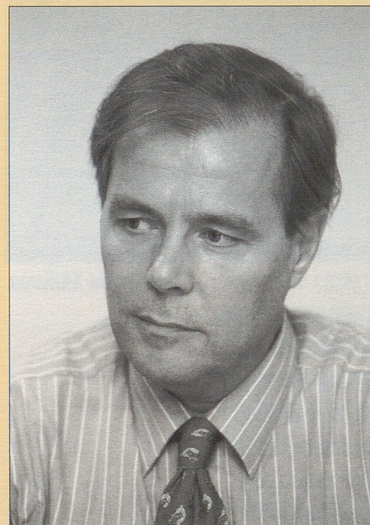
DIPÒSITS I CRÈDITS A LES BALEARS (milers de milions)

	1997	2000
Dipòsits	1.300	2.049
Crèdits	1.300	1.592

Font: Banc d'Espanya

La fusió ENDESA Iberdrola no afecta les inversions a les Balears

El director general de GESA, Jaume Reguart, va manifestar que la fusió d'ENDESA i Iberdrola no afectarà el pla d'inversions per a les Balears, almenys mentre no canviïn les circumstàncies en què varen ser previstes. Va ser en una roda de premsa, després d'entrevistar-se amb la consellera d'Innovació i Energia.

Jaume Reguart.

Misericòrdia Ramon li havia comunicat la preocupació del Govern davant el procés. La nova empresa ENDESA Iberdrola reunirà més del 80% del mercat espanyol i, per això, l'Administració obliga a la venda d'actius, per mantenir un mercat de competència. No obstant això, sembla clar que les operacions de venda només afectaran aquells territoris on la fusió posi en perill la lliure competència, una condició que, d'entrada, exclou els insulars, on per la mateixa dimensió i per l'aïllament la competència no es dona.

D'aquesta manera, segons Jaume Reguart, l'empresa que resulti de la futura fusió continu-

arà tenint la responsabilitat de la gestió del subministrament d'energia elèctrica, com fins ara GESA ENDESA i, per tant, els compromisos d'inversió continuaran sent els mateixos: setanta-cinc mil milions en els pròxims cinc anys.

Pel que fa a la plantilla de treballadors de GESA, Reguart afirmà que l'empresa ja ha passat per un procés de fusió de les empreses del grup ENDESA i que per tant, si es confirma la fusió, a les Illes no hi haurà una reducció de plantilla addicional a la que ja s'ha negociat amb els treballadors de l'empresa.

Per la seva banda, la consellera d'Innovació i Energia, Misericòrdia Ramon, afirmà que malgrat s'hagin donat garanties que la fusió no afectarà les Illes, el Govern s'ha compromès a fer-ne un seguiment ja que "encara que sigui una empresa privada tenim el deure d'interessar-nos per la situació de l'únic operador elèctric de les Balears".

Misericòrdia Ramon.

El Govern inicia una nova ofensiva cap al reconeixement de la insularitat

En un moment transcendental per a la Unió Europea, en ple debat sobre l'ampliació cap a l'Est, les illes de la Mediterrània Occidental han intensificat la pressió perquè el reconeixement de la insularitat deixi de ser quelcom més que un fet testimonial. El president Antich va intervenir davant l'Assemblea de les Regions Perifericomarítimes celebrada a Florència. El Govern francès ha demanat a la Comissió Europea la redacció d'un Llibre Blanc sobre la insularitat.

ONA

El president Antich va intervenir davant el plenari de la Conferència de Regions Perifericomarítimes de la Unió Europea per parlar sobre "una estratègia territorial europea no pot ignorar la dimensió insular", un títol que explicava per si mateix l'objectiu del discurs. Posteriorment, a la mateixa Florència, participà a la reunió del buró polític. Amb els socis de l'IMEDOC (Còrsega, Sardenya i Sicília) la delegació de les Illes Balears intentà, un cop més, traslladar a les institucions europees que el reconeixement de la insularitat que recull el Tractat de la Unió no pot ser una cita testimonial, sinó que

s'han adreçat al president de la Comissió amb la mateixa finalitat.

COMITÈ DE LES REGIONS

Aquesta "ofensiva" a favor del reconeixement de la insularitat és una continuació del viatge que va fer a Brussel·les el president Antich abans de l'estiu, on s'entrevistà amb la presidenta del Parlament, Nicole Fontaine i amb el president del Comitè de les Regions, Josef Chambert, que es mostraren d'acord amb les explicacions del cap de l'executiu balear i partidaris de crear dins del Comitè de les Regions un grup de treball específic sobre els territoris insulars.

D'altra banda, el passat setembre el conseller de Presidència, Antoni Garcías, va participar a la sessió plenària de l'esmentat Comitè de les Regions, a Brussel·les. El ple va tractar sobre la Carta dels Drets Fonamentals dels Ciutadans de la Unió Europea i sobre l'ordenament constitucional de la Unió Europea i la cooperació amb els països del sud mediterrani. Les Illes Balears varen presentar una esmena a cadascun dels tres documents que foren acceptades. En els dos primers documents referents a la defensa de la diversitat cultural i lingüística de les regions que integren els estats membres de la Unió i, al tercer -avalada també pel govern andalús- perquè les diferents regions europees i les diferents comunitats autònomes participin en les accions relatives a la cooperació amb els països del sud del Mediterrani.

Antoni Garcías, acompanyat del director general de Relacions Europees, Joan Manuel López Nadal, va assistir també a una reunió convocada pel govern regional de Flandes sobre el paper de les regions amb competències legislatives i autonomia constitucional en el procés de reforma de la Unió Europea.

Els quatre presidents d'IMEDOC.

s'ha de dur a la pràctica fins a les darreres conseqüències. És a dir, fins que la Unió Europea i els estats membres situïn les illes en un plànol d'igualtat amb els territoris peninsulars perquè puguin ser competitives i perquè puguin situar els mateixos serveis amb despeses similars.

Abans del plenari, el conseller d'Hisenda, Joan Mesquida, va participar en qualitat de president de la Comissió d'Illes de l'esmentada CRPM, on el conjunt de territoris insulars que formen l'IMEDOC va sol·licitar dels seus respectius estats centrals que incloguin el tema de la insularitat a les cimeres de la Unió Europea. En concret proposen que la Unió i els estats adoptin "mesures compensadores dels desavantatges que pateixen les regions illenques".

UN LLIBRE BLANC SOBRE LA INSULARITAT

En concret, el Govern de les Illes Balears ha demanat al ministeri espanyol d'Afers Exteriors que se sumi a la postura dels executius francès i italià, que ja s'han manifestat a favor de debatre la qüestió de la insularitat en les cimeres de la Unió Europea. En aquest sen-

Els participants del programa europeu Arion visitaren el Parlament balear

ONA

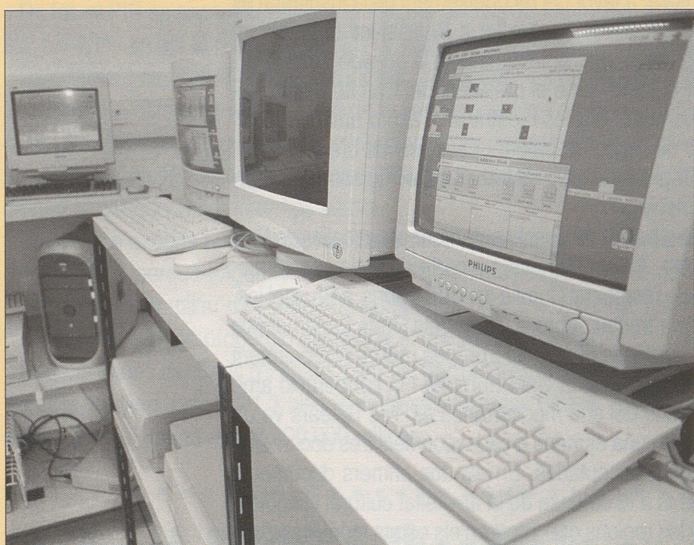
El conseller d'Educació i Cultura, Damià Pons, va rebre en el Parlament de les Illes Balears els participants del programa europeu Arion, un programa que promou els intercanvis entre els professionals de l'educació. Hi assistiren professors provinents d'Itàlia i de Grècia que fan intercanvis amb les Illes Balears. Al Parlament, el conseller explicà els projectes educatius relacionats amb el medi ambient i, posteriorment, el grup es va reunir amb els representants "verds" del legislatiu balear.

Els participants en el programa Arion varen visitar també els camps d'aprenentatge situats a Orient, Son Ferriol i Campos. Arion pretén que els professors de diferents països que tenen sistemes educatius diferents intercanviïn experiències per tal de promoure els valors mediambientals.

W.W.W.
B I T

Soft Balear, una associació empresarial a l'avantguarda de les noves tecnologies

Tot i que encara tenen un paper modest en el conjunt de la nostra economia, les empreses de software guanyen posicions. Són aquelles empreses que es dediquen a dissenyar programes informàtics i que l'any passat ja ocuparen quatre-centes persones. Vuit de les empreses associades a Soft Balear han participat a la fira SIMO d'enguany a Madrid.

ONA

La nova economia ja és present a les Illes Balears, tant pel que fa a les empreses d'Internet com a les programadores. Soft Balear és una associació que ja compta amb vint-i-sis empreses afiliades que es dediquen a fer programes informàtics. Vuit d'aquestes empreses han estat presents a SIMO, la fira de les noves tecnologies de Madrid, a través del mostrador de la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera.

El conjunt d'empreses de programari tenen encara una curta història, la major part no sobrepassen els tres anys, però en conjunt l'any passat ja registraren un volum de negoci de quatre mil milions de pessetes i empra ren quatre-centes persones. La seva activitat està lligada en bona mesura al sector turístic, però també és extensiva a altres camps, i compten amb una presència prou important a Amèrica llatina.

Les expectatives de desenvolupament són importants, però topen amb un problema que ara per ara sembla insuperable: la manca de professionals preparats a pesar del contingent d'informàtics que anualment surten de les aules de la UIB.

Precisament per això, per cobrir aquesta demanda l'associació ha iniciat contactes amb la Universitat de les Illes Balears. L'objectiu és intercanviar informació i col·laborar en el desenvolupament del sector, tant des d'un punt de vista tecnològic com humà. El mes passat es va dur a terme el primer encontre en el marc de la Fundació Universitat Empresa, una jornada en la qual s'evidencià la necessitat de coordinar la tasca docent de la Universitat amb les sortides professionals que els titulats tendran a les empreses de les Illes.

Adreces a la XARXA

Per fer llum

La xarxa és plena de pàgines que parlen sobre medi ambient i, en particular, sobre energia. N'hi ha de les mateixes empreses elèctriques i també d'organitzacions no governamentals, com és el cas de Greenpeace, que estan embarcades en una campanya

internacional contra la proliferació del CO₂ i, com a conseqüència, contra totes les instal·lacions que en major o menor mesura, emeten contaminació a l'atmosfera.

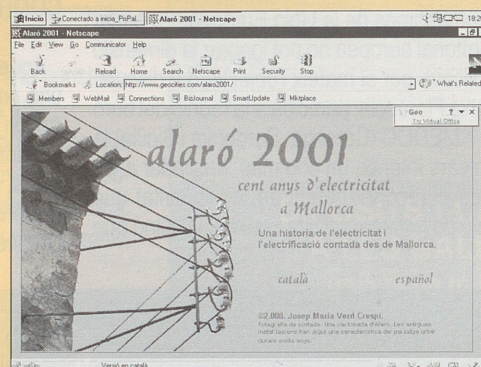
La pàgina web dels guer-

rrers de l'arc de Sant Martí, en la seva secció espanyola, inclou propaganda i informació sobre les diferents alternatives que hi pot haver a la utilització de combustibles fòssils, com és el cas del petroli. No hi ha dubte que és una web militant, però per això mateix és el contrapès a les societats consumistes, com la de les Illes Balears, que de cada vegada consumeixen més energia.

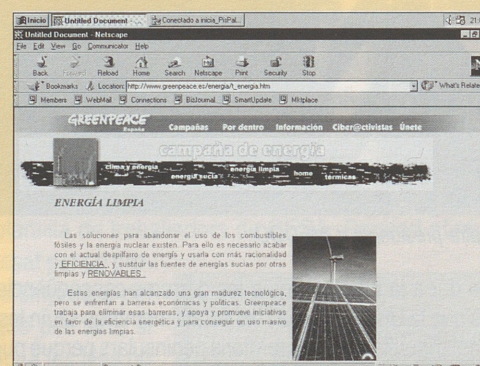
D'altra banda, la pàgina que ens ofereix Josep M.

Verd, un geòleg que viu a Alaró, és una visió històrica sobre la primera fàbrica d'electricitat de Mallorca. Era el 1901 -l'any que ve n'és el centenari- quan a Alaró s'encengueren les primeres bombetes de l'illa. L'ajuntament, amb col·laboració de GESA, prepara una exposició per celebrar l'esdeveniment.

La pàgina que ens ofereix Verd ens permet endinsar-nos a la nostra història, en el moment que, precisament, naixia un segle. Ara, d'alguna manera, la història es repeteix. Vivim el començament d'una nova centúria i ho feim en un ambient de canvi. El cicle que començà a Alaró el 2001 s'ha tancat. Què ens espera en el futur?

geocities.com/alaro2001

www.greenpeace.es/energia

Consum amb Seny.

L'energia s'ha fet imprescindible,
per això és més necessari utilitzar-la amb seny.

Els recursos naturals són limitats. No els tudem. Es pot estalviar energia

i mantenir la qualitat de vida, posant-hi tots un poc de la nostra part.

Per això, fa més de dues dècades que el Grup Gesa

recomana l'estalvi d'energia. Perquè quan la fas malbé, pagues més tu

i ho pagam tots. Estalvia energia. Faràs bé.

Clave

A LES BALEARS
Naturalment!

 Gesa
Grupo Endesa
<http://www.gesa.es/>

ELECTRICITAT • GAS CANALITZAT • ENERGIES RENOVABLES • DISCULTURA • BOQUES ORNAMENTALS

Tant si plou, com si no plou... ...aprofitem fins la darrera gota d'aigua.

Davant la situació d'escassetat d'aigua,
el Govern de les Illes Balears demana a
la ciutadania la seva col·laboració:

Rentau el vostre cotxe
amb un poal.

Regau el mínim possible
els jardins.

No canvieu l'aigua
de les piscines.

Tancau el grifó quan
escureu, ensaboneu o
us raspalleu les dents.

Posau el programa
econòmic als
electrodomèstics.

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Quatre illes
un país
cap frontera